

80
EDAD AU
CCION GE

BV4680
B67
1849
c.1

José Angel

1080041979

642-644

23

DISSERTATIO

IN SEXTUM DECALOGI PRÆCEPTUM

ET

SUPPLEMENTUM

AD TRACTATUM DE MATRIMONIO

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECA

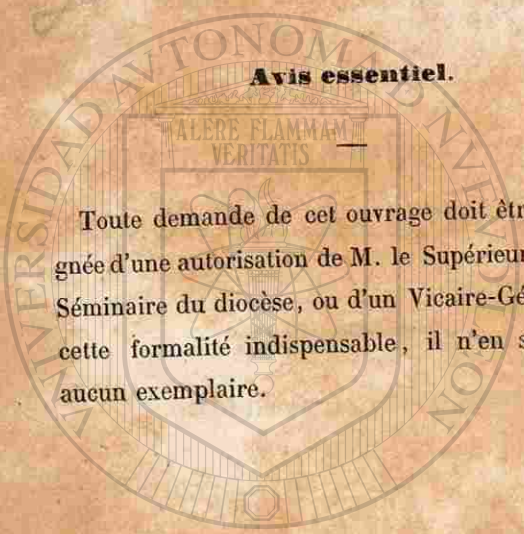

DEL ESTADO DE NUEVO LEÓN
37798

23

Avis essentiel.

Toute demande de cet ouvrage doit être accompagnée d'une autorisation de M. le Supérieur du Grand-Séminaire du diocèse, ou d'un Vicaire-Général; sans cette formalité indispensable, il n'en sera délivré aucun exemplaire.

FONDO DE BIBLIOTECA PÚBLICA
DEL ESTADO DE NUEVO LEÓN

DISSERTATIO
IN
SEXTUM DECALOGI PRÆCEPTUM
ET
SUPPLEMENTUM
AD TRACTATUM DE MATRIMONIO

AUCTORE J. B. BOUVIER
EPISCOPO GENOMANENSI

DUODECIMA EDITIO

PARISIIS *Capilla Alfonsina*
Biblioteca Universitaria
APUD MEQUIGNON JUNIOREM
NUNG

J. LEROUX, JOUBY ET SOCIOS, SUCCESSORES

FACULTATIS THEOLOGIE BIBLIOPOLAS
viâ majorum-augustianorum, 9

1849

53527

BV 4680

B 67

1849

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

SECRETARÍA GENERAL DE ADMINISTRACIÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

MONITUM

In præsentī opusculo, solis presbyteris et diaconibus destinato, ea colligere tentavimus quæ à sacerdotibus ministerium confessionis exercentibus periculosè ignorarentur, et tamen in publicis seminariorum actibus explanari nequeunt, nec decenter juvenibus alumnis indiscriminatim committerentur. Alia sextum Decalogi præceptum et alia conjugatorum officia spectant. In his et in illis multæ nascuntur quæstiones ad praxim quotidianam attinentes, quibus doctiores confessarii sæpè irretiti, non parùm torquentur. Eas per ordinem expositas et lucidè discussas non facilè inveniebant, quandò primùm edidimus illud *Supplementum*; inter theologiæ moralis auctores quos præ manibus huc usque habuerunt, quidam erant rigidiores, et plerique multa omittebant vel insufficienter tractabant.

His sedulò attentis, rem junioribus presbyteris et diaconibus utilem fore judicavimus, si de peccatis castitati adversis, atque de officiis inter sponsos explendis specialiter ageremus. Perlectis igitur multis libris de hâc theologiæ parte tractantibus, contextere studuimus regulas inter nimiae severitatis et laxitatis limites medium iter ostendentes. Non pro arbitrio illas statuimus, sed rationibus ex auctoribus melioris notæ depromptis fulcitas demonstravimus: quicumque ergo

sententiæ nostræ statim subscribere noluerit, loca quæ indicamus consulere, momenta utriusque opinionis librare, et partem quæ probabilior ipsi videbitur scienter eligere poterit. Hoc unum fidenter testamur, nos scilicet rectum intendisse finem; an verò illum obtinuerimus, pronuntiabunt lectores. Eos enixè rogamus ut mollioris doctrinæ nos leviter non incusent, nec principiis, decisionibus exceptionibusve à nobis positis abutantur, ut in laxitatem moribus perniciosam ipsi declinent; cautè procedant, et prudentiâ, quæ aliarum virtutum est oculus, semper deducti motiva nostra, necnon conditiones prærequisitas serio animo perpendant, antequam judicent. Ceterùm, si errorem deprehenderent, obsecramus ut illum, amore veritatis, nobis indicare dignentur.

Plures visi sunt desiderare ut hoc præsens opusculum in opere nostro, cui titulus *Institutiones theologice, etc.*, inveniretur. Verùm præcipua ratio, ob quam illud separatim ab initio in lucem fuit editum, semper exigit ut à collectione cunctis seminariorum alumniis destinata exulet. Ità saltem judicavimus et etiam nunc judicamus.

DISSERTATIO

IN SEXTUM DECALOGI PRÆCEPTUM

CUM lubrica hæc materia, præ fragilitate nostrâ, semper sit periculosa, solâ necessitate, vigilantissimo animo, rectoque fine percurrenda est, et non nisi prius invocata supernâ Dei assistentiâ. Quisque propriis viribus nimis confidens, discrimini se temerè objiciet, sciat se illæsum rarò exiturum, dicente Scripturâ (*Ecel.*, 3, 27) : *Qui amat periculum, in illo peribit.* Sanctissimæ Virginis patrocinium frequenter advocare convenit, præsertim ubi quædam exurgunt tentationum initia. Sequens aliave similis adhiberi potest oratiuncula :

Per tuam sanctissimam virginitatem et immaculatam conceptionem, ô purissima Virgo, emunda cor meum et carnem meam. Amen.

Quoniam sextum et nonum Decalogi præcepta, in capita 20 *Exodi*, v. 14 et 17, expressa, evidenter sibi correspondent, de illis sub unico titulo disserendum esse judicavimus.

Sicut nomine *furti* omnis usurpatio rei alienæ prohibetur, ità per *mæchiam* universæ actiones castitati oppositæ velut tot peccata reprobantur.

Castitas autem, à verbo *castigare* sic dicta, quia concupiscentias refrenat, inquit S. Tho-

mas, 22, q. 151, art. 1, est virtus moralis delectationes venereas juxta rationis dictamen moderans.

Est specialis virtus, siquidem distinctum habet objectum. Ei annexa est pudicitia, à pudore nomen ducens, quæ habet pro objecto ea fugienda, sive illicita, sive licita, in quibus est verecundia coram hominibus. Ut quæ dicenda sunt facilius intelligantur exponendum est quid et quotuplex sit delectatio.

Delectatio in genere est quietio appetitûs in bono sibi proprio.

Duplex distinguitur appetitus, spiritualis scilicet et sensitivus. Appetitus spiritualis prosequitur spiritualia, et appetitus sensitivus bona sensibilia, quæ videlicet sensus oblectant ac per sensus obtinentur, quæque ex institutione naturæ tendunt ad conservationem corporis vel etiam speciei.

Triples distinguitur delectatio, nempe spiritualis seu intellectualis, organica seu sensibilis, et venerea seu carnalis.

Delectatio spiritualis est quietio appetitus spiritualis in bono sibi proprio, extra sensusposito, et noscitur, v. g., ex contemplatione veritatis, ex connexionione veritatum inter se, ex consideratione perfectionis Dei vel operum ejus, etc. Delectatio ex visu pulchræ statuæ vel tabellæ veniens et in admiranda peritiâ auctoris sistens, est delectatio spiritualis.

Delectatio merè organica seu sensibilis, est quietio appetitûs sensitivi in aliqua *impresione* vel operatione gratâ, nullo modo tendente

ad ea quæ generationem respiciunt. Noscitur ex proportionem objecti cum organis; v. g. delectatio visûs ex pulchritudine, auditûs ex melodiâ, tactûs ex lenitate, gustûs ex sapore, odoratûs ex suavitate. Delectatio ex visu pulchræ virginis nascens potest esse merè sensibilis.

Delectatio venerea est quietio appetitûs sensitivi sese oblectantis circa res vel operationes ad generationem tendentes, directè vel indirectè, proximè aut remotè. Dicitur venerea propter Venerem quam pagani fingeant præsidere iis quæ generationem respiciunt.

Tres illæ delectationes multum inter se differunt: ex unâ tamen ad aliam in multis casibus facilis est lapsus. Venerea quidem delectatio valdè differt ab organicâ quæ habet pro objecto aptitudinem rei vel operationis ad sensum, v. g. colorum ad oculos, et a spirituali quæ solum prosequitur bonum spirituale. Non raro nihilominus contemplatio boni spiritualis quamdam excitat voluptatem usque ad ipsum corpus defluentem. Longè facilius delectatio organica ad veneream seu carnalem deducere potest.

Præcipuum delectationis venereæ objectum est commotio organorum generationi inservientium, et objectum secundarium sunt res externæ quæ in hanc influunt commotionem.

Eadem persona potest esse simul objectum triplicis delectationis supra expositæ: si amatur solummodo propter dona naturalia aut supernaturalia intellectûs, est delectatio spiritualis; si amatur ob excellentiam qualitatum

corporis, est delectatio organica seu sensibilis; si ob voluptatem carnalem ad concupiscendam eam, est delectatio venerea. Eadem notari et dici possunt de lectione libri, de inspectione picturæ vel sculpturæ.

Hinc facile intelligitur quasdam delectationes in se licitas, valdè periculosas esse ob earum connexionem cum venerea delectatione. Exempli gratiâ, qui voluntarie delectaretur in considerata pulchra muliere ob præclara ipsius dona intellectûs, et à fortiori, ob perfectionem corporis, facile deduceretur in delectationem carnalem.

Castitas, has delectationes moderans juxta rationis dictamen, ut diximus, triplex distinguitur, conjugalis, vidualis et virginalis. Conjugalis usum matrimonii juxta rationis dictamen moderatur. Vidualis in eo consistit ut, post matrimonii dissolutionem, ab omnibus venereis abstinenceatur.

Castitas virginalis considerari potest materialiter vel formaliter. Materialiter considerata sumitur pro integritate carnis, et definitur immunitas à quovis experimento delectationis venereæ, sive per copulam, sive per quemlibet actum luxuriæ consummatæ. Formaliter autem spectata virginitas est perfecta abstinencia à qualibet delectatione venerea etiam interna, cum proposito eandem abstinenciam in perpetuum servandi. Ea sola rationem virtutis habere potest. Si ex motivo naturali et laudabili servetur, est virtus naturalis; si ex motivo supernaturali, est virtus supernaturalis.

Hinc 1° virginitas formalis læditur non solum per actus externos voluntarios, sed etiam per quamlibet delectationem veneream voluntarie habitam. Attamen, quamdiu integritas corporis existit, hæc mirabilis virtus, per actus incompletos læsa, semper reparari potest.

Hinc 2° virginitas formalis per actus externos prorsus involuntarios non destruitur, et *aureola* gloriæ virginibus sanctis promissa, non denegabitur puellis involuntarie oppressis, quæ totis viribus restiterunt.

Hinc 3° virginitas per actus externos, licitos vel illicitos, voluntariè amissa, jam recuperari non potest. Aureola igitur gloriæ in cælo virginibus præparata, nunquam decernetur conjugatis, nec voluntarie corruptis, quantumvis sanctis.

Actus castitati adversantes possunt esse consummati vel non consummati, naturales, vel contra naturam.

His prænotatis, dicemus: 1° de luxuriâ in genere; 2° de speciebus luxuriæ naturalis consummatæ; 3° de speciebus luxuriæ contra naturam consummatæ; 4° de peccatis luxuriæ non consummatæ; 5° de causis, effectibus et remediis luxuriæ.

CAPUT PRIMUM.

DE LUXURIA IN GENERE.

Luxuria, à verbo luxare sic nuncupatur, quia hujus vitii proprium est vires animi et corporis

corporis, est delectatio organica seu sensibilis; si ob voluptatem carnalem ad concupiscendam eam, est delectatio venerea. Eadem notari et dici possunt de lectione libri, de inspectione picturæ vel sculpturæ.

Hinc facile intelligitur quasdam delectationes in se licitas, valdè periculosas esse ob earum connexionem cum venerea delectatione. Exempli gratiâ, qui voluntarie delectaretur in considerata pulchra muliere ob præclara ipsius dona intellectûs, et à fortiori, ob perfectionem corporis, facile deduceretur in delectationem carnalem.

Castitas, has delectationes moderans juxta rationis dictamen, ut diximus, triplex distinguitur, conjugalis, vidualis et virginalis. Conjugalis usum matrimonii juxta rationis dictamen moderatur. Vidualis in eo consistit ut, post matrimonii dissolutionem, ab omnibus venereis abstinenceatur.

Castitas virginalis considerari potest materialiter vel formaliter. Materialiter considerata sumitur pro integritate carnis, et definitur immunitas à quovis experimento delectationis venereæ, sive per copulam, sive per quemlibet actum luxuriæ consummatæ. Formaliter autem spectata virginitas est perfecta abstinencia à qualibet delectatione venerea etiam interna, cum proposito eandem abstinenciam in perpetuum servandi. Ea sola rationem virtutis habere potest. Si ex motivo naturali et laudabili servetur, est virtus naturalis; si ex motivo supernaturali, est virtus supernaturalis.

Hinc 1° virginitas formalis læditur non solum per actus externos voluntarios, sed etiam per quamlibet delectationem veneream voluntarie habitam. Attamen, quamdiu integritas corporis existit, hæc mirabilis virtus, per actus incompletos læsa, semper reparari potest.

Hinc 2° virginitas formalis per actus externos prorsus involuntarios non destruitur, et *aureola* gloriæ virginibus sanctis promissa, non denegabitur puellis involuntarie oppressis, quæ totis viribus restiterunt.

Hinc 3° virginitas per actus externos, licitos vel illicitos, voluntariè amissa, jam recuperari non potest. Aureola igitur gloriæ in cælo virginibus præparata, nunquam decernetur conjugatis, nec voluntarie corruptis, quantumvis sanctis.

Actus castitati adversantes possunt esse consummati vel non consummati, naturales, vel contra naturam.

His prænotatis, dicemus: 1° de luxuriâ in genere; 2° de speciebus luxuriæ naturalis consummatæ; 3° de speciebus luxuriæ contra naturam consummatæ; 4° de peccatis luxuriæ non consummatæ; 5° de causis, effectibus et remediis luxuriæ.

CAPUT PRIMUM.

DE LUXURIA IN GENERE.

Luxuria, à verbo luxare sic nuncupatur, quia hujus vitii proprium est vires animi et corporis

relaxare ac dissolvere : undè aliquandò etiam vocatur dissolutio, et qui nimis ei cedunt, dicuntur dissoluti. Rectè definitur : *Appetitus inordinatus delectationis venereæ.*

PROPOSITIO.

Luxuria ex genere suo peccatum est mortale.

Probatur hæc propositio Scripturâ sacrâ, consensu Patrum ac theologorum et ratione. 1° Scripturâ sacrâ: Epist. ad Gal., 5, 19 et 21 : *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria... et his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* 2° Consensu Patrum ac theologorum, qui unanimi ore semper docuerunt peccatum luxuriæ ex genere suo esse mortale. 3° Ratione: delectatio enim venerea ad solam generis humani propagationem, ex intentione Creatoris, fuit destinata; ergo ipsius inversio ex naturâ suâ gravis est inordinatio, ac proindè mortale peccatum; ergo, etc.

Quæritur an luxuria ità sit peccatum ex genere suo mortale, ut levitatem materiæ non patiat, id est, ut nunquàm sit veniale defectu materiæ.

R. 1° Species luxuriæ consummatæ, sive naturalis, sive contra naturam, de quibus infra dicemus, levitatem materiæ non patiuntur. Nonne manifestè repugnat dari fornicationem vel pollutionem voluntariam, quæ ex naturâ suâ levis sit materia peccati?

R. 2° Delectatio merè organica, id est, quæ ex naturali proportionem inter organa nascitur, v. g., delectatio visûs ex pulchritudine, auditûs ex melodiâ, tactûs ex mollitie vel lenitate objecti, etc., à delectatione venereâ distinguitur, et levitatem materiæ admittere potest; nam talis delectatio in se non est mala, cum ipse Deus eam sensibus pro fine legitimo annexerit; peccatum igitur mortale esse non potest nisi ratione periculi ulterius progrediendi: atqui fieri potest ut in quibusdam personis periculum non sit grave; ergo, etc. Ità, de osculis ob delectationem organicam obiter datis, *S. Antoninus, Sanchez, Henno, Comitulus, Sylvius, Boullart, Billuart, Collet, contra Cajetanum, Diana, Salmanticenses, S. Ligorium, l. 3, n° 416, etc.*

Hinc, qui delectatur in videndâ muliere pulchrâ, in tangendo manum ejus mollem, nihil ultra volendo, nec sentiendo, nec periculum grave ulterius progrediendi incurrendo, mortaliter non peccat. Rarò tamen ab omni peccato immunis est, et mora in tali delectatione, præsertim ex tactu proveniente, ordinariè periculosa est: igitur qui in delectatione istâ moratur, à gravi peccato sæpè excusari non potest, nisi defectu advertentiæ aut consensûs. Multi ità sunt constituti ut ferè quælibet delectatio organica voluntaria, ipsis graviter sit periculosa.

R. 3° Delectatio venerea potest esse volita directè vel indirectè, seu in se vel in causâ, nempe si quis ponat actionem ex quâ præter voluntatem sequatur ista delectatio. Commu-

niter admittunt theologi delectationem indirectè solummodò volitam, levitatem materiæ pati posse : v. g., aliquis vacat rei venialiter malæ vel illicitæ, ex quâ prævidet nascituras carnis commotiones quibus non assentiet, et sufficientem non habet rationem eas permitendi, mortaliter non peccat. Quidam dicunt peccatum in eo casu non fieri veniale defectu materiæ, sed defectu consensûs.

R. 4° Delectatio venerea directè volita considerari potest in conjugatis vel in solutis : in conjugatis, est licita, modò in ordine ad actum conjugalem habeatur; si verò extra actum conjugii circa solum conjugem et absque gravi periculo incontinentiæ percipiatur, est duntaxat peccatum veniale, juxta communem sententiam, quia ex se tendit ad rem licitam : hoc alibi expendemus.

Quæstio igitur ad hoc reducitur, an, scilicet, delectatio venerea directè et extra matrimonium volita, levitatem materiæ admittat.

Communissimè tenent auctores, contra *Caramuel* et admodum paucos alios, talem delectationem nunquàm esse peccatum veniale defectu materiæ, et sequentibus nituntur momentis : 1° auctoritate Alexandri VII, qui, anno 1664, sequentem damnavit propositionem : *Est probabilis opinio quæ dicit esse tantum veniale, osculum habitum ob delectationem carnalem et sensibilem quæ ex osculo oritur, secluso periculo ulterioris consensûs et pollutionis.* Per delectationem carnalem ordinariè intelligitur delectatio venerea, et eo sensu propositio fuit con-

demnata : non igitur probabile est talem delectationem in minimo gradu esse tantum peccatum veniale. 2° Ratione : ità corruptione nostrâ in vitium luxuriæ trahimur, ut minima causa magnos sæpè producat effectus; supposito igitur consensu directo in delectationem veneream, proximum semper incurritur periculum ulterioris consensûs vel pollutionis, quod in aliis vitiis non eodem modo accidit. Undè P. *Aquaviva*, generalis societatis Jesu, omnibus religionis sibi subditis, sub pœnâ excommunicationis prohibuit ne unquàm recederent in docendo à sententiâ quæ tenet delectationem veneream levitatem materiæ non admittere; ergo, etc.

Hinc in motibus carnis etiam casu excitatis liberè delectari, peccatum est mortale.

CAPUT SECUNDUM.

DE SPECIEBUS LUXURIE NATURALIS CONSUMMATÆ.

Luxuria dicitur naturalis, quando humanæ naturæ, seu propagationi generis humani non adversatur. Est igitur carnalis viri et mulieris conjunctio, modo generationi apto, sed extra matrimonium. Consummatur per effusionem seminis viri intra vas naturale mulieris. ®

Semen autem est humor viscosus ad generationem et speciei conservationem ab ipso creatore destinatus. Essentialiter differt ab urinâ quæ est secretio alimentorum, et in sublevamen naturæ ejicienda est sicut excrementa.

niter admittunt theologi delectationem indirectè solummodò volitam, levitatem materiæ pati posse : v. g., aliquis vacat rei venialiter malæ vel illicitæ, ex quâ prævidet nascituras carnis commotiones quibus non assentiet, et sufficientem non habet rationem eas permitendi, mortaliter non peccat. Quidam dicunt peccatum in eo casu non fieri veniale defectu materiæ, sed defectu consensûs.

R. 4° Delectatio venerea directè volita considerari potest in conjugatis vel in solutis : in conjugatis, est licita, modò in ordine ad actum conjugalem habeatur; si verò extra actum conjugii circa solum conjugem et absque gravi periculo incontinentiæ percipiatur, est duntaxat peccatum veniale, juxta communem sententiam, quia ex se tendit ad rem licitam : hoc alibi expendemus.

Quæstio igitur ad hoc reducitur, an, scilicet, delectatio venerea directè et extra matrimonium volita, levitatem materiæ admittat.

Communissimè tenent auctores, contra *Caramuel* et admodum paucos alios, talem delectationem nunquàm esse peccatum veniale defectu materiæ, et sequentibus nituntur momentis : 1° auctoritate Alexandri VII, qui, anno 1664, sequentem damnavit propositionem : *Est probabilis opinio quæ dicit esse tantum veniale, osculum habitum ob delectationem carnalem et sensibilem quæ ex osculo oritur, secluso periculo ulterioris consensûs et pollutionis.* Per delectationem carnalem ordinariè intelligitur delectatio venerea, et eo sensu propositio fuit con-

demnata : non igitur probabile est talem delectationem in minimo gradu esse tantum peccatum veniale. 2° Ratione : ità corruptione nostrâ in vitium luxuriæ trahimur, ut minima causa magnos sæpè producat effectus; supposito igitur consensu directo in delectationem veneream, proximum semper incurritur periculum ulterioris consensûs vel pollutionis, quod in aliis vitiis non eodem modo accidit. Undè P. *Aquaviva*, generalis societatis Jesu, omnibus religionis sibi subditis, sub pœnâ excommunicationis prohibuit ne unquàm recederent in docendo à sententiâ quæ tenet delectationem veneream levitatem materiæ non admittere; ergo, etc.

Hinc in motibus carnis etiam casu excitatis liberè delectari, peccatum est mortale.

CAPUT SECUNDUM.

DE SPECIEBUS LUXURIE NATURALIS CONSUMMATÆ.

Luxuria dicitur naturalis, quando humanæ naturæ, seu propagationi generis humani non adversatur. Est igitur carnalis viri et mulieris conjunctio, modo generationi apto, sed extra matrimonium. Consummatur per effusionem seminis viri intra vas naturale mulieris. ®

Semen autem est humor viscosus ad generationem et speciei conservationem ab ipso creatore destinatus. Essentialiter differt ab urinâ quæ est secretio alimentorum, et in sublevamen naturæ ejicienda est sicut excrementa.

Sex numerantur hujus luxuriæ species distinctæ, scilicet fornicatio, stuprum, raptus, adulterium, incestus et sacrilegium, de quibus seorsim dicendum est.

ARTICULUS PRIMUS.

De fornicatione.

Fornicatio est copula soluti cum solutâ non virgine, ex mutuo consensu.

Dicimus 1° *soluti*, id est, qui nullo speciali vinculo conjugii, cognationis, affinitatis, ordinis sacri aut voti, à culpâ prohibetur, sed solo castitatis præcepto. 2° *Cum solutâ non virgine*, ut simplex fornicatio à stupro, de quo mox agemus, secernatur. 3° *Ex mutuo consensu*, quibus verbis fornicatio à raptu distinguitur.

Triplex est fornicatio, scilicet fornicatio simplex, concubinatus et meretricium; de quibus in triplici paragrafo.

§ I. — De simplici fornicatione.

Simplex fornicatio ea est quæ transitorie cum unâ aut pluribus exercetur.

Nicolaitæ et Gnostici, impuri priorum seculorum hæretici, variis rationibus innixi, dixerunt simplicem fornicationem esse licitam; Durandus tenebat eam jure naturali esse duntaxat peccatum veniale, et solo jure positivo peccatum mortale; Caramuel, ulterius progrediens, dicebat illam intrinsecè non esse malam, sed tantùm lege positivâ prohibitam.

PROPOSITIO.

Simplex fornicatio est intrinsecè mala et peccatum mortale.

PROB. Hæc propositio, ab omnibus moraliter christianis admissa, probatur Scripturâ sacrâ, testimonio Patrum, auctoritate conciliorum ac summorum Pontificum et ratione.

1° Scripturâ sacrâ: inter multos textus, qui afferri possent, aliquos tantùm seligemus. I. ad Corint., 6, 9 et 10: *Næque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri... regnum Dei possidebunt*: ad Gal., 5, 19 et 21, ut suprâ: ad Eph., 55: *Hoc scitote intelligentes quod omnis fornicator aut immundus... non habet hæreditatem in regno Christi et Dei*. B. Joannes in Apocalypsi, 21, 8, dicit partem fornicatorum futuram esse *in stagno ardenti igne et sulphure*. Certè fornicatio in his textibus exhibetur ut intrinsecè mala, sicut immunditia, adulterium, idolorum servitus, et tanquàm peccatum mortale; ergo 1°, etc.

2° Testimonio Patrum: S. Fulgentius, Epist. 1, cap. 4. *Fornicatio nunquàm potest esse sine gravi peccato*. S. Chrysost., homil. 22 in II ad Corint.: *Quoties scortatus es, toties condemnasti teipsum*; ergo 2°, etc.

3° Auctoritate conciliorum ac summorum Pontificum: concil. Viennense, *Clement. l. 5, tit. 3, cap. 3*, hanc Beguinorum propositionem damnat: *Mulieris osculum, cum ad hoc natura non inclinè, est mortale peccatum; actus autem*

carnalis, cum ad hoc natura inclinēt, peccatum non est, maximè cum tentatur exercens. Concil. Trid., *sess. 24, cap. 8, de refor. matr.*, declarat concubinatum esse grave peccatum; atqui concubinatus non est nisi fornicatio cum eadem personā repetita.

Innocentius XI sequentem damnavit propositionem Caramuelis, anno 1679: *Tam clarum videtur fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, et solum esse malam quia interdicta, ut contrarium omninò rationi dissonum videatur; ergo 3º, etc.*

4º Ratione: copula carnalis licita esse non potest nisi in ordine ad prolem; ad solum quippè hunc finem instituta fuit; porrò non sufficit prolem utcumque nasci, sed insuper nutrienda, fovenda, educanda et instruenda est: hinc parentes, naturā duce, plura implere tenentur officia quæ saltem longam cohabitationem supponunt. At simplex fornicatio his officiis evidenter adversatur, cum ex naturā suā sit actus transitorius, et ita congregantes nullo vinculo ad cohabitationem teneantur; ergo est intrinsecè mala.

Præterea, bonum societatis à rectā institutione familiarum pendet; recta autem institutio familiarum matrimonium supponit; ergo simplex fornicatio, quæ matrimonii jura, officia et commoda dissolvit, ex naturā suā graviter mala est; ergo, etc.

Fornicari autem cum infideli aut hæretico gravius est peccatum, ratione opprobrii exindè in veram religionem redundantis.

*Dices 1º: Deus præcepit Oseæ, c. 1, v. 2, ut sibi sumeret uxorem fornicationum; et in Act. Apost., 15, 29, fornicatio eodem modo prohibetur ac esus immolatorum, suffocati et sanguinis; ergo fornicatio non nisi jure positivo mala est.**

R. Nego conseq. Etenim, 1º Deus præcepit Oseæ, non ut fornicaretur, sed ut mulierem fornicariam sibi assumeret in uxorem, quod valdè diversum est. 2º Fornicatio expressè ab Apostolis prohibetur, quia gentiles arbitrabantur illam esse licitam; verùm in Actibus non dicitur illam jure divino et naturali non prohiberi; in veteri lege pluries jam prohibita fuerat: 1º sexto Decalogi præcepto; 2º puella quæ à virginitate deciderat, lapidibus obruebatur, *quoniam fecit nefas in Israël (Deut., 22, 21)*; 3º dixerat Deus per Moysen: *Non erit meretrix de filiabus Israël, nec scortator de filiis Israël (Deut., 23, 17)*; ergo, etc.

Dices 2º: Qui libero consensu fornicantur, nulli faciunt injuriam; ergo rem ex naturā suā malam non operantur.

R. Nego conseq. Non ideò enim fornicatio mala est quia injuria alicui infertur, sed quia ordo à Deo institutus violatur; ergo, etc.

Inst. Melius est proli per fornicationem nasci quàm nullo modo esse; ergo reipsà ordo à Deo institutus non violatur.

R. Nego conseq. Jam enim ostendimus non sufficere, in intentione Creatoris, ut proles nascatur. Aliundè ratio hic allegata probaret adulterium esse licitum; nam melius est proli

per adulterium nasci quàm nullo modo esse; ergo, etc.

Ad fornicationem referuntur meretricium et concubinatus, de quibus paucis verbis aliquid dicendum est.

§ II. De concubinatu.

Concubinatus est commercium soluti cum solutâ, qui sive in eâdem domo, sive in diversis domibus maneant, modo uxorio secum vivunt.

Certum est concubinatum sic intellectum gravius esse peccatum quàm simplicem fornicationem, propter habitualementis dispositionem peccandi, ac proinde hanc circumstantiam aperiendam esse in confessione.

Graves decernuntur poenae adversus concubinarios in conc. Trid., *sess. 24, c. 8, de reform. matr.*, et adversus clericos huic vitio turpiter deditos, *sess. 25, c. 14, de reform.*; sed illae poenae sunt ferendae sententiae, et plures ex eis nunquam admittae fuerunt in Galliâ, v. g., ejectio concubinarum extra urbem vel extra dioecesim, *invocato, si opus fuerit, brachio seculari*. Non ideò tamen malum istud iudicatum est minùs grave apud nos quàm apud extraneos.

Queritur an concubinarius priùs absolvi possit quàm concubinam dimiserit.

R. 1° Si concubinatus fuerit publicus, nec concubinarius, nec concubina regulariter absolvi possunt, quantumvis appareant contriti, ante publicam separationem, quia, præter discrimen fugiendum, necessaria est satisfactio

scandalo proportionata; porrò hæc satisfactio per solam separationem communiter obtineri potest.

Indè plures auctores concludunt, eum qui reputatur concubinarius, licet talis nunquam fuerit, aut à multo tempore cessaverit, nihilominus teneri, propter scandalum, ejicere vel deserere mulierem de quâ pessima celebratur fama. Sic *Billuart, t. 13, p. 351*.

Id autem multò magis verum est ubi agitur de clericis, qui famam sedulò servare debent; eam enim semel læsam reparare nequeunt, nisi omne consortium cum muliere suspectâ statim abrumpendo.

Dixi *regulariter*, quia si concubinarius, in extremis positus, mulierem dimittere non possit, aut si adeò sit derelictus, ut, eâ dimissâ, neminem habeat sibi necessaria præstare volentem, tunc absolvendus et ultimis Ecclesiae sacramentis muniendus est, modò verè contritus judicetur, et coram astantibus promittat se ad sanitatem reditum, eandem mulierem ejecturum, nullaque cum eâ societatis vincula habiturum: in tali quippè necessitate scandalum eo reparatur modo quo reparari potest; nemo enim ad impossibile tenetur.

A fortiori, ministranda sunt Ecclesiae sacramenta concubinæ de vitâ præteritâ dolenti, cum firmo proposito non peccandi de cætero, si domo concubinarium exire non possit, vel quia acerbiores sunt ejus dolores, vel quia imminens est periculum, vel quia nullum habet refugium.

Verùm, his casibus exceptis, semper exigenda

est separatio, etiam in extremis, et confessio moribundi non prius audienda est, quam Deo et hominibus data fuerit satisfactio per mulieris ejectionem vel per voluntarium ejus exitum.

R. 2° Si verò concubinatus sit occultus, vel commercium jam cessavit, vel non: si prius, fortiter consulenda est separatio, quia moraliter impossibile est in cohabitatione istâ aliquod non existere relapsus periculum. Sed arbitramur illam sub denegatione absolutionis exigendam non esse, præsertim si prævideatur scandalum, infamiam aliudve grave detrimentum inde secuturum. Supponimus propositum amplius non peccandi judicari sincerum, et spem firmitatis affulgere. Itâ *Navarrus*, *Billuart*, *S. Ligorius* aliique plures.

Si autem, non obstante proposito, novi accidant relapsus, absolutio differi debet, et ordinariè præscribenda est separatio: tunc enim perseverantia meritò judicatur improbabilis.

At si commercium illicitum nondum fuerit voluntariè revocatum, quid agendum est?

R. 1° Si pœnitens in extremis positus sit, et peccata sua detestetur, absolvendus aliisque sacramentis muniendus est, juxta conditiones modò expressas, in explicatione verbi *regulariter*, seclusâ tamen promissione coram testibus.

R. 2° Si verò mors non immineat, pœnitens in concubinato occultè vivens, communiter absolvi non debet, nisi prius facta fuerit separatio; versatur enim in occasione proximâ peccandi: at grave existit præceptum naturale et divinum fugiendi occasionem proximam pec-

candi. Undè Alexander VII sequentem damnavit propositionem: *Non est obligandus concubinaris ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum vulgò REGALO, dum, deficiente illâ, nimis ægrè ageret vitam, et aliæ epulæ tædio magno afficerent concubinarium, et alia famula nimis difficile inveniretur.* Ibi supponitur adesse propositum non peccandi, et tamen falsa judicatur propositio, ob periculum existens; ergo, etc.

Dixi *communiter*: sunt enim casus in quibus impertienda est absolutio sub solâ promissione separationis, vel etiam cum solo proposito non peccandi de cætero; nempe, 1° si pœnitens ex singularibus indiciis verè contritus judicetur, et primâ vice vel secundâ promittat se monito cessurum; 2° si ex denegatione absolutionis, gravis sequeretur infamia vel grave scandalum, ut si puella in suspicionem corruptelæ veniret, nisi ad sacram synaxim accederet, aut si sacerdos populum offenderet, nisi missam parochialem celebraret. Supponitur adesse veram contritionem. 3° Non exigenda est separatio quando est impossibilis, ut si filia familiâs cum famulo, vel filius cum ancillâ domûs paternæ peccet. Qui sic constituti sunt, dilatione absolutionis primò probentur, et si occasio ex proximâ facta fuerit remota, atque sincera videatur peccati retractatio, danda erit absolutio. 4° Quando duo concubinariî, occulti, vel de impudiciâ tantum suspecti, separari non possunt sine gravi periculo infamiæ aut scandali, fortè licet emendationem eorum tentare, pri-

mum absolutionem differendo, deinde eam concedendo, si in proposito perseverent. Dicit *Billuart, t. 13, p. 352*, se in eo casu nec poenitentem nec confessarium damnare velle : nec nos rigidiores essemus.

§ III. — De meretricio.

Meretricium considerari potest ut status vel ut actus. Ut status, est conditio mulieris omnibus paratæ et communiter venalis : ut actus, est concubitus viri cum tali muliere, vel talis mulieris cum viro occurrente.

Certum est mulierem meretricium exercentem gravius peccare quam simpliciter fornicantem aut etiam concubinariam, ratione dispositionis animi, scandali et nocuenti prolis. Unde meretrices semper habitæ sunt ut speciei humanæ fax et opprobrium. Non sufficit ergo ut meretrix dicat in confessione se toties fornicatam esse; statum meretricii declarare debet.

At *Sylvius, Billuart, Dens*, alique theologi docent ut probabilius virum, qui cum meretrice fornicatur, hanc circumstantiam declarare non teneri, quia, cæteris paribus, talis fornicatio respectu ipsius gravior esse non judicatur.

Non videtur inutile hic referre quod in *Codice pœnali* circa corruptores statuitur :

« Quiconque aura attenté aux mœurs, en excitant, favorisant ou facilitant habituellement la débauche ou la corruption de la jeunesse de l'un ou de l'autre sexe au-dessous de l'âge de vingt et un ans, sera puni d'un emprisonnement de six mois à deux ans, et d'une amende de cinquante francs à cinq cents francs.

« Si la prostitution ou corruption a été excitée, favorisée ou facilitée par leurs pères, mères, tuteurs ou autres personnes chargées de leur surveillance, la peine sera de deux ans à cinq ans d'emprisonnement, et de trois cents francs à mille francs d'amende. *Code pénal, art. 334.* »

Insuper si rei sint tutores, per aliquod tempus à iudicibus interdiciuntur tutelæ et omni participatione consilii familie; si sint pater aut mater, iuribus à Codice civili sibi adscriptis, l. 1, t. IX, privantur. *Ibid., art. 335.*

Quæritur an meretrices tolerare liceat.

R. Duplex hæc de re est theologorum sententia. Multi namque dicunt id licitum esse ad vitanda majora peccata, scilicet, sodomiam, bestialitatem, mollitiem et honestarum mulierum seductionem : *Aufer meretrices de rebus humanis, turbaveris omnia libidinibus*, inquit S. Aug., *De ordine, l. 2, cap. 4, n° 12 (t. 1, p. 335)*. Idem habet S. Thomas, *Opusc. 20, l. 4, c. 24*, cui adhærent auctores non pauci.

Alii verò multi oppositam sententiam tuentur, asserentes experientiâ constare tolerantiam meretricum occasionem ruinæ multis juvenibus præbere, flammam libidinis excitando, sicque peccata luxuriæ potius multiplicare quam rariora efficere. Vide hæc de re *Concina, t. 15, p. 238, et S. Ligorium, l. 3, n° 434*.

Quamvis posterior sententia probabilior nobis videatur, arbitramur tamen absolvendos esse magistratus urbium qui bonâ fide asserunt se malum istud tollere non posse : in dubiis namque non confessarii est discernere quid agere debeant ii quibus difficilia commissa sunt negotia, ut sunt iudices, magistratus, duces exercitûs, reges aut ministri, etc.

An domum meretricibus locare liceat, expendimus ubi de locatione, in tractatu *de Contractibus*, t. 6, p. 360, 6^a edit.

ARTICULUS SECUNDUS.

De stupro.

Stuprum generatim est omnis concubitus illicitus: sic in libro *Lecitici*, 21, 9, et *Num.* 5, 13, concubitus filiae sacerdotis et adulterium eo nomine vocantur. Si per vim cuius inferatur, in hac diocesi est reservatum, ut fert *Enchiridion*, p. 7, et in foro civili poenâ reclusionis plectitur. (1)

Stuprum verò, quatenus speciale est vitium, à multis definitur *violenta*, et melius ab aliis, *illicita virginis defloratio*.

Per virginem hic non intelligitur persona quæ contra castitatem nunquam peccavit, bene verò ea quæ carnis integritatem servavit, et signaculum virginitatis habere dicitur. Quanti hæc carnis integritas apud omnes aestimetur, nemo nescit.

(1) Quiconque aura commis le crime de viol ou sera coupable de tout autre attentat à la pudeur, consommé ou tenté avec violence, contre des individus de l'un ou de l'autre sexe, sera puni de la réclusion. *Code pénal*, art. 331.

Si le crime a été commis sur la personne d'un enfant au-dessous de l'âge de quinze ans accomplis, le coupable subira la peine des travaux forcés à temps. *Art.* 332.

La peine sera celle des travaux forcés à perpétuité, si les coupables sont de la classe de ceux qui ont autorité sur la personne envers laquelle ils ont commis l'attentat, s'ils sont ses instituteurs ou ses serviteurs à gages, ou s'ils sont fonctionnaires publics, ou ministres d'un culte, ou si le coupable, quel qu'il soit, a été aidé dans son crime par une ou plusieurs personnes. *Ibid.*, art. 333.

Certum est violentam virginis deflorationem, præter castitatis offensionem, gravem involvere malitiam injustitiæ, in confessione necessario aperiendam; quæ enim puella honesta non præferret grandem pecuniæ summam amittere, quàm sic deflorari? ergo, etc.

Si contingeret virum à perditis mulieribus in crimen per vim adduci, hoc esset stuprum aut quid simile, in confessione certò declarandum. Verùm cum factum istud vix possibile sit, de solo puellæ stupro agemus.

Nomine violentiæ, non solum vis physica intelligitur, sed vis moralis, quales sunt metus, fraus, preces importunæ, magna promissa, blanditiæ, tactus et ea omnia quæ, ex judicio viri prudentis, puellam inexpertem ad vitium determinant.

An autem stuprum virginis, in deflorationem suam liberè consentientis, speciale sit luxuria peccatum, à simplici fornicatione distinctum, non ejusdem sententiæ sunt theologi: *D. Soto*, *Sanchez*, *Lessius*, *S. Ligorius* et plures alii negant; fatentur tamen hujusmodi fornicationem aliquandò speciale esse peccatum, ratione infamiæ, mœroris parentum, rixarum, odii, scandali, etc.

Alii verò multò communiùs, inter quos *S. Thomas*, *S. Bonaventura*, *Sylvius*, *Collet*, *Billuart*, *Dens*, dicunt eam, ratione sui, speciale habere malitiam castitati oppositam, suamque sententiam sic probant: 1° injuria parentibus puellæ, sub quorum custodia integritas ejus posita est, infertur; 2° ipsa evidenti

se exponit periculo conveniens matrimonium non inveniendi, sicque contra prudentiam peccat; 3° *Ponitur in viâ meretricandi, à quo retrahebatur, ne signaculum virginitatis amitteret*; sunt verba S. Thomæ, 2, 2, q. 154, art. 6; 4° peccata per oppositionem ad virtutem specificantur: porro virginitas specialis est virtus, et carnis integritas est bonum ad hanc virtutem singulariter pertinens; ergo, etc.

Ultimæ illæ rationes nec consensu puellæ, nec consensu parentum ejus destruuntur: unde ruit ratio fundamentalis defensorum alterius sententiæ, scilicet, axioma istud apud omnes receptum, *scienti et volenti non fit injuria*: quippè necesse est ut sciens et consentiens habeat facultatem jus suum cedendi; jus autem istud puella non habet in ordine ad peccatum virginitati oppositum. Peccatum enim de quo hic agitur non est distinctum ob injuriam vel injustitiam, sed ob specialem inordinationem, quia scilicet speciali opponitur virtuti.

Stuprum igitur, etiam voluntarium, speciale est luxuriæ peccatum: cum autem concil. Trid. definierit, *sess. 14, can. 7*, necessarium esse, jure divino, declarare in confessione *circumstantias quæ peccati speciem mutant*, hinc altera exurgit quæstio, ad praxim continuam pertinens, an videlicet, qui stupri voluntarii sunt rei, sive facto, sive desiderio, sive delectatione, circumstantiam virginitatis aperire teneantur. Communiùs affirmant theologi, hancque necessitatem habent velut consecrarium principii semel admissi.

Quia tamen, inquit Sylvius, t. 3, p. mihi, 835, alia sententia non caret probabilitate, idcirco non putamus damnandos eos, qui à puellâ quidpiam istorum confitente non quæerunt, an sit virgo, an corrupta.

Billuart et, apud ipsum, t. 13, p. 357, Wiggers, Boudart et Daelman, contendunt, circumstantiam virginitatis in voluntario stupro specialem addere malitiam simplici fornicationi, sed duntaxat venialem, quæ igitur non necessariò aperienda est in confessione. Etenim si hæc malitia ex naturâ suâ mortalis esset, maximè quia puella sigilli virginitatis fractione in viâ meretricandi, ut ait S. Thomas, constitueretur, vel quia gravis injuria parentibus ejus inferretur. At puella hoc facto non videtur constituta in proximo meretricandi periculo: et si, parentibus consentientibus, vel plenè ignorantibus, in stuprum liberè consentiat, tunc gravis injuria ipsis non infertur; ergo, etc.

Præterea, si hæc malitia specialis stupri voluntarii semper esset mortalis, puella de delectationibus venereis se accusans, dicere teneretur an sit virgo necne, proindeque occasione peccati merè interni et forsan dubii, aliquo modo confessionem generalem facere deberet. Similiter vir, qui mulierem concupivit, obligaretur declarare an illam judicaverit virginem vel corruptam; et si tacerent, onus eos interrogandi confessario incumberet: porro hoc intolerabile foret, et communi poenitentium ac confessoriorum praxi adversatur.

Insuper, auctores generatim docent circum-

stantiam virginitatis in viro liberè peccanti, malitiam mortalem simplici fornicationi non addere. Non tanta videtur esse differentia inter voluntariam virginitatis amissionem in viro et in puellâ, ut una sit mortalis et non altera; ergo, etc.

Testatur *Billuart*, t. 13, p. 360, se, antequàm huic opinioni adhæsisset, graves passum esse et aliis creasse molestias in interrogationibus istis faciendis, et rarò sibi satisfactum fuisse.

Fatemur et nos hoc ipsum nobis non semel accidisse in primis sacerdotii nostri annis. Idcirco à pudendis hujusmodi quæstionibus cautè abstinemus, quoties importunæ videntur, his rationibus innixi; 1º probabilitate opinionis modò expositæ; 2º difficultate executionis alterius sententiæ; 3º periculo scandalizandi pœnitentes, eosque à tribunali sacro avertendi; 4º bonâ fide in quâ communissimè versantur fideles circa obligationem talem circumstantiam declarandi: integritas autem confessionis non obligat cum tanto incommodo.

ARTICULUS TERTIUS.

De raptu.

Duplex distinguitur raptus, juxtà ea quæ diximus in tractatu *de Matrimonio*, raptus, scilicet, violentiæ, et raptus seductionis.

1º Raptus violentiæ, prout hìc intelligimus, est subductio personæ, ipsâ invitâ, è loco tuto in locum ubi est sub potestate raptoris, libidinis explendæ causâ.

Hanc definitionem, ut potè alibi probatam, iterùm evolvere non intendimus. Advertemus tantùm raptum versari posse circa personam cujuscumque sexûs vel conditionis, nec adeò necessariam esse circumstantiam abductionis è loco in locum, quòd si, reipsâ, persona libertate privatur et sit sub potestate raptoris constituta, non sit verè raptus.

Diximus tantùm *libidinis explendæ causâ*, quia de raptu ineundi matrimonii causâ alibi tractavimus.

Violentia autem physica vel moralis esse potest, quod facilè apprehenditur.

2º Raptus seductionis locum habet quandò mulier blanditiis, muneribus, promissis, illecebra voluptatis aut quolibet alia modo illecta, raptorem, invitis iis à quibus pendet, sequitur, aut in locum assignatum voluntariè transit.

Raptus sic definitus est species luxuriæ distincta, in confessione declaranda. Nam in eo peccato, præter malitiam castitati adversam, graviter læditur justitia ergà personam cui vis infertur et ergà eos à quibus pendet, nec ipsum contrà castitatem peccatum eodem modo ac in aliis casibus, adulterii, verbi gratiâ, vel stupri, admittitur; undè hæc circumstantia in confessione est aperienda.

Excommunicatio à Concil. Trid. *sess. 24, cap. 6, de ref. matr.*, contrà raptos et auxiliium eis præbentes lata, per raptum violentiæ, ipso facto, incurritur, non verò per raptum seductionis. Hæc excommunicatio in Galliâ locum habet.

Insuper, raptor tenetur, jure naturali, puellam loco tuto redditam factamque liberam ducere, si ipsa velit; vel decenter dotare, et nihilominus ipsi ac parentibus ejus convenientem satisfactionem exhibere.

Qui autem ad raptum efficaciter cooperati sunt, totam injustitiam cum erga puellam, tum erga parentes ejus, quantum fieri potest, defectu raptoris reparare tenentur.

Ad raptum aliquo modo referri possunt violentia simpliciter dicta mulieri illata, violatio puellae dormientis aut ebriae, corruptio non violenta personae usum rationis non habentis, vel hoc peccati genus ignorantis. Similia respectu viri, rarius quidem, fieri possunt, et revera aliquando facta sunt.

Non autem per has nefandas actiones incurritur excommunicatio à concilio Trid. lata, quia non constituunt raptum proprie dictum ad sensum concilii.

Queritur quid agere debeat mulier vi oppressa, ut coram Deo non peccet.

R. Tenetur 1° voluptati interius non consentire, quantacumque vis externa ipsi inferatur: alioquin mortaliter peccaret; 2° totis viribus se defendere, videlicet manibus, pedibus, unguibus, dentibus, quibuscumque instrumentis, non tamen occidendo nec graviter mutilando invasorem juxta multos, quia vita et praecipua membra corporis praestant honori, materialiter tantum offenso, ut hic supponitur. Alii verò multi contrarium affirmant, ob rationes in *Institutionibus nostris theologis*, t. 5, p. 429,

6ª edit. expositas; 3° si spes auxilii ipsi affulgeat, clamare debet et opem alienam invocare; si enim pro posse exterius non resistat, consentire censetur: porro millies potius moriendum esset, quam tali periculo cedendum.

Unde puella in hac extremitate constituta, merito timens ne sensationibus venereis assentiat, clamare tenetur, etiam cum manifesto vitae dispendio, et tunc futura est martyr castitatis: ita communissimè auctores, contra paucos probabilistas. At, secluso periculo proximo assensus, communiter docetur puellam clamare non teneri cum evidenti periculo vitae aut famae, quia vita et fama sunt bona altioris ordinis. Sed ferè impossibile est abesse periculum, ut notat *Billuart*, t. 13, p. 368.

ARTICULUS QUARTUS.

De adulterio.

Adulterium, sicut ipsum nomen sonat, est accessus ad alienum torum, inquit S. Thomas, 22, q. 154, art. 8. Tripliciter committi potest, scilicet, 1° inter conjugatum et solutam; 2° inter solutum et conjugatam; et 3° inter conjugatum et alienam conjugem.

Adulterium in triplici casu speciale est luxuriae peccatum, et quidem gravissimum, idque constat Scripturam Sacram, SS. Patribus, praxi Ecclesiae, populorum consensu et ratione.

1° Scripturam Sacram: *Deut.* 22, 22: *Si dormierit vir cum uxore alterius, uterque morietur, id est, adulter et adultera, et auferes malum de Israël.*

In præcedentibus versibus agitur de simplici fornicatione, quæ mala declaratur, sed tantâ poenâ non afficitur. In multis aliis Scripturæ locis fornicarii et adulteri exhibentur ut peccatores distincti et gravissimis poenis digni, v. g., I. ad Corint., 6, 9 : *Nolite errare; neque fornicarii... neque adulteri... regnum Dei possidebunt.*

2° SS. Patres unanimi ore docuerunt adulterium esse grave peccatum, illudque velut ab aliis distinctum habuerunt.

3° Praxi Ecclesiæ: Ecclesia enim poenas canonicas decernens, multò majores adulteris, quàm simpliciter fornicariis, imponendas esse statuerat.

4° Consensu populorum: constat quippè omnium nationum historiâ, adulterium semper et ubiquè habitum fuisse ut grande peccatum, à simplici fornicatione diversum. Ità celebriores judicârunt legislatores, ut Solo apud Græcos, Romulus apud Romanos, et Codicis nostri poenalis auctores, qui, art. 337, hoc decreverunt: *La femme convaincue d'adultère subira la peine de l'emprisonnement pendant trois mois au moins et de deux ans au plus.* Complex mulieris eâdem poenâ et insuper mulctâ à 100 fr. usque ad 200 fr. plectendus est. (1)

(1) Le meurtre commis par l'époux sur l'épouse, ou par celle-ci sur son époux, n'est pas excusable, si la vie de l'époux ou de l'épouse qui a commis le meurtre n'a pas été mise en péril dans le moment même où le meurtre a eu lieu.

Néanmoins, dans le cas d'adultère, le meurtre commis par l'époux sur son épouse, ainsi que sur le complice, à l'instant où il les surprend en flagrant délit dans la maison conjugale, est excusable. *Code pénal, art. 324.*

Attamen, ex articulo 326, *occisor poenâ carceris ab uno ad quinque annos damnatur.*

5° Deniquè ratione: etenim, præter malitiam fornicationi annexam, alia et quidem gravissima reperitur in adulterio, nempè fractio fidei conjugalis et turbatio familiarum, proindèque enormis injustitia; ergo, etc.

Hinc, si conjugatus cum solutâ rem habeat, speciale et grave est luxuriæ peccatum; sed gravius, si solutus cum conjugatâ, propter periculum falsos hæredes in alienam familiam introducendi, et multò gravius, si conjugatus cum conjugatâ, quia duplex est adulterium: illæ ergo circumstantiæ aperiendæ sunt in confessione.

Queritur an uxor quæ, consentiente viro, ab altero cognoscitur, rea sit adulterii.

R. Quidam probabilistæ id negârunt, aut saltem contenderunt circumstantiam adulterii tunc non necessario declarandam esse in confessione. Sed Innocentius XI sequentem damnavit propositionem: *Copula cum conjugatâ, consentiente marito, non est adulterium, ideòque sufficit dicere in confessione se esse fornicatum.*

Hæc Pontificis sententia evidenti ratione fundatur: etenim, vi contractûs et ratione institutionis matrimonii, maritus habet jus uxore suâ in ordine ad prolem utendi, non verò potest eam alteri cedere, commodare aut locare, quin contra naturam conjugii peccet; ergo consensus ejus malitiam adulterii auferre nequit, sicut clericus validè renuntiare non potest privilegio canonis excommunicationem contra injustos clericorum percussores pronuntiantis, quia tale privilegium ipsi clericatui annexum est; ergo, etc.

Verùm maritus in eo casu restitutioni sibi debitæ et reparationi injuriæ renuntiare censetur.

Commercium carnale cum personâ alteri desponsatâ, vel personæ desponsatæ cum soluto, non est propriè adulterium, cum non sit accessus ad alterius torum; est tamen speciale injustitiæ peccatum in confessione declarandum, propter pactum in sponsalibus ininitum.

ARTICULUS QUINTUS.

De incestu.

Incestus est concubitus extramatrimonialis cum consanguineis aut affinibus intra gradus prohibitos.

Certum est naturalem debitam esse reverentiam parentibus, ac consequenter personis quæ proximâ conjunctione sanguinis aut affinitatis eis devinctæ sunt. Itaque copula illicita cum eisdem duplicem habet malitiam, unam castitati oppositam, et alteram reverentiæ consanguineis aut affinibus debitæ contrariam. Undè peccatum istud semper habitum est velut speciale luxuriæ genus, et quidem gravissimum. In *Levitico*, 20, poenâ mortis plectitur; B. Paulus, I. ad *Corint.*, 5, 1, ait: *Auditor inter vos fornicatio, et talis fornicatio qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat.* Ipsa ratio multò magis ab hujusmodi conjunctionibus, quàm à simplici fornicatione abhorret; ergo, etc.

Disputant theologî an omnes incestus ejusdem vel diversæ sint speciei: multi tenent eos

esse diversæ speciei; quia in copulâ cum consanguineis specialis est malitia, quæ non reperitur in copulâ cum affinibus, et specialis in coitu cum matre vel cum filiâ, quæ in aliis gradibus remotioribus sive consanguinitatis, sive affinitatis, non existit. Ità *Concina*, t. 15, p. 282, dicens hanc sententiam esse communiorem et probabiliorem.

Attamen longè probabilior et etiam communior nobis videtur altera sententia: omnes quippè incestus eidem virtuti adversantur, scilicet reverentiæ conjunctis debitæ; ergo majori vel minori gravitate differunt inter se, non verò speciali malitiâ, nec proindè specie.

Verùm, quidquid sit de illâ controversiâ speculative sumptâ, certum est dari obligationem declarandi in confessione, an incestus locum habuerit inter affines vel consanguineos, in lineâ rectâ vel collateralî, et in quo gradu: alioquin malitia hujus actûs non sufficienter aperiretur. Quis enim sibi persuadere posset concubitum cum matre, cum sorore, etc., satis declarari per generalem denominationem incestûs? Igitur declarandi videntur gradus inter quos matrimonium prohibetur.

Nihilominus plures theologî meritò æstimant poenitentem sollicitum esse non debere de aperiendis remotioribus lineæ collateralis gradibus, quia hæc circumstantia non videtur mortaliter aggravans, v. g., in tertio aut quarto gradu consanguinitatis vel affinitatis.

Alii sunt incestus inter gradus prohibitos cognationis spiritualis aut legalis. Incestus

autem isti specie adhuc differunt, tum à se invicem, tum ab incestu in consanguinitate et affinitate; manifestè enim eandem difformitatem non habent. Incestus quippè in cognatione spirituali est irreverentia erga sacramentum Baptismi aut Confirmationis; incestus verò in cognatione legali quamdam solum habet similitudinem cum irreverentiâ erga parentes, quæ in incestu inter gradus prohibitos consanguinitatis aut affinitatis reperitur; ergo, etc.

Copula inter personas quæ ob impedimentum honestatis publicæ matrimonium secum inire non possunt, ad incestum revocatur.

Insuper quidam volunt peccatum carnale confessarii cum suâ pœnitente ad incestum revocandum esse; alii verò negant. Sed quæcumque opinio eligatur, certum est hanc circumstantiam saltem multum esse aggravantem, et idcirco in confessione necessario declarandam, præsertim si confessarius occasione Sacramenti puellam (idem dicendum est de juvene) seduxerit, quia contra proprium et sanctum officium suum horrendè deliquit. Majus adhuc committeret peccatum, et justitiæ oppositum, si parochianam, cujus æternam salutem sibi commissam esse novit, in crimen adduceret; talis enim actio quoddam est monstrum in ordine morali, soli parricidio comparabile illudque superans.

Similiter tutor qui pupillam suam corrumpit, quamdam speciem incestus admittit, eamque circumstantiam aperire tenetur.

Deniquè actus venerei cum personis ejusdem

sexus, consanguinitate, affinitate aliove modo conjunctis exerciti, malitiæ incestus participant: igitur circumstantia hujus conjunctionis declaranda est.

Hic notare juvat incestum consummatum, tum in primo, tum in secundo gradu consanguinitatis et affinitatis, esse peccatum in hæcce diœcesi reservatum, quod constat ex *Enchiridion*, p. 7. Insuper affinitatem producit.

ARTICULUS SEXTUS.

De sacrilegio.

Sacrilegium, quatenus luxuriæ peccatum, est violatio rei sacræ per actum carnalem. Dubitari non potest quin sit species luxuriæ distincta, quia præter peccatum contra castitatem, aliud contra Dei honorem evidenter complectitur.

Nomine rei sacræ intelliguntur persona Deo consecrata, locus cultui divino destinatus, et alia objecta specialiter sanctificata.

1º Persona Deo consecrata : persona autem Deo consecratur per votum solemnne in professione religiosâ emissum, per ordinis sacri susceptionem, et per votum simplex castitatis. Igitur qui uno ex his modis Deo fuit consecratus, sacrilegii fit reus, si aliquod peccatum contra castitatem externè vel internè committat: itèm, qui cum persona sacrâ peccat, vel eam concupiscit. Si utraque persona sit sacra, duplex erit sacrilegium, siquidem duplex violatur obligatio religiosa.

An verò religiosus solemniter professus, qui

est sacerdos, duplex admittat sacrilegii peccatum, si contra castitatem delinquat, non sibi consentiunt theologi; multi negant, dicentes hunc religiosum duo quidem violare vota, sed eundem finem respicientia, ac proinde contra eandem virtutem eodem modo peccare. Alii verò non pauci affirmant, quia tenetur, juxta ipsos, servare castitatem propter votum solemne et propter statutum Ecclesiæ: si ergo hanc virtutem aliquo peccato lædat, duplicem simul violat obligationem, ac consequenter duplex committit peccatum. Utraque opinio suam habet probabilitatem; igitur pars tutior eligenda est in praxi.

Qui autem votum castitatis pluries iteravit, aut votum simplex voto solemni addidit, non ideò multiplex committit peccatum, illud violando; unica quippè est obligatio. Attamen qui votum solemne emisit, non sufficienter se accusaret, dicendo se castitatem vovisse; nam circumstantia solemnitatis in voto, si speciem non mutet, saltem notabiliter peccatum aggravat, juxta probabilem multorum sententiam.

Qui personam Deo consecratam directè vel indirecte, v. g., consilio, suasionem, turpiloquiis aut perversis exemplis, ad peccandum contra castitatem inducit, sacrilegii fit reus, licèt ipse luxuriosè circa eam non peccet; tunc enim violatio alterius voti ipsi tanquàm causæ scandalizanti imputatur, ait *Dens*, t. 4, p. 418.

Si verò persona sacra in causâ esset cur persona libera peccato luxuriæ commacularetur, scandalum quidem rea esset, non autem sacrilegii,

quia propriam et non alienam vovit castitatem. Ità *Billuart*, *Dens*, etc.

2° Locus cultui divino destinatus, qui dicitur locus sacer: locus verò sacer ille intelligitur qui auctoritate ecclesiasticâ divinis officiis vel sepulturæ fidelium destinatur, ut sunt ecclesiæ et cœmeteria benedicta.

Tota capacitas interna ecclesiarum sub hâc designatione comprehenditur, velut capellæ, confessionaria, sacra podia (*tribunes*), etc., non autem partes externæ, ut parietes, tectum, gradus ante januas, turris campanarum si ab ecclesiâ et cœmeterio sejuncta sit, chorus monialium ab ecclesiâ separatus. Communiter excipitur etiam sacristia, licèt quidam contradicant.

Disputant theologi de oratoriis, an inter loca sacra computari debeant, nec ne. Quoad ea quæ celebrandis divinis officiis publicè destinata sunt, ad quæ fideles pulsu campanæ vel alio modo vocati, indiscriminatim conveniunt, vel quæ ad privatos non pertinent, nulla videtur esse difficultas; sacra reputari debent. Ità generaliter quos vidimus auctores. Docetur è contra, oratoria privata non computanda esse inter loca sacra, quia 1° sub nomine *ecclesiæ* non intelliguntur; 2° privilegiis ecclesiarum non gaudent; 3° solâ voluntate dominorum ad usum profanum reduci possunt.

Non tamen facile concipitur actum venereum in hujusmodi loco exercitum, inde speciale non induere malitiam, et arbitramur cum *Concina*, t. 15, p. 287, talem circumstantiam esse aperiendam.

Alia loca benedicta, sed missis celebrandis vel sepulturis fidelium non destinata, ut domus, monasteria, quædam oratoria, etc., non habenda sunt tanquam loca sacra in ordine ad sacrilegium, de quo hic tractamus.

Omnis actus venereus in loco sacro voluntariè peractus, etiam occultè, malitiam sacrilegii contrahit, quia, juxta communem hominum æstimationem, est irreverentia erga istum locum, proindèque erga Deum.

Si actus ille esset notus, et per seminis effusionem consummatus, quamvis semen in pavementum non caderet, pollueretur locus: *Decret., dist. 68, c. 3, et de Consecr., dist. 1, c. 20.* Non tamen publicitas locum polluit, sed pollutum manifestat, et obligationem eo abstinendi, donec reconcilietur, imponit. *Billuart, t. 13, p. 404.*

Multi dicunt aspectus, oscula, turpiloquia et tactus impudicos in loco sacro habitos, etiam secluso proximo pollutionis periculo, malitiam sacrilegii contrahere, tum propter honorem Deo debitum, tum propter periculum pollutionis semper existens; alii verò id negant, hoc axiomate innixi; *Odia sunt restringenda*, et aliundè quia sola seminis effusio declaratur in jure locum sacrum polluere. Hæc ipsamet controversia inter doctos agitata suadet circumstantiam loci sacri tunc aperiendam esse, præsertim si actus fuissent enormiter turpes, ut aspectus vel tactus partium venerearum.

Insuper ferè omnes theologi fatentur dictos actus malitiam sacrilegii induere, si tales sint ut proximo pollutionis periculo exponant, quia

lex ecclesiastica, pollutionem in loco sacro prohibens, vetat eo ipso ne quis proximo periculo hujusmodi infamiæ se exponat: porrò actus valdè turpes et voluntarii tali periculo evidenter exponunt; ergo, etc.

Communiùs, è contra, tenent auctores peccata contra castitatem merè interna specialem non contrahere malitiam ex circumstantiâ loci sacri, nisi persona habeat voluntatem ea in ipso loco consummandi, quia, seclusâ hæc intentione, gravem injuriam loco sacro inferre non videtur. Sic *Dens, t. 4, p. 261.*

Concubitus etiam legitimus conjugum in loco sacro, absque necessitate exercitus, malitiam sacrilegii contrahit: ità communiter doctores, ex *Dist. 68, c. 3.* Si autem ille actus ex solâ necessitate fiat in loco sacro, v. g., quia conjuges tempore belli ibi detinentur, et in proximo incontinentiæ periculo versantur nisi coeant, multi negant locum pollui, et conjuges peccare, quia, inquit, Ecclesia actum per se licitum in tali circumstantiâ prohibere non censetur.

Sed alii communiùs, ut nobis videtur, affirmant copulam conjugalem in eo casu illicitam et sacrilegam esse, quia impossibile est talem esse necessitatem, ut Ecclesia de severitate legis suæ in honore Dei fundatæ relaxet: unusquisque enim oratione, jejunio, aliisque mediis stimulos carnis sedare potest, sicut eos sedare teneretur si compar esset absens, ægrotans aut mortua; ergo, etc. Sola hæc sententia admitenda est in praxi. Vide *Billuart, t. 13, p. 406, et S. Ligorium, l. 3, n° 458.*

3° Per *res sacras* omnia intelliguntur objecta à personis et locis sacris distincta, quæ cultui divino consecrantur, ut linteamina et vasa sacra. Certum est his rebus abuti ad turpes actus exercendos, v. g., aquam benedictam, Oleum sanctum vel sacram Eucharistiam ad superstitiones luxuriam spectantes sumere, horrendum esse sacrilegium.

Quidam theologi dixerunt sacerdotem divinam Eucharistiam super se gestantem sacrilegium non committere, si internè aut externè adversus castitatem, non in contemptum sacramenti, peccet. Verùm alii communissimè dicunt illum sacrilegii esse reum; nam sancta sanctè tractanda sunt: porrò sacerdos, in eo casu, non sanctè, sed horrendè Sanctum sanctorum tractat; ergo, etc.

Sic pariter qui sacramenta ministrans, missam celebrans, vel sacris vestibus ad eam celebrandam paratus, aut ab altari modò recedens, voluntariè se polluit aut in venereis delectatur, à duplici sacrilegio excusari non potest. *S. Ligorius, l. 3, n° 463.*

P. *Concina* ulterius progreditur et contendit, adversus multos, eum qui reliquias sanctorum gestat, sacrilegii reum esse si exterius vel interiorius contra castitatem delinquat; nam, inquit, eadem est ratio pro reliquiis ac pro sacrâ Eucharistiâ, cum eâ differentiâ, quòd unum sacrilegium altero sit gravius.

Plures adhuc volunt peccatum carnale malitiam sacrilegii ex circumstantiâ diei dominicæ aut festi induere: at plerique hanc speciem

negant aut dicunt eam non esse mortalem, ideoque non necessario declarandam; quia finis et mens præcepti, scilicet omnimoda sanctificatio diei dominicæ, non cadunt sub præcepto.

APPENDIX.

De clericis ad turpia sollicitantibus.

Omnes qui gloriam Dei amant, et honore Ecclesiæ commoventur, præ dolore expavescere deberent audiendo esse clericos, imò et sacerdotes servitio altaris mancipatos, qui indignè reptant in terrâ; qui tremenda mysteria celebrant agnumque immaculatum manibus tractant, dum impuris ardent flammis et turpibus maculis fœdantur; qui saluti animarum præpositi, eas crudeliter necant, ipsummet officium divinitus sibi commissum in earum perniciem convertendo. Quis tantam abominationem stantem in loco sancto videns, ab horrore temperabit, et pro viribus eam extirpare non tentabit?

Plures summi Pontifices jusserunt ut quilibet poenitentes confessarios ad inhonesta sollicitantes inquisitoribus, vel episcopis locorum denuntiarent: sic Paulus IV, 16 aprilis 1561, Pius IV, 6 aprilis 1564, Clemens VIII, 3 decembris 1592, et Paulus V, 1608, pro regnis Hispaniarum, Portugalix et Algarbiorum.

Gregorius XV has dispositiones, suâ constitutione diei 30 augusti 1622, ad universos Christi fideles extendit et ampliavit: constituit

enim denunciandos esse sacerdotes, qui sive in confessione, sive in loco audiendis confessionibus destinato, confessionem audientes aut simulantes se audire, ad turpia sollicitaverint, sermones inhonestos habuerint, etc., præcipitque ut confessarii monerent pœnitentes de obligatione denuntiationem faciendi.

Alexander VII decrevit, die 8 julii 1660, pœnitentem ad denuntiationem teneri, etiamsi *nulla fraterna correctio, vel alia monitio præmissa fuerit*, et die 24 septembris 1665, duas condemnavit propositiones in quibus doctrina opposita tradebatur. Sacra congregatio sancti Officii eodem sensu respondit, annis 1707 et 1727.

Deniquè Bened. XIV, constitutione, *Sacramentum Pœnitentiæ*, diei 1 junii 1741, statuit, 1º eos omnes qui in confessione, vel occasione confessionis, verbis, signis, nutibus, tactu, scripturâ tunc vel post legendâ, ad turpia sollicitaverint, aut inhonestos sermones habuerint, denunciandos esse et pro circumstantiis puniendos.

2º Monendos esse sacerdotes ad audiendas confessiones deputatos, se teneri exigere à pœnitentibus, qui ad turpia aliquo modo sollicitati fuerint, ut sollicitantes denuntient.

3º Vetat ne ullus innocentes confessarios tanquàm sollicitantes denuntiet, aut ab aliis denunciandos procuret: quòd si hujusmodi execrabile flagitium committatur, decernit illud sibi et successoribus suis reservatum mansurum esse, excepto solo mortis articulo.

4º Declarat sacerdotes nefando istiusmodi crimine inquinatos, complices numquàm, nec etiam tempore Jubilæi, absolvere posse, excepto iterùm mortis articulo, ac deficiente alio sacerdote, et si id facere ausi fuerint, majorem excommunicationem, Sedi Apostolicæ reservatam, incururos.

Variae constitutiones illæ pontificiæ in Galliis non fuerunt publicatæ: idcirco, seclis specialibus dioceseon statutis, strictè non obligant.

In diocesi nostrâ, quilibet sacerdos conscius alicujus peccati contra castitatem exterius commissi, sive concubitûs, sive tactûs impudici, sive osculi utrinquè libidinosi, complicem à dicto peccato nunquàm absolvere potest, excepto solo mortis articulo, si alius sacerdos approbatus moraliter accersiri nequeat: qui contra hoc interdictum eum absolvere attentaret, ipso facto suspensus maneret, et absolutio data nulla foret.

Si interiùs tantùm peccasset, aut si pœnitens libidini ejus non consensisset, jurisdictionem in eum non amisisset, quamvis maxime tunc expediret ut eum deinceps non audiret, propter periculum. Contrà verò eum à peccato luxuriæ secum ante sacerdotium suum commisso absolvere non posset.

Enorme peccatum istud non est reservatum respectu aliorum confessariorum pro audiendis promiscuè confessionibus approbatorum; hi ergo absolvere possunt, tum complicem, tum ipsum sacrilegum sacerdotem rectè dispositum,

Queritur an detur obligatio naturalis sacerdotem corruptum et corruptorem denunciandi?

R. Sedulo cavendum est ne fides temere adhibeatur mulierculis sacerdotes, in ipsomet tribunali sacro, accusantibus: non semel enim visæ sunt quæ ex invidiâ, odio, zelotypiâ aliove motivo perverso, clericos prorsus innocentes sic atrociter calumniatæ fuerint. Igitur omnes circumstantiæ et personæ, et accusationis, et criminis accusati maturo examine primùm pensandæ sunt, et vetare oportet ne complex ipsimet confessario manifestetur.

At, si, omnibus pondere Sanctuarii libratis, reum esse sacerdotem constet, considerandum est, an de culpis jam diù præteritis, vel semel aut iterum commissis et expiatis agatur, an verò de consuetudine hoc peccati genus committendi, aut ad illud sollicitandi, vel de aliquâ culpâ hominem perditum ostendente. In priori casu, non præscribenda est denuntiatio, quia cum supponatur, aut meritò præsumatur malum amplius non existere, nec extitutum, non datur ratio sufficiens famam sacerdotis lædendi.

Sola igitur difficultas est an, in posteriori casu, naturalis existat obligatio denuntiationem faciendi.

PROPOSITIO.

Qui scit sacerdotem aliumve clericum turpiter vivere aut ad turpia sollicitare, tenetur lege naturali eum episcopo aut vicario ejus generali denunciare.

PROB. Omnes theologi docent, ubi de correctione fraternâ tractant, crimen occultum supe-

riori denunciandum esse tum ad emendationem delinquentis, tum ad avertendum malum communitati aut privatis imminens: sic denunciandi sunt, etiam absque monitione præviâ, hæretici errorem spargentes, fures, latrones, patriæ proditores, venefici, pharmacopolarum venena cuilibet obvio vendentes, monetæ falsificatores, juvenum et puellarum corruptores, mortem alicui privato machinantes, etc. Porro dubitari non potest quin ex agendi ratione clerici, turpibus dediti, gravissima orientur mala in ruinam delinquentis, in perniciem animarum et in religionis dedecus vergentia; ergo, etc.

Undè Ecclesia, ante ordinationem, fidelibus astantibus per Pontificem mandat, ut, *si quis habet aliquid contra illos* (ordinandos), *pro Deo et propter Deum cum fiducia exeat et dicat.* (Pontif. Rom.) Ideo, in pluribus diocesisibus nomina juvenum ordinibus sacris initiandorum, inter missarum solemnias, publicè denuntiantur, sicut matrimonii banna, et quicumque impedimenta ordinationis noverint, ea revelare tenentur; ergo, à fortiori, et qui sciunt sacerdotem aliumve clericum turpiter vivere, aut ad turpia sollicitare, illum manifestare debent.

Hanc sententiam expressè docet S. Thomas, in 4. Sentent., dist. 19, q. 2, art. 3, dicens: *Si autem* (peccatum illud) *est infectivum aliorum, debet denunciari praelato, ut gregi suo caveat.* Pontas, verbo *dénoncer*, cas 5, eandem tradit doctrinam, quamvis verbo *confesseur*, cas 17, casum simillimum non accuratè solvat; ergo, etc.

Objici potest: 1º superiores ecclesiasticos

sacerdotem sic denuntiatum à ministerio sacro communiter amovere non posse; 2° talem denuntiationem reddere confessionem odiosam; 3° illam complices periculo infamiæ aut vituperationis exponere; 4° complices revelationi huic adeo repugnare, ut sæpè à sacramentis Ecclesiæ præferant recedere; ergo talis denuntiatio prudenter præscribi non potest.

R. Ad 1^m Nego conseq. Quamvis enim sacerdos sic denuntiatus à ministerio sacro statim amoveri aliquandò nequeat, ob murmuraciones, scandala aliaque mala inde secutura, non ideo talis denuntiatio est inutilis: superiores moniti, eum per se aut per alios observant, accersunt, objurgant, increpant, jubent ut ab occasione peccati fugiat, et objectum scandali tollat; eum in alium locum mittunt; eminentiorem curam ei destinant non conferunt. Si in pravitate suâ obdurescat, alia documenta colligunt, et tandem eum, velut pestem, è sanctuario ignominiosè projiciunt.

Ad 2^m Nego antecedens. Etenim quisquis attentè pensabit quid sentiendum sit, coram Deo, de sacerdote corrupto et corruptore, statim judicabit illum esse dæmonis potiusquam Christi ministrum, in ruinam, non verò in sanctificationem animarum positum: facillè ergo comperiet dari præceptum naturale eum denuntiandi, sicut fures et latrones procul dubio denuntiandi sunt ut proximo succurratur: obligatio autem fures et latrones manifestandi non reddit confessionem odiosam; ergo nec obligatio pravum sacerdotem denuntiandi.

Ad 3^m Nego ant. Revelatio quippè tam prudenter fieri potest ut complex non innotescat. Sic ordinariè facienda est: si pœnitens scribere possit, nomen denuntiandi scribat nudum in schedâ: schedam benè oclusam tradat confessario, et confessarius eam ad episcopum aut vicarium generalem mittet, cum epistolâ in quâ factum exponens, dicet quid sibi videatur de sinceritate personæ denuntiantis, cavens ne illam superiori manifestet, ipseque nomen sacerdotis corrupti non exquirat.

At si persona scribere nesciat, hortanda est ut, acceptâ epistolâ confessarii sinceritatem ejus testantis, superiorem adeat et veritatem ei aperiat, se non manifestans, si velit.

Si autem persona existimet hunc modum denuntiandi sibi molestiorem esse, tunc impudicum sacerdotem confessario designare poterit, licentiam concedendo illum manifestandi.

Alius est insuper modus reum soli superiori manifestandi; videlicet complex qui scribere nescit, rogare potest, sub aliquo prætextu, personam scribere scientem, ut nomen talis sacerdotis inscriptum sibi tradat, dicens, v. g., quòd aliquis illud postulet. Tunc chartam plicabit, et obsignatam confessario remittet.

Reus à superiore increpatus, fortè exprobrabit complici se ab eo vel ab eâ fuisse denuntiatum; sed quid est molestia ista? Numquid comparanda est malis ex corruptione sacerdotis orientibus?

Ad 4^m Nego ant. Multi namque ratiocinio, precibus, adhortationibus, religionis et salutis

animarum intuitu, ad revelandas turpitudines sacerdotum corruptorum adducuntur. Aliundè, si valeret ratio hic nobis objecta, sequeretur insipientes fuisse tot pontifices, qui denuntiationem fieri jusserunt.

Confessarius igitur, munere suo rectè fungens, satagere debet ut in luctuosis hisce casibus, denuntiationem prudenti modo faciendam procuret, absolutionem suspendendo vel etiam negando. Si tamen occurrat pœnitens qui nullâ ratione persuaderi possit se ad revelationem teneri, arbitramur illum finaliter absolvendum esse, quandò prudenter judicatur eum esse in bonâ fide: si tunc enim pœnitens non absolveretur, sacramentis privaretur, nec ideò perversi corruptoris manifestatio obtineretur. Tutius est igitur ut confessarius non dicat pœnitenti, eum ad denuntiationem fortiter impellendo, quòd ad eam teneatur sub peccato mortali.

Eâdem obligatione manifestandi sacerdotem corruptum tenentur mulieres et juvenes ad turpia sollicitati, et ii omnes qui notitiam hujusmodi infamiarum aliâ viâ quàm per confessionem obtinuerunt.

Similiter sanè, et propter easdem rationes, denuntiandus est sacerdos aliusve clericus qui, per delicta superioribus ignota, hono religionis vel animarum saluti grave nocumentum affert vel allaturus esset.

CAPUT TERTIUM.

DE SPECIEBUS LUXURIE CONSUMMATÆ CONTRA NATURAM.

Luxuria consummata contra naturam est seminis effusio, modo ad generationem non apto, sive extra concubitum, sive in concubitu. Tres illius sunt species, scilicet mollities seu pollutio, sodomia et bestialitas.

ARTICULUS PRIMUS.

De pollutione.

Pollutio, quæ etiam dicitur mollities vel incontinentia secreta, est seminis humani ejectio extra omnem concubitum.

Pollutio dividitur 1° in simplicem et qualificatam; 2° in voluntariam et involuntariam; 3° in voluntariam in se et voluntariam in causâ.

Pollutio simplex ea est quæ aliam malitiam non habet adjunctam, ut si quis, nullo personali vinculo ligatus, in propriâ delectatione suâ sistens, se polluat.

Pollutio verò dicitur qualificata quandò; præter suam malitiam, aliam habet adjunctam, vel ex parte objecti cogitati, vel ex parte polluti, vel ex parte polluentis. 1° Ex parte objecti cogitati, malitiam adulterii, incestus, stupri, sacrilegii, bestialitatis vel sodomie induit, prout se polluens cogitat de conjugatâ, consan-

animarum intuitu, ad revelandas turpitudines sacerdotum corruptorum adducuntur. Aliundè, si valeret ratio hic nobis objecta, sequeretur insipientes fuisse tot pontifices, qui denuntiationem fieri jusserunt.

Confessarius igitur, munere suo rectè fungens, satagere debet ut in luctuosis hisce casibus, denuntiationem prudenti modo faciendam procuret, absolutionem suspendendo vel etiam negando. Si tamen occurrat pœnitens qui nullâ ratione persuaderi possit se ad revelationem teneri, arbitramur illum finaliter absolvendum esse, quandò prudenter judicatur eum esse in bonâ fide: si tunc enim pœnitens non absolveretur, sacramentis privaretur, nec ideò perversi corruptoris manifestatio obtineretur. Tutius est igitur ut confessarius non dicat pœnitenti, eum ad denuntiationem fortiter impellendo, quòd ad eam teneatur sub peccato mortali.

Eâdem obligatione manifestandi sacerdotem corruptum tenentur mulieres et juvenes ad turpia sollicitati, et ii omnes qui notitiam hujusmodi infamiarum aliâ viâ quàm per confessionem obtinuerunt.

Similiter sanè, et propter easdem rationes, denuntiandus est sacerdos aliusve clericus qui, per delicta superioribus ignota, hono religionis vel animarum saluti grave nocumentum affert vel allaturus esset.

CAPUT TERTIUM.

DE SPECIEBUS LUXURIE CONSUMMATÆ CONTRA NATURAM.

Luxuria consummata contra naturam est seminis effusio, modo ad generationem non apto, sive extra concubitum, sive in concubitu. Tres illius sunt species, scilicet mollities seu pollutio, sodomia et bestialitas.

ARTICULUS PRIMUS.

De pollutione.

Pollutio, quæ etiam dicitur mollities vel incontinentia secreta, est seminis humani ejectio extra omnem concubitum.

Pollutio dividitur 1° in simplicem et qualificatam; 2° in voluntariam et involuntariam; 3° in voluntariam in se et voluntariam in causâ.

Pollutio simplex ea est quæ aliam malitiam non habet adjunctam, ut si quis, nullo personali vinculo ligatus, in propriâ delectatione suâ sistens, se polluat.

Pollutio verò dicitur qualificata quandò; præter suam malitiam, aliam habet adjunctam, vel ex parte objecti cogitati, vel ex parte polluti, vel ex parte polluentis. 1° Ex parte objecti cogitati, malitiam adulterii, incestus, stupri, sacrilegii, bestialitatis vel sodomie induit, prout se polluens cogitat de conjugatâ, consan-

guineâ, etc. 2° Ex parte polluti, si nempè sit conjugatus, Deo per votum aut per ordinis sacri susceptionem consecratus. 3° Ex parte polluentis, videlicet si, v. g., quis religiosus vel sacerdos alterum polluat. Omnes illæ circumstantiæ necessariò aperiendæ sunt in confessione, quia speciem peccati mutant.

Pollutio voluntaria ea est quam quis directè intendit, vel cujus causam voluntariè ponit. Est autem involuntaria, si absque voluntatis cooperatione, sive in vigiliâ, sive intra somnum accidat.

Cùm pollutio omninò involuntaria peccatum esse non possit, de eâ hîc non disseremus tanquàm de peccato. Igitur nobis dicendum est: 1° de pollutione voluntariâ in se; 2° de pollutione voluntariâ in causâ; 3° de pollutione nocturnâ; 4° de motibus inordinatis; et 5° de agendi ratione confessarii erga eos qui consuetudinem habent in pollutiones incidendi.

§ I. — De pollutione voluntariâ in se.

Plures probabilistæ negarunt pollutionem jure naturali esse prohibitam, dicentes cum *Caramuel*, antesignano suo, ejectionem seminis comparandam esse profusioni sanguinis, lactis, urinæ et sudoris, ac proindè, seclusâ lege Dei positivâ id vetante, eam provocare licitum, imò et necessarium fore, quoties natura postularet. Contra quos sit, cum omnibus theologis.

PROPOSITIO.

Pollutio in se spectatâ gravissimum est peccatum contra naturam.

Probatur Scripturâ Sacrà, auctoritate Innocenti XI, consensu theologorum et ratione.

1° Scripturâ Sacrà: I. ad Corint., 6, 9: *Nolite errare: neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores.... regnum Dei possidebunt.* Ad Gal. 5, 19: *Manifesta sunt operu carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria et his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt regnum Dei non consequentur.* Omnes fatentur per molles eos intelligendos esse, qui voluntariè se polluunt, vel ab aliis pollui patiuntur: hæc infamia inter immunditias et impudicitias certò collocanda est; porrò Apostolus declarans hæc peccata à regno cœlorum excludere, ea non repræsentat ut juris positivi transgressiones, sed evidenter ut naturam deturpantia; ergo, etc.

2° Auctoritate Innocenti XI, qui sequentem *Caramuelis* propositionem damnavit, die 2 martii 1679: *Mollities jure naturæ prohibita non est; undè si Deus illam non interdixisset, sæpè esset bona et aliquandò obligatoria.*

3° Consensu theologorum, qui unanimi ore docent, si nonnulli probabilistæ excipiantur, pollutionem esse peccatum contra naturam.

4° Ratione: naturalis quippè seminis humani et totius rei veneræ destinatio est certè, in

mente Creatoris, procreandi prolem et ad perpetuitatem speciei concurrenti: aliundè si vel semel se polluere liceret, nulla esset ratio cur ulteriùs progredi malum foret: atqui tamen id admitti non potest. Insuper delectatio pollutioni voluntariæ annexa, periculo habitum contrahendi exponit: hujusmodi autem habitus graviter est culpandus propter ingentia quæ natus est inducere mala, ut ex dicendis patebit; ergo pollutio extra concubitum naturalem est evidenter contra naturam; quod ipsi pagani agnoverunt, ut patet sequentibus Martialis versibus, *Epig. 42*:

Ipsam, crede, tibi naturam dicere verum:
Istud quod digitis, Pontice, perdis homo est.

Hinc concludendum est nunquam licere pollutionem directè excitare, nequidem sanitatis aut vitæ conservandæ causâ, sicut propter hos fines fornicari non liceret: nec valet comparatio sanguinis, lactis, urinæ et sudoris, à Caramuele adducta, quia destinatio hujus generis humorum à destinatione humani seminis est prorsus diversa. Nec juvat dicere quòd sanguinem è venis elicere, vel membrum et etiam vasa spermatica amputare quandoquæ liceat; nam sanguis et quæcumque membra sunt partes corporis et bono individui subordinantur; ergo ad illud conservandum resecari possunt: semen, è contrâ, non pro bono individui fuit institutum, sed pro conservatione speciei. Præterea, nullum est periculum habitum contrahendi, in eliciendo sanguine aut in amputando membro; non item de pollutione; ergo, etc.

§ II. — De pollutione voluntariâ in causâ.

Duplex distingui solet pollutionis causa, una proxima et altera remota. Causa proxima ea est, quæ per se ad pollutionem tendit, ut partes genitales proprias vel alienas contrectare, eas conspicerè, verba obscena et amatoria proferre, cogitationes valdè turpes in mente volvere, etc.

Causa remota ea est, quæ minùs directè in pollutionem influit, ut potus vel cibus immoderatus, studium rerum venerearum, auditio confessionum, etc.

Illæ causæ possunt esse licitæ, venialiter malæ, aut mortaliter malæ: itè possunt influere in pollutionem proximè vel remotè.

Certum est 1º eum qui voluntariè, vel per unum instans, delectationi pollutionis acquiescit, etiam præter intentionem et quæcumque ex causâ accidentis, mortaliter peccare; id nemo inficiabitur. Certum est 2º illum qui ponit causam mortaliter malam in pollutionem proximè influentem, v. g., propria vel alterius verenda libidinosè tangendo aut aspiciendo, ipsam pollutionem indè contingentem censi velle, etiamsi illam excitare non intendat: hoc patet.

Nunc examinandum est an pollutio proveniens ex causâ licitâ, aut venialiter malâ, sit peccatum et quale peccatum.

1º Ponere, absque necessitate aut utilitate, actionem per se licitam, ex quâ pollutio prævidetur secutura, est peccatum mortale, quia

tunc fit cooperatio efficax ad effectum mortaliter malum, et nulla est ratio excusans.

2° Qui propter solam sui vel aliorum utilitatem ponit actionem per se licitam, sed, habitâ ratione dispositionum ipsius, in pollutionem proximè influentem, mortaliter peccat, si proximo periculo consentiendi se exponat; nam tali periculo se exponere, peccatum est mortale, juxta omnes, nisi gravis necessitas excuset.

3° Si verò gravis necessitas urgeat, et solus bonus effectus intendatur, nullum est peccatum: licet quippè, ob gravem causam, ponere actum ex quo duo secuturi sunt effectus, unus bonus et alter malus, bonum intendendo et malum permittendo eique non consentiendo. Undè chirurgus qui ad curandam infirmitatem aut procurandum partum, pudenda mulieris aspicit aut tangit, et pollutionem hâc occasione experitur, non peccat, modò ei non consentiat, etiamsi proximo periculo consentiendi se exponat. Verùm arti suæ valedicere tenetur, si hujusmodi periculum frequenter incurrat, quia necessitas propriæ salutis omnibus aliis commodis præstat.

4° Qui propter suam aliorumve utilitatem ponit actionem ex quâ prævidet secururam esse pollutionem, sine periculo proximo consentiendi, non peccat, quia sufficientem habet rationem permittendi malum effectum, quem non intendit, nec approbat, ut supponitur. Sic S. Thomas, *et generaliter theologi*.

Hinc licet rebus venereis studere, ob finem

honestum, confessiones mulierum excipere, cum eis utiliter et honestè conversari, eas visitare vel juxta morem patrium decenter amplecti, equo insidere, potu calido ad sanitatem præscripto moderatè uti; servire infirmis, eos in balnea mittere, artem chirurgicam exercere, etc., quamvis prævideatur pollutionem indè secururam, dummodò non intendatur, et firmum existat propositum ei non consentiendi, cum spe fundatâ in proposito perseverandi.

Si verò nulla aut levior utilitas actiones in pollutionem sic influentes suaderet, ab eis sub peccato veniali aut mortali abstinendum esset, prout leviter aut graviter in pollutionem influerent, v. g., si usus *caffei*, aquæ vitæ, vini puri, etc., sanitati non inserviens, ut communius, pollutionem in te excitet, ab illo abstinere teneris, sub veniali, si influxus sit tantum probabilis, et sub mortali, si, ob aliquas causas tibi personales, influxus sit proximus, et effectus quasi moraliter certus.

5° Ponere causam venialiter malam, quæ in pollutionem proximè influit, est peccatum mortale: id sequitur ex immediatè dictis. Undè si quis, ratione imbecillitatis suæ pollutionem experiri soleat mulierem in partes honestas morosè aspiciendo, manum ejus tangendo, digitos torquendo, cum eâ fabulando, eam sine causâ decenter amplexando, choreis assistendo, etc., ab his actibus sub peccato mortali abstinere tenetur.

6° At si peccata venialia in genere luxuriæ et

à fortiori in alio genere, remotè tantùm influant in pollutionem, ut, v. g., si in actibus modò descriptis pollutio rarò accidat, non nisi venialiter læditur castitas : si enim mortaliter violaretur, vel in ipsâ pollutione, vel in causâ ejus : atqui neutrum dici potest : non prius, cùm supponatur nullum adesse consensum actua-lem; non posterius, siquidem causa est levis et leviter tantùm influit in actum, ex hypothesi; ergo, etc. Ità, post S. Thomam, *communissime theologi contra paucos.*

7° Peccatum mortale à luxuriâ diversum, v. g., ira, ebrietas, in pollutionem remotè influens, non nisi venialiter imputatur sub respectu luxuriæ; solâ quippè ratione influxûs potest imputari; influxus autem supponitur levis; ergo, etc. Sic S. Ligorius, l. 3, n° 484, et multi apud ipsum.

Contrarium evidenter dicendum foret, si peccatum istud, ex adjunctis, v. g., ex frequentia eventuum, in pollutionem proximè influere judicaretur.

§ III. — De pollutione nocturnâ.

Nocturna pollutio ea solùm intelligitur quæ accidit inter somnum. Si somnus sit imperfectus, pollutio semivoluntaria esse potest, ac consequenter peccatum veniale. Si autem somnus sit perfectus, nullâ ratione voluntaria est pollutio, nec proindè peccatum. Tunc igitur mala esse non potest nisi in causâ suâ.

Certum est eum qui causam eâ intentione

ponit ut pollutio inter somnum accidat, v. g., certo situ cubando, se cooperiendo, se tangendo, etc., mortaliter peccare.

Hoc casu excepto, ponderandum est quæ sit causa pollutionis nocturnæ et quâ ratione in eam influat.

Triplex à S. Thomâ, 2, 2, q. 154, art. 5, et ab aliis theologis distinguitur, una corporalis, altera spiritualis intrinseca, et tertia spiritualis extrinseca.

1° Corporalis : per hanc causam intelliguntur : 1° superfluitas materiæ seminalis, quâ natura, nimis gravata, per effusionem naturaliter exoneratur; 2° phantasmata imaginationis ex ipsâmet superfluitate materiæ seminalis, vel ex aliâ dispositione corporis provenientia; 3° intemperantia in potu vel in cibo aut eorum qualitas nimis calida; 4° resolutio seminis aliquâ causâ, v. g., equitatione, rerum turpium aspectu aut cogitatu tempore vigiliæ præparata; 5° quædam humorum acritas, nimius calor sanguinis, nervorum irritabilitas, tactus inter somniandum, lecti molities, etc.; 6° organorum debilitas quæ vel ex defectu constitutionis, vel ex infirmitate, vel ex consuetudine se polluendi antea contracta, oriri potest : hinc sæpè contingit fluxum adeo frequentem esse ut sanitati graviter noceat.

2° Causa spiritualis intrinseca, quam S. Thomas vocat animalem, quia in animâ existit, est cogitatio de re turpi ante somnum, sub quo nomine comprehenduntur desideria, delectatio morosa, colloquia mala, frequentatio mulie-

rum, assistentia spectaculis et saltationibus, lectio librorum obscenorum, etc.

3° Causa spiritualis extrinseca, est operatio dæmonis, qui, juxta S Thomam et omnes alios doctores, phantasiæ illudendo et spiritus genitales commovendo, pollutionem excitat.

Ultimæ pollutiones istæ, cum à causâ voluntati extrinseca procedant, si actualis desit consensus, nullatenus imputari possunt ad peccatum.

Similiter pollutiones ex superfluitate naturæ, ex imbecillitate organorum, ex dispositione nervorum, imò ex habitu sufficienter revocato, in somno contingentes, peccata non sunt, siquidem à voluntate liberâ non oriuntur, nec ullus eis præbetur assensus, ut supponitur.

In aliis verò pollutionibus pensandum est quæ sit earum causa, an licita, an venialiter aut mortaliter mala, an proximè vel remotè in eas influat: exindè prudenter judicabitur an et quale sit peccatum. Si res etiã licita in pollutionem proximè influat, utilitas non sufficit, sed requiritur necessitas ut actio excusetur. Ubi verò influxus est remotus, rationabilis causa sufficit.

Queritur 1° ad quid teneatur homo qui evigilans advertit se pollutionem experiri.

R. Debet mentem ad Deum elevare, eum invocare, signo crucis se munire, nihil ad expellendum semen positivè facere, delectationi voluptatis renuntiare, et modò hæc faciat, securus esse potest, nec tenetur naturæ impetum continere; tunc enim secretio humorum jam

facta est in vasis spermaticis; necesse est ergo ut fluxus hic et nunc vel postea locum habeat, alioquin semen è renibus excisum corrumpetur, et in sanitatis detrimentum vergeret.

Queritur 2° an liceat gaudere de pollutione inculpabiliter contingenti, quatenus naturam exonerat, aut eam sub hoc respectu desiderare.

R. Communissimè docent auctores licitum esse de bono effectu pollutionis involuntariæ, sive in somno, sive in vigiliâ contingentis, gaudere, quia ille effectus sic spectatus bonus est.

Communiùs adhuc et probabiliùs tenent licere de tali effectu ex pollutione secuturo gaudere, propter eandem rationem.

At licetne in pollutione, præter voluntatem secutâ vel secuturâ et velut exoneratione naturæ spectatâ, sibi complacere? Multi affirmant, dicentes eam ut talem nullâ lege prohiberi: ita S. Thomas, in 4, *Sent.*, dist. 9, q. 1., art. 1, qui ait: *Si placeat (pollutio) ut naturæ exoneratio aut alleviatio, non creditur peccatum.* Adverte quòd non dicat, si placeat effectus pollutionis, sed si placeat ipsa pollutio. Hæc sententia probabilior nobis videtur in speculatione; at multum periculosa est in praxi, nec igitur toleranda.

Queritur 3° Quid sentiendum sit de distillatione?

R. Distillatio est fluxus seminis imperfecti vel alterius humoris mucosi, quasi guttatim et sine gravibus concupiscentiæ motibus. Si absque delectatione venerè locum habeat, ut

quandoquē ex debilitate organorum vel ex con-
fricatione in intolerabili pruritu accidit, de eā
non magis laborandum est quàm de sudore,
inquiunt Cajetanus et communiùs theologi.
Ubi verò fit voluntariè in magnâ quantitate,
vel cum notabili spirituum genitalium commo-
tione, est peccatum mortale, propter proxi-
mum pollutionis periculum. Ità ipse *Sanchez*,
S. Ligorius, etc.

Si verò in modicâ quantitate, absque delec-
tatione et notabili spirituum commotione fiat,
vel nullum est peccatum, si nempe rationabilis
sit utilitas causam ejus ponendi, vel, ad sum-
mum, est peccatum veniale. Hoc sequitur ex
dictis de pollutione indirectè volitâ.

Quæritur 4° an liceat, ope medicamentorum
à medicis præscriptorum, dissolvere et expel-
lere semen morbificum, cum periculo veræ
pollutionis? (1)

R. Communiùs affirmant doctores modò
sola intendatur sanitas, et pollutio directè non
excitetur, nec desideretur, nec ei, præter
intentionem accidenti, assentiatur, et semen
certo sit corruptum. Sic *Sanchez*, *Layman*,
Billuart, *S. Ligorius*, etc., contra *P. Concina*,
Bonacina, *La Croix*, *de Lugo* et plures alios.

§ IV. — De motibus inordinatis.

Illi motus sunt quædam partium genitalium
commotiones pollutionem plus minusvè præ-

(1) Nunc medici testantur semen non corrumpi, sed tantum
non elaborari ac vanam esse hypothesim à theologis admissam
seminis corrupti et morbifici (*Vernier*, t. 1er, p. 431 et *P.*
Debreyne, *Mæchialogie*, p. 49).

parantes. Possunt esse graves vel leves: graves,
proximum pollutionis periculum inducere nati
sunt; non ità leves.

Voluntaria complacentia in hujusmodi moti-
bus, etiam indeliberatè natis et levibus, est
peccatum mortale: tunc quippè adest venerea
delectatio quæ probabiliùs levitatem materiæ
non patitur, et grave incurritur periculum
ulterius progrediendi.

A fortiori libere eos excitare, peccatum esset
mortale.

Si à voluntatè non pendent, nec in se, nec in
causâ, ut sæpè contingit, et nullus consensus
eis præbeatur, ab omni peccato sunt immunes.

Ubi verò causa eorum liberè ponitur, de
illis sicut de pollutione indirectè volitâ judican-
dum est, cum eâ tamen differentiâ, quòd pol-
lutio semper sit objectum grave, dum motus
adeò leves et à pollutionis periculo remoti esse
possint, ut levia judicari debeant peccata, et
sæpè de earum causâ, modò sit honesta, parum
curandum sit.

Sed præcipuè hic petitur quid agere oporteat
quandò hujusmodi motus inculpabiliter
nascuntur.

Certum est voluntatem eis assentire non
posse, quin mortaliter peccet, ut diximus.
Sæpè tamen non expedit positivo conatu eisdem
obsistere: tunc quippè phantasia ipsâmet con-
tentione excandescit, et, per sympathiam, spi-
ritus genitales magis excitat: tutius est igitur
Deum placidè invocare, B. Virginem, angelum
custodem, patronum aliosque sanctos precari,

ab objectis periculosus fugere, mentem ab imaginibus obscenis tranquillè avocare, aliò convertere, et seriâ applicatione diversis et præsertim externis negotiis vacare.

Quæritur an manere indifferens circa motus concupiscentiæ involuntariè natos, eos neque approbando, neque improbando, sit peccatum et quale peccatum.

R. 1° Omnes fatentur talem indifferentiam esse ad minùs peccatum veniale, quia mens inordinatis concupiscentiæ motibus saltè repugnare tenetur.

2° Sanchez, S. Ligorius, l. 5, n. 6, et multi alii dicunt peccatum istud, secluso proximo pollutionis periculo, esse duntaxat veniale: nam, inquit, ideò repellendi sunt motus inordinati, quia timendum est ne ad pollutionem deducant, vel consensum voluntatis in delectationem veneream trahant: ergo si absit vel remotum sit periculum, levis est obligatio illud devitandi. Tenent verò dari obligationem sub peccato mortali positivè resistendi saltè per actum displicentiæ, si proximum existat periculum vel in pollutionem incidendi, vel in delectationem veneream consentiendi.

Alii communiùs docent indifferentiam cum plenâ advertentiâ circa motus inordinatos, etiam leves, esse peccatum mortale, tum ob propriam eorum inordinationem, tum ob periculum eis assentiendi. Ità Valentia, Lessius, Vasquez, Concina, Billuart, quoad praxim, Habert, Collet, P. Antoine, Dens, etc.

Ab eâ sententiâ periculosè recederetur in

praxi, quamvis altera speculativè sumpta probabilitate non careat: requiritur ergo ut positiva displicentia saltè virtualis semper existat in mente circa motus inordinatos, præter voluntatem excitatos. Hæc autem displicentia sufficienter habetur quandò voluntas, delectationi venereæ ex firmâ determinatione opposita, motus concupiscentiæ contemnit et aliorsùm se convertit.

Hæc aliundè pro se dicta non arbitrentur nonnulli scrupulosi, ad torquendam propriam conscientiam nimis ingeniosi, qui, dum anxii sunt an consenserint nec ne, stimulos carnis vehementiores et quasi perpetuos efficiunt: firmum habeant propositum semper castè vivendi, et tunc motus inordinatos contemnant, eos minimè curantes in consuetâ agendi ratione, in examine conscientiæ et in confessione; experientiâ enim constat hanc tutiorem et breviorè esse viam eorum cessationem obtinendi.

§ V. — De agendi ratione confessarii erga eos qui polluuntur.

Nullum est vitium tam noxium sub omni respectu juvenibus, et præsertim masculis, quam habitus se polluendi: etenim pravâ hæc consuetudine deprehensi, obdurantur, hebetantur, virtutes fastidiunt, religionem contemnant; eorum indoles fit tristis, fortitudinis incapax, nullius propositi tenax; vires corporis deficient, graves nascuntur infirmitates, advenit caducitas præmatura, et sæpè mors ignominiosa.

Formidandos *masturbationis* effectus sic describit Hippocrates, apud Buchan, t. 4, p. 567, in linguam nostram conversus.

Cette maladie naît de la moelle épinière : elle attaque les jeunes mariés et les libidineux ; ils n'ont point de fièvre, et quoiqu'ils mangent bien, ils maigrissent et se consomment ; ils croient sentir des fourmis qui descendent de la tête le long de l'épine. Toutes les fois qu'ils vont à la selle, ou qu'ils urinent, ils perdent en abondance une liqueur séminale très-liquide : ils sont inhabiles à la génération : ils sont souvent occupés de l'acte vénérien dans leurs songes : les promenades, surtout dans les routes pénibles, les échauffent, les affaiblissent, leur procurent des pesanteurs de tête et des bruits dans les oreilles ; enfin une fièvre aiguë termine leurs jours.

Sic etiam Aretes, medicus græcus, tempore Trajani existens, l. 2, c. 1.

Les jeunes gens (adonnés à ce vice) prennent les maladies et les infirmités des vieillards ; ils deviennent pâles, efféminés, engourdis, lâches, paresseux, stupides et même imbéciles ; leur corps se courbe ; leurs jambes ne peuvent plus les porter ; ils ont un dégoût général ; ils sont inhabiles à tout, et plusieurs tombent dans la paralysie.

Præcipua hæc principia ab antiquis medicis tradita, à recentioribus unanimiter admittuntur, et innumeris factis, è quibus nonnulla tantum referemus, confirmantur.

Hoffman, celeberrimus professor medicinæ apud

Germanos, in universitate Hallensi, in tractatu inscripto : *Des maladies occasionnées par l'abus des plaisirs de l'amour*, refert :

Qu'un jeune homme de dix-huit ans, qui s'était abandonné à une servante, tomba tout à coup en faiblesse, avec un tremblement général de tous les membres : il avait le visage rouge et le pouls très-faible. On le tira de cet état au bout d'une heure ; mais il resta dans une langueur générale.

Tissot, de l'Onanisme, p. 33, statum juvenis ad quem vocatus est, sic describit :

Je fus effrayé moi-même la première fois que je vis cet infortuné. Je sentis alors, plus que je n'avais fait encore, la nécessité de montrer aux jeunes gens toutes les horreurs du précipice dans lequel ils se jettent volontairement.

L. D***, horloger, avait été sage et avait joui d'une bonne santé jusqu'à l'âge de dix-sept ans. A cette époque il se livra à la masturbation, qu'il réitérait jusqu'à trois fois ; et l'éjaculation était toujours précédée et accompagnée d'une légère perte de connaissance et d'un mouvement convulsif dans les muscles extenseurs de la tête, qui la tiraient fortement en arrière, pendant que son cou se gonflait extraordinairement.

Il ne s'était pas écoulé un an qu'il commença à sentir une grande faiblesse après chaque acte : son âme, déjà toute livrée à ces ordures, n'était plus capable d'autres idées, et les réitérations de son crime devinrent tous les jours plus fréquentes, jusqu'à ce qu'il se trouvât dans un état qui fit craindre la mort.

Sage trop tard, le mal avait fait tant de progrès, qu'il ne pouvait être guéri, et les parties génitales étaient devenues si irritables et si faibles, qu'il n'était plus besoin d'un nouvel acte de la part de cet infortuné, pour faire épancher la semence. L'irritation la plus légère procurait sur-le-champ une érection parfaite, qui était immédiatement suivie d'une évacuation de cette liqueur, ce qui augmentait journellement sa faiblesse.

Ce spasme, qu'il n'éprouvait, auparavant, que dans le temps de la consommation de l'acte, et qui cessait en même temps, était devenu habituel, et l'attaquait souvent sans aucune cause apparente, et d'une façon si violente, que pendant tout le temps de l'accès, qui durait quelquefois quinze heures, et jamais moins de huit, il éprouvait dans toute la partie postérieure du cou des douleurs si violentes, qu'il poussait ordinairement, non pas des cris, mais des hurlements; et il lui était impossible, pendant tout ce temps-là, d'avaler rien de liquide ou de solide. Sa voix était devenue enrouée: il perdit totalement ses forces. Obligé de renoncer à sa profession, incapable de tout, accablé de misère, il languit presque sans secours pendant quelques mois, d'autant plus à plaindre, qu'un reste de mémoire, qui ne tarda pas à s'évanouir, ne servait qu'à lui rappeler sans cesse les causes de son malheur, et à l'augmenter de toute l'horreur des remords.

Ayant appris son état, je me rendis chez lui; je trouvai moins un être vivant qu'un cadavre

gisant sur la paille, maigre, pâle, sale, répandant une odeur infecte, presque incapable d'aucun mouvement: il perdait souvent par le nez un sang pâle et aqueux; une bave lui sortait continuellement de la bouche. Attaqué de la diarrhée, il rendait ses excréments dans son lit sans s'en apercevoir. Le flux de la semence était continuuel; ses yeux chassieux, troublés et éteints, n'avaient plus la faculté de se mouvoir: le pouls était extrêmement petit, vite et fréquent; la respiration très-génée, la maigreur extrême, excepté aux pieds, qui commençaient à être œdémateux.

Le désordre de son esprit n'était pas moindre: sans idées, sans mémoire, incapable de lier deux phrases, sans réflexion, sans inquiétude sur son sort, sans autre sentiment que celui de la douleur, qui revenait avec tous les accès, au moins tous les trois jours. Être bien au-dessous de la brute, spectacle dont on ne peut concevoir l'horreur: on avait peine à reconnaître qu'il avait autrefois appartenu à l'espèce humaine..... Il mourut au bout de quelques semaines, œdémateux de tout le corps, en juin 1757.

La plupart des jeunes gens livrés aux femmes et au vice honteux de la masturbation, ait Buchan, t. 2, p. 202, n'y renoncent communément que lorsque leurs forces ne leur permettent plus de s'y adonner, et alors la maladie est devenue incurable. J'en ai vu un exemple frappant dans un jeune homme de 22 ans, à qui les conseils les plus sages, et même donnés par

les personnes qui semblaient devoir avoir le plus d'empire sur son esprit, ne purent jamais faire perdre cette habitude. Il s'y livrait dans le temps même que par le régime et les remèdes on travaillait à le guérir de cette cruelle maladie. Il périt sans qu'on eût pu lui procurer aucun soulagement.

Sollicitè ergo studeant confessarii eos qui sibi creduntur, adversus tanta mala præmunire, vel ab infami habitu jam contracto retrahere. Caveant imprimis ne juvenes et præsertim puellas interrogando, phantasiam eorum imprudenter lædant et in causâ sint, ut pluries accidit, quòd in turpia labantur. Longè satius esset periculo integritatem confessionis non procurandi se exponere, quàm animas contaminare, vel in detrimentum religionis offendere.

Ut autem pollutio sine periculo detegatur, si existat, sequenti methodo procedere juvat: primum interrogetur poenitens circa cogitationes, turpiloquia, nuditates coram aliis personis; circa tactus in se vel in alios exercitos, vel ab aliis in se permissos. Si ad pubertatem nondum pervenerit, non interrogandus est circa pollutionem, quia improbable est eam contigisse, nisi appareat valdè corruptus. Si verò sit pubes et tactus impudicos cum aliis personis exercuerit, maximè cum grandioribus, vel concubuerit, moraliter certum est semen effluxisse, et sufficienter intelligitur pollutionem accidisse. Attamen confessarius non imprudenter dicere potest: *Motus in corpore (vel in carne) persensisti; jucundam expertus es*

delectationem circa partes secretas, quâ completâ, motus quieverunt? Si affirmativè respondeat, meritò judicatur adfuisse pollutionem: motus quippè vehementes cum tali delectatione effusionem manifestè indicant in utroque sexu.

In maribus, externa semper fit ejectio; sed cum nunc, ut probabilius, teneatur feminas non habere semen, ejusmodi non fit pollutio: attamen in motibus inordinatis sæpè fit effluxus cujusdam humoris mucosi internus et rarò externus, qui ex cognitis sensationibus valdè jucundis sufficienter intelligitur. Mortaliter quidem peccant mulieres, ad hujusmodi fluxum vel ad motus venereos sese excitantes, aut in iis liberè sibi complacentes. Sed tactibus aut motibus libidinosi discretè cognitis, à pudibundis interrogationibus cautè absteineat confessarius.

Si audiantur masculi, qui cum aliis senioribus turpia fecerint, quoniam illos probabilissimè viderunt seminantes, licet quærere ab ipsis an quid simile experti fuerint.

Pollutione certò detectâ, convenientia ipsi adhibenda sunt remedia; alia autem sunt physica et alia moralia. Remedia physica curationi pollutionis voluntariæ et involuntariæ inservire possunt: consistunt in magnâ temperantiâ, in accuratâ vivendi ratione, in abstinentiâ ab alimentis calidis et liquoribus in quibus abundant spiritus, in usu aquæ et lactis, in parco somno super lectum sensibus non gratum, in balneis frigidis, et in nonnullis aliis remediis quæ à solis

doctoribus indicari debent, et rarò sunt efficacia.

Remedia moralia præsertim sita sunt in fugâ ab objectis quæ ideas turpes in mentem inducere solent, in vigiliâ super se, in sensuum custodiâ, in maceratione carnis, in consideratione malorum ex habitu se polluendi orientium, in meditatione mortis, iudiciorum Dei, inferni et æternitatis, in devitandâ otiositate, taciturnitate et vitâ solitariâ, in piâ oratione, in frequenti confessione, etc.

Quandoquæ confessarii prudenter consulere possunt juvenibus valdè corruptis, ut legant libros hæc de re à medicis scriptos, ut, v. g., *l'Onanisme*, auctore *Tissot*, et fortè melius opusculum *D. Doussin-Dubreuil*, inscriptum: *Dangers de l'Onanisme*. Hoc posterius opus, sine periculo juvenibus corruptis, ut remedium indicari potest.

Execrandus *masturbationis* habitus, si inverteratus sit, confessarios in quamdam desperationem conjicit. Valdè difficile est prudenter judicare an pœnitentes huic vitio dediti, ad sacramenta Pœnitentiæ et Eucharistiæ admitti possint ac debeant: si severiùs tractentur, timendum est ne deinceps non redeant, et pejores fiant: si nimiâ indulgentiâ suscipiantur, in cœno vitii torpentes manebunt.

Summâ igitur prudentiâ magnoque zelo curare oportet, ut infelices isti pœnitentes ad sacrum pœnitentiæ tribunal sæpè, v. g., singulis hebdomadis accedant, de culpis admissis doleant et propositum amplius non peccandi frequenter renovent.

Attentè pensandum est an relapsus ex malitiâ, ignaviâ vel defectu propositi contingant, an verò ex infirmitate et violentiâ tentationis. In priori casu, differenda est absolutio donec vera appareat emendatio: in posteriori verò casu, miseris pœnitentibus, contra tyrannicam libidinem luctantibus et verè contritis, per gratiam absolutionis, et identidem per sacram Eucharistiam succurrendum est: sic paulatim minuuntur relapsus, et tandem extinguitur habitus; dùm, è contrâ, nimia severitas, eos à sacramentis retrahens, in corruptionis barathrum projiceret, et tunc nulla ferè spes emendationis affulgeret.

Undè dilatio per duos menses, sine novo relapsu, ut volunt *Juenin*, *Collet* et alii non pauci, excessiva et sæpè periculosa est pro hujusmodi pœnitentibus. *S. Ligorius*, l. 6, n° 463, et plures apud ipsum arbitrantur dilationem unius mensis esse adhuc longiorem, et absolutionem in his casibus ultra octo, decem, aut ad summum quindecim dies differendam non esse, modò vera contritionis præbeantur signa.

At tempus dilationis regulâ generali determinari non potest: pendet enim à prudentiâ confessarii, qui illud longius vel brevius requireret, prout emendationi pœnitentis magis expedire judicabit. Nota peccatores infirmos, salutem sincerè desiderantes, cum obduratis non esse confundendos, nec intempestivâ severitate desperandos; hoc sedulò attendere debent confessarii, et ibi summâ opus est prudentiâ.

Aliquandò suadendum est matrimonium, iis qui nubere possunt, tanquàm unicum aut saltem tanquàm efficacius remedium. Ubi verò agitur de juvenibus qui statum perpetuæ continentiae amplexuri sunt, cum maximâ cautione procedendum est. Qui tali vitio inquinati sunt et in pollutiones sæpè labuntur, communiter temerè et imprudenter castitatem voverent: à professione religiosâ igitur, et multò magis à statu clericali repelli debent, nisi extraordinaria dent signa conversionis, et longâ experientiâ, nempè per plures annos, firmitatem propositi demonstrent ac pignus perseverantiæ exhibeant.

ARTICULUS SECUNDUS.

De sodomia.

Monstruosa illa nequitia, ab incolis civitatis Sodomæ denominationem suam accipiens, definitur à S. Thomâ, 2, 2, q. 154. art. 11, *Concubitus ad non debitum sexum, putà masculi ad masculum, vel femine ad feminam.*

Enormem esse hanc iniquitatem patet: 1° ex horrore quem apud omnes excitat; 2° ex deformitate ejus naturali et manifestâ; 3° ex inauditis pœnis à Deo in quinque civitates hæc fœditate inquinatas illatis (*Gen., cap. 19*); 4° ex Epistolâ B. Pauli ad Rom. 1, 18 et seq., ubi dicit gentiles, in pœnam superbiæ suæ, traditos fuisse in passiones ignominie, ut facerent ea quæ non conveniunt, et excandescerent in desideriis suis, femine in feminas, et masculi in mas-

culos; 5° ex gravibus pœnis jure canonico, et præsertim bullâ, *Horrendum illud scelus*, S. Pii V, contra clericos sodomiam exercentes decretis; 6° ex cunctis sanctis Patribus qui vehementi zelo in tantum invecti sunt crimen: S. Chrys., homiliâ 14 in epist. ad Rom., eloquentiâ suâ conterit sodomistas, exprobans illos infamiores esse canibus, etc.; ergo.

Non refert in quo vase coeant masculi aut femine inter se, in anteriori vel in posteriori, vel in aliâ parte corporis, cum malitia sodomie in affectu ad sexum indebitum consistat, atque in genere suo completa sit dum fit applicatio membri genitalis ad partem corporis ejusdem sexûs per modum concubitus; si autem fieret tantum applicatio manûs, pedis vel oris ad partes genitales alterius, etiamsi pollutio ex utraque parte locum haberet, non reputaretur sodomia, quia non esset concubitus.

Malitiam adulterii, incestûs aut sacrilegii induit sodomia, prout personæ sunt conjugatæ, consanguineæ, affines, vel Deo consecratæ.

Alia est sodomie species, quæ est concubitus cum personâ diversi sexûs, sed extra vas naturale, v. g., in vase posteriori, in ore, inter mammillas, crura vel femora, etc. Quamvis hoc infamie genus pœnis contra sodomiam simpliciter dictam latis non subjaceat, certum est tamen illud esse naturæ adversum et grande scelus. Undè in diocesi nostrâ hæc sicut altera sodomia, et utraque non modò consummata, sed actu aliquo ad eam deducente tentata, reservatur.

Non pauci theologi dicunt poenitentem teneri declarare, an in actu sodomiae fuerit agens aut patiens, quia aliud est voluntarie pollui, aliud pollutioni alterius participare, et aliunde gravior est inversio naturae in viro patiente et in muliere agente: verum multi alii probabilius hanc necessitatem negant, dicentes qualitatem peccati sufficienter exprimi per declarationem facti: sic ipse P. *Concina* laxitatis minimè suspectus. Cum in hac materiae questiones superfluas devitare valde expediat, ab hujusmodi interrogationibus semper abstinemus.

ARTICULUS TERTIUS.

De bestialitate.

Bestialitas est concubitus cum individuo alterius speciei. Ita *S. Thomas*, 2, 2, q. 154, art. 11.

Gravissimum esse peccatum istud patet ex his Levitici verbis, 20, 15 et 16: *Qui cum jumento et pecore coierit, morte moriatur: pecus quoque occidite. Mulier quae succubuerit cuilibet jumento, simul interficietur cum eo. Sanguis eorum sit super eos.*

Cum nefandum crimen istud praeter aliis flagitiis contra castitatem ab ordine rationis magis recedat, omnes illud gravius aestimant, eoque abhorrent: qui talem nequitiam perpetrare non erubescerent, flammis cum ipsa bestia olim legibus civilibus addicebantur. Nunc si hoc crimen aliudve ejusdem generis publicè patra-

tum fuisset, reus poenā carceris et multā pecuniariā plecteretur. (1)

Varietas bestiarum speciem hujus peccati non mutat, nec illud intra eandem speciem multum aggravat, quia ipsius malitia ex inordinatā specie deducitur. Non necesse est igitur speciem, sexum, aliasve bestiae qualitates enuntiare, sed dicendum est an crimen per seminis effusionem consummatum fuerit, an verò solummodo tentatum. Utrumque tamen in hac diocesi est reservatum.

Omnes theologi loquuntur de congressu cum dæmone in formā viri, mulieris aut alicujus bestiae apparente, vel ut praesente per imaginationem representato, dicuntque tale peccatum ad genus bestialitatis revocandum esse, et specialem habere malitiam in confessione declarandam, scilicet superstitionem in pacto cum dæmone consistentem. In hoc igitur scelere duae necessario reperiuntur malitiae, una contra castitatem, et altera contra virtutem religionis. Si quis ad dæmonem sub specie viri apparentem affectu sodomitico accedat, tertia est species peccati, ut patet. Item si sub specie consanguineae aut mulieris conjugatae fingatur apparere, adest species incestus vel adulterii; si sub specie bestiae, adest bestialitas. (R)

Facta incredibilia, praeter horrore quem excitant, nos cogunt petere ad quam speciem revo-

(1) Toute personne qui aura commis un outrage public à la pudeur, sera punie d'un emprisonnement de trois mois à un an, et d'une amende de seize francs à deux cents francs. *Code pénal*, art. 330.

canda sit copula cum muliere mortuâ. Quidam volunt illam revocandam esse ad bestialitatem, alii ad fornicationem, et alii ad pollutionem. Tam horribile est scelus istud ut, postpositâ quæstione speculativâ, clarè nobis videatur circumstantiam mulieris mortuæ necessariò declarandam esse, et insuper qualitatem consanguinitatis, affinitatis, conjugii aut voti quam habebat vivens.

CAPUT QUARTUM.

DE PECCATIS LUXURIE NON CONSUMMATÆ.

Luxuria non consummata ea est quæ usque ad seminis effusionem non progreditur. Ad eam referuntur delectatio morosa, oscula, tactus et aspectus impudici, ornatus mulierum, picturæ et sculpturæ indecentes, turpiloquia, libri obsceni, choræ seu saltationes et spectacula. De his omnibus quædam ad praxim attentia breviter dicturi sumus.

ARTICULUS PRIMUS.

De delectatione morosâ.

Sub hoc titulo omnes cogitationes malæ in genere luxuriæ comprehenduntur, scilicet desiderium, quod potest esse efficax vel inefficax, gaudium et delectatio morosa propriè dicta.

Desiderium est actus voluntatis quo quis opus malum, v. g., fornicationem, intendit

facere, media ad illud perveniendi quærens, vel optaret illud exequi si posset, dicens, v. g., intra se: fornicari vellem cum tali personâ, sciens tamen illud sibi impossibile esse; in priori casu, desiderium dicitur *efficax*; in posteriori verò, *inefficax*. Igitur desideria versantur circa futurum.

Gaudium, è contrâ, respicit præterita: est deliberata complacentia in recordatione operis mali peracti, ut, v. g., si quis gaudeat de copulâ præteritâ aut de colloquiis malis: ad hanc speciem revocatur displicentia malum, datâ occasione, non fecisse, v. g., puellam non seduxisse, advertendo illam facile seduci potuisse.

Delectatio morosa propriè dicta est libera complacentia in re malâ, per imaginationem exhibitâ ut præsentem, sine desiderio illam faciendi, v. g., si quis fingat se fornicari, et in eo actu sic representato, illum perficere non intendens, libero consensu sibi complacet.

Dicitur *morosa*, non à duratione complacentiæ, cum unicum instans ad consummandum peccatum internum sufficiat, sed quia voluntas in eâ delectatione, post advertentiam, quiescit et moratur. His notatis,

1° Certum est desiderium rei malæ esse peccatum ejusdem rationis et speciei ac res ipsa quæ desideratur, quia voluntas est sedes peccati: at ubi verum existit desiderium rem malam assequendi, plena est in eâ voluntas; ergo, etc. Undè sequitur peccatum istud ex objecto specificari. Igitur qualitas objecti desi-

canda sit copula cum muliere mortuâ. Quidam volunt illam revocandam esse ad bestialitatem, alii ad fornicationem, et alii ad pollutionem. Tam horribile est scelus istud ut, postpositâ quæstione speculativâ, clarè nobis videatur circumstantiam mulieris mortuæ necessariò declarandam esse, et insuper qualitatem consanguinitatis, affinitatis, conjugii aut voti quam habebat vivens.

CAPUT QUARTUM.

DE PECCATIS LUXURIE NON CONSUMMATÆ.

Luxuria non consummata ea est quæ usque ad seminis effusionem non progreditur. Ad eam referuntur delectatio morosa, oscula, tactus et aspectus impudici, ornatus mulierum, picturæ et sculpturæ indecentes, turpiloquia, libri obsceni, choræ seu saltationes et spectacula. De his omnibus quædam ad praxim attentia breviter dicturi sumus.

ARTICULUS PRIMUS.

De delectatione morosâ.

Sub hoc titulo omnes cogitationes malæ in genere luxuriæ comprehenduntur, scilicet desiderium, quod potest esse efficax vel inefficax, gaudium et delectatio morosa propriè dicta.

Desiderium est actus voluntatis quo quis opus malum, v. g., fornicationem, intendit

facere, media ad illud perveniendi quærens, vel optaret illud exequi si posset, dicens, v. g., intra se: fornicari vellem cum tali personâ, sciens tamen illud sibi impossibile esse; in priori casu, desiderium dicitur *efficax*; in posteriori verò, *inefficax*. Igitur desideria versantur circa futurum.

Gaudium, è contrâ, respicit præterita: est deliberata complacentia in recordatione operis mali peracti, ut, v. g., si quis gaudeat de copulâ præteritâ aut de colloquiis malis: ad hanc speciem revocatur displicentia malum, datâ occasione, non fecisse, v. g., puellam non seduxisse, advertendo illam facile seduci potuisse.

Delectatio morosa propriè dicta est libera complacentia in re malâ, per imaginationem exhibitâ ut præsentem, sine desiderio illam faciendi, v. g., si quis fingat se fornicari, et in eo actu sic representato, illum perficere non intendens, libero consensu sibi complacet.

Dicitur *morosa*, non à duratione complacentiæ, cum unicum instans ad consummandum peccatum internum sufficiat, sed quia voluntas in eâ delectatione, post advertentiam, quiescit et moratur. His notatis,

1° Certum est desiderium rei malæ esse peccatum ejusdem rationis et speciei ac res ipsa quæ desideratur, quia voluntas est sedes peccati: at ubi verum existit desiderium rem malam assequendi, plena est in eâ voluntas; ergo, etc. Undè sequitur peccatum istud ex objecto specificari. Igitur qualitas objecti desi-

derati et circumstantiæ ejus speciem peccati mutantem aut illud intra eandem speciem graviter augentes, declarandæ sunt in confessione; v. g., qui consanguineam aut affinem concupivit, hanc circumstantiam ipsumque gradum consanguinitatis aut affinitatis aperire debet, etiamsi, per mentis abstractionem, solam copulam, sine respectu ad vinculum consanguinitatis aut affinitatis, desiderasset, quia malitia incestus per abstractionem ab objecto separari non potest: secus esset, si talis circumstantia penitus ignoraretur. Non sufficit ergo ut pœnitens dicat generatim se mala desideria habuisse, se impura desiderasse: specificare debet quid desideraverit, an copulam, an tactus solummodo vel aspectus, an cum personâ in genere, et cujus sexus, an cum personâ determinatâ, liberâ vel aliquo vinculo detentâ, etc.

2° Non minus certum est liberam voluntatis complacentiam in actu luxuriæ præterito ejusdem esse malitiæ cum illo: voluntas quippè totum amplectitur objectum circumstantiis suis vestitum; ergo totam malitiam ejus de novo induit. Itâ pariter, si aliquem pœniteat malum in occasione præteritâ non fecisse, ut patet.

3° Certum est adhuc liberam mentis delectationem in re venereâ, per imaginationem exhibitâ ut præsentem, esse peccatum mortale; nam res ipsa, ut supponitur, est mortaliter mala; qui autem rei mortaliter malæ libero consensu adhæret, v. g., fornicationi cogitatæ ut præsentem, in hoc ipso legi Dei adversatur; ergo, etc.

Undè legitur in libro Sap. 1, 3., *Perversæ cogitationes separant à Deo*; et in Proverb. 4, 23: *Omni curâ serva cor tuum.*

Multi auctores dicunt delectationem morosam non ab objecto externo, sed ab objecto in mente representato specificari; et in hoc à desiderio differre. Ratio disparitatis est quòd desiderium tendat in objectum prout est in se, ac proindè omnes malitias ejus cognitæ necessario contrahat, quâcumque præcisione facta, dum simplex delectatio in objecto representato quiescit; ergo, etc. Hinc qui liberè delectatur in copulâ cum alteri nuptâ, consanguineâ, affine aut moniali, sed apprehensâ tantum ut muliere, malitiam adulterii, incestus aut sacrilegii probabiliter non contrahit. Itâ *C. de Lugo, Bonacina, Layman*, alique non pauci apud *S. Ligorium, l. 5, n° 15*, qui dicit hanc sententiam esse valdè probabilem.

Attamen multi alii tenent sententiam oppositam esse probabiliorē, quia differentia inter desiderium et simplicem delectationem allegata, ipsis non videtur fundata: delectatio, inquit, sicut desiderium, totum complectitur objectum cognitum, non obstante præcisione à mente factâ. Sic *S. Antoninus, Cajetanus, Lessius, Sanchez, Suarez, Sylvius, P. Antoine, Collet, Dens, etc.* Utraque opinio est probabilis; posterior est tutior; sed sæpè difficile est obtinere à pœnitentibus ut circumstantias objecti cogitati aperiant; tunc prudentes confessarii, priori opinione innixi, ab importunis quæstionibus abstinēt.

4° Qui, advertens se delectari in re verecã exhibitã ut præsentì, maneret indifferens, probabilius mortaliter peccaret, etiamsi motus inordinatos non sentiret, quia rei malæ adhæreret, aut saltem gravi periculo ei adhærendi sese exponeret: *sic ferè omnes theologi in praxi.*

5° Juvat notare cogitationem rei malæ à delectatione in re malã multùm differre. Res comparatione illustratur: qui voluntariè in homicidio, per imaginationem sibi exhibitò ut præsentì, delectaretur, certè mortaliter peccaret: at qui cogitat vel loquitur de homicidio ab altero patrato vel patrando, non ideò peccat. Similiter et in re turpi: simplex de illã aut de illius delectatione cogitatio, secundùm se non est peccatum; item nec cogitatio, recordatio aut prævisio ejus; alioquin medici, theologi, confessarii, præcones, hujusmodi materiis studentes, de illis scribentes, tractantes, aut loquentes, necessariò peccarent, quod nemo dicere potest.

Hoc tamen est discrimen inter cogitationem homicidii alteriusve rei malæ, et cogitationem rei turpis, quòd posterior semper sit periculosa propter naturalem concupiscentiam nostram; non itã verò prior, quia talis non existit proclivitas in naturã nostrã. Voluntaria ergo rei turpis exhibitio in mente, nisi aliquo fine honesto excusetur, est peccatum veniale aut mortale, juxta periculi rationem.

Notandum est adhuc sensum delectationis à consensu in delectationem distinguendum

esse: unus enim sæpè est necessarius et ideò à peccato immunis, alter verò semper à voluntate pendet. Aliud est igitur sentire et aliud consentire.

Multi sensum et consensum, cogitationem rei malæ et delectationem in re malã, promiscuè sumentes, in magnã idearum confusione versantur et scrupulis torquentur: ut igitur ab hujusmodi tenebris et anxietatibus liberi evadant, sedulò instruendi sunt. Qui castitatem sincerè diligunt, certò judicare possunt se motibus concupiscentiæ non consensisse, quoties aliqua confusio vel incertitudo remanet in eorum mente; si enim consensissent, mutationem propositi advertissent ejusque memoriam retinerent; ergo, etc.

Qui è contrã perniciosam habent consuetudinem libidinibus inserviendi, ubi dubitant an consenserint nec ne, judicare debent se consensisse, quia si proclivitatem animæ cohibuissent, conatùs adhuc memores essent: igitur peccata luxuriæ, ultra modum, brevi tempore multiplicant, et meritò cum prophetã pœnitente dicere possunt: *Comprehenderunt me iniquitates meæ.... multiplicatæ sunt super capillos capitis mei.* Ps. 39, 13.

Quæritur an liceat sponsis et viduis delectari de copulã futurã vel præteritã?

R. 1° Sponsi de futuro et vidui non peccant judicando delectationem his actibus esse annexam, nec prævidendo se eam experturos, vel recordando se eam percepisse: talis quippè notitia non est delectatio in re verecã, ut patet.

Si quod igitur existat peccatum, certè in periculo ulterius progrediendi situm est: periculum autem istud majus, vel minus, vel nullum est; ergo similiter et peccatum.

R. 2° Si sponsi aut vidui consentiant in delectationem carnalem, ex prævisione copulæ futuræ, vel ex recordatione copulæ præteritæ nascentem, mortaliter peccant; copulam enim sibi exhibent ut præsentem, ac in eâ voluntariè delectantur: porro copula præsens, respectu eorum est fornicatio, cum non sint conjugati; ergo, etc.

R. 3° Conjux sibi delectans, in absentia compartis suæ, de copulâ ut præsentem, probabilius mortaliter peccat, maximè si spiritus genitales graviter commoveantur, non præcisè quia consentit in rem sibi vetitam, sed quia gravi periculo pollutionis ordinariè se exponit. Si autem in copulâ futurâ vel præteritâ liberè sibi complaceat, non tantum incurrit pollutionis periculum, et ideò multi dicunt eum tunc venialiter tantum peccare. Ità Sanchez, Bonacina, Lessius, Cajetanus, La Croix, Suarez, S. Ligorius, etc.

Alii verò multi contendunt semper, moraliter loquendo, tunc adesse peccatum lethale, tum propter periculum, tum propter commotionis spirituum inordinationem, quæ fine legitimo cohonestari non potest. Sic Navarrus, Azor, Vasquez, Layman, Henno, P. Antoine, Collet, etc. Arguendi sunt ergo conjuges ita sibi delectantes et hortandi ut partem tutiorem amplectantur. Non tamen nimia severitate

tractandi sunt, nec quæstionibus ipsis odiosis lacescendi.

ARTICULUS SECUNDUS.

De osculis, tactibus, aspectibus impudicis et ornatu mulierum.

Notandum hinc non agi de osculis, tactibus, etc., inter personas conjugatas, sed liberas: de conjugatis alibi dicemus.

§ I. — De osculis.

1° Oscula in partes honestas, in manum scilicet aut in genam, ex naturâ suâ non sunt mala, etiam inter personas diversi sexûs: hoc ex constanti hominum persuasionem et praxi ubiquè receptâ comprobatur.

Hinc 1° oscula more consueto inter infantes libidinis incapaces habita nullius arguuntur mali; 2° oscula matrum, nutricum, etc., in infantes suos vel sibi commissos non imputantur ad peccatum; 3° nec oscula, saltem ordinariè, aliarum personarum in infantes teneræ hujus ætatis, sive masculos, sive feminas.

2° Oscula etiam honesta ex motivo libidinis data vel accepta, inter personas ejusdem vel diversi sexûs, sunt peccata mortalia. Oscula autem in partes corporis insolitas, v. g., in pectus, in mamillas, vel more columbarum, linguam in os intromittendo, exercita, ex intentione libidinis fieri censentur, aut saltem grave periculum libidinis inducunt, et ideò à peccato mortali excusari nequeunt.

3° Certum est oscula etiam honesta proximum pollutionis vel motuum libidinis vehementium periculum inducentia, reputanda esse peccata mortalia, nisi fortè gravis existat ratio ea dandi vel in se permittendi, quia tali periculo se exponere, sine necessitate, peccatum est mortale.

4° Certum est, è contrà, oscula honesta, more solito exercita, sine morali periculo libidinis, in signum urbanitatis, benevolentiae, amicitiae, v. g., ante profectum, ad reditum, nullo modo esse peccata: sic omnes ubique apprehendunt.

Hæc dicta non sint pro religiosis aut monialibus, nec pro ipsis secularibus viris ecclesiasticis, qui præter naturalem quamdam indecentiam, communiter personas alterius sexûs sic deosculari non possunt, quin scandalum generent et religionem in contemptum adducant.

5° Oscula in se honesta, more solito, sed ex levitate aut joco habita, sine gravi libidinis periculo, peccatum veniale non excedunt; cum enim supponantur honesta, mala esse non possunt nisi ratione periculi: at supponitur, ex alterâ parte, periculum esse leve; ergo, etc.

Hinc 1° qui puellam in matrimonium requirens, eam quandoquè, v. g., in adventu et profectu, honestè amplexatur, sine periculo motuum libidinis, aut saltem sine periculo eis consentiendi, peccati mortalis non est accusandus: imò, si adsit ratio hunc actum cohonestans, v. g., timor fundatus ne appareat

scrupulosus aut singularis, ne in derisionem et ludibrium aliorum incidat, nullatenus peccabit. 2° Simili ratione excusatur puella quæ amplexus honestos declinare non potest, quin ludibrio exponatur, vel juveni eam requirenti displiceat. 3° Non statim gravis peccati accusandi sunt juvenes utriusque sexûs, qui in nonnullis jocis, decenter et sine pravâ intentione, se invicem amplexantur: prudenter avocandi sunt quidem ab istis ludendi modis, propter periculum eis sæpè annexum; at salutis eorum multum interest ut peccati mortalis rei non leviter habeantur.

§ II. — De tactibus impudicis:

1° Suppono tactus in se aut in alios ex intentione libidinosâ non exerceri; nam tunc peccata essent mortalia, salvis iis quæ de tactibus inter conjuges infra dicturi sumus.

2° Si tactus isti ex solâ necessitate fiant, v. g., ad curandas infirmitates, nullo modo sunt peccata, etiamsi spiritus genitales commoveantur, vel pollutio excitetur, secluso voluntatis consensu: hoc patet ex suprâ dictis, ubi de pollutione.

3° Si absque legitimâ causâ exercentur tactus valdè turpes in alias personas, sive alterius, sive ejusdem sexûs, à peccato mortali excusari nequeunt, propter evidens periculum commotionis spirituum et pollutionis. Tales semper reputandi sunt tactus in partes venereas, aut in vicinas; itè in mamillas mulierum, etiam

super vestes, si manus physicè ponatur *morosè*, quia, propter sympathiam, gravis tunc existit periculum commotionis spirituum et pollutionis. Si autem sola indumenta mulieris leviter tangerentur, peccatum non videretur mortale, quia ille actus proximè in venerem influere non natus est.

La Croix, l. 3, n° 902, à mortali probabiliter excusat ancillas verenda puerorum, eos vestiendo, tangentes, nisi *morosè* aut cum delectatione hoc agant. Non putamus eas excusari posse, si absque necessitate id faciant, propter suum et puerorum periculum, maximè si pueri, sive masculi, sive feminei sexûs incipiant crescere. Summâ vigiliâ caveant parentes à perditis ancillis, quæ malum pueros adhuc teneros præmaturè frequenter edocent.

4° Mortaliter procul dubio peccaret mulier quæ, etiam sine affectu libidinoso, permetteret se tangi in pudendis aut in partibus vicinis, vel in mamillis; tunc enim manifesto veneris periculo se exponeret, et insuper libidinis alterius participaret; teneretur ergo tangentem statim repellere, increpare, percutere, manum ejus violenter auferre, ab eo fugere aut clamare, si spes auxilii affulgeret. *Billuart, t. 13, p. 478*.

5° Propria verenda sine causâ *morosè* tangere est peccatum veniale aut mortale, pro ratione periculi ulterius progrediendi: periculum enim non est idem pro omnibus: in pluribus leves tactus sensus commovent et in proximum pollutionis periculum conjiciunt; alii verò sunt insensibiles sicut ligna et lapides.

Hi ergo tantam diligentiam adhibere non tenentur, quantam alii qui ad venerem procliviores sunt.

Diximus *sine causâ*: nullum quippè est peccatum in hujusmodi tactibus, si ex rationabili causâ et sine ullo affectu pravo exercentur, v. g., ad mundandas sordes vel ad sedandum pruritus. Quinimò, secluso consensûs periculo, seipsum tangere liceret cum prævisione motuum vel etiam pollutionis, præter voluntatem accidentis, si gravis existeret causa, v. g., infirmitas curanda, vel, juxta multos, pruritus intolerabilis, ut nonnunquam in mulieribus accidit, sedandus. Vide *S. Ligorium, l. 3, n° 419*.

6° Tactus ex joco vel levitate in partes honestas alterius personæ, ejusdem vel alterius sexûs, sine gravi periculo libidinis, non judicandi sunt mortales: tota enim illorum malitia ex periculo deducitur: supponimus autem periculum esse leve; ergo, etc.

Undè manum mulieris tenere, digitos contorquere, collum aut scapulas leviter tangere, pedem super pedem ejus transeundo ponere, etc., non est peccatum mortale, nisi ratione personalis sui vel alterius miseriam, grave existat periculum libidinis.

Contrà verò juvenis, qui puellam in genua sua trahit et ibi sedentem tenet vel eam amplexando in se comprimit, saltem ordinariè mortaliter peccat, et mulier, hæc voluntariè patiens, à mortali non magis excusari potest.

Actiones hujus generis inter personas ejus-

dem sexûs sæpè grave generant periculum ad turpia deveniendi, ut experientiâ nimis constat: sedulo igitur fugiendæ aut cavendæ sunt, nec facilè à peccato mortali excusandæ, maximè quandò ex affectu sensibili procedunt.

Hæc verò aliaque similia inter impuberes non sunt peccata mortalia, quia periculum pollutionis nondùm existit. Ab iis tamen generibus jocosum prudenter avertendi sunt juvenes, quia decentiæ regulas nunquam citiùs discere possunt et à peccatis etiam venialibus, maximè in hæc materiâ, cautè removendi sunt.

7° Genitalia brutorum libidinosè tangere est peccatum mortale, ad bestialitatem pertinens: ea ex curiositate, joco aut levitate usque ad effusionem seminis contrectare, est adhuc peccatum mortale, non ratione deperditionis seminis belluæ, sed quia talis actio libidinem tangentis vehementer excitat. Sic *S. Ligorius*, l. 3, n° 420, *Collet*, *Billuart*, et communissimè alii, contra *Diana* et *Sanchez*, qui tamen sententiam suam postea reformavit. Ea denique sine affectu libidinoso tangere, sed non usque ad seminis perditionem, juxta *La Croix*, *Sanchez* et *S. Ligorium*, non esset peccatum mortale. *Concina*, *Collet*, *Billuart*, etc., oppositum affirmant, contendentes actionem istam esse graviter periculosam. Quisque ergo castitatis amans cautè ab his actibus abstinebit, et tamen confessarii prudenter agere debent erga eos qui in hoc genere delinquant, ne eos absque fructu vel periculosè conturbent.

Qui, ex necessitate, animalia domestica, ut

equos, tauros et porcos, ad coendum adjurant, non peccant, etsi motus libidinis assurgant, modo eis non consentiant. *Ità omnes.*

§ III. — De aspectibus impudicis.

Experientiâ constat aspectus in venerem minùs influere quàm tactus: attamen negari non potest eos sæpissimè esse peccata mortalia aut venialia, juxta intentionem, consensum aut periculum.

1° Certum est quoscumque aspectus, etiam in se honestos, sed ex pravâ intentione habitos, esse peccata mortalia: hoc patet.

2° Si aspectus impudici motus concupiscentiæ excitent, et assensus eis præbeatur, peccatum sine dubio erit mortale.

3° Si, extra casum necessitatis aut gravis utilitatis, deliberatè aspiciantur partes venereæ aut vicinæ grandioris personæ alterius sexûs, sine affectu libidinoso, peccatur mortaliter; nam illi aspectus motus libidinis ipsamque pollutionem moraliter excitant; ergo, etc.

Dixi 1° *deliberatè*, quia oculos in verenda personæ alterius sexûs leviter et casu conjicere, sine pravo affectu, non est peccatum mortale.

Dixi 2° *grandioris personæ*, aspectus enim hujusmodi in infantes non ità libidinem excitant, idcirco peccata mortalia non sunt. Undè ancillæ et nutrices quæ pueros sibi commissos sic aspiciunt, mortaliter non peccant, nisi morosè id faciant, vel cum libidine aut cum

periculo sibi proprio. Similiter impuberes se invicem nudos conspicientes, fortè mortaliter non peccant, quia libidinis non ità sunt capaces: secùs dicendum si grave incurrant periculum.

4° Qui propria verenda morosè conspiciat, mortaliter peccat, quia ferè impossibile est motus libidinis indè non proventuros: secùs esset si ex merà curiositate ea leviter aspiceret, maximè si locum haberet præsumendi se periculum grave non incursum. Si quæ autem existeret necessitas vel utilitas id faciendi, secluso libidinis periculo, nullum esset peccatum.

Morosè aspicere ubera pulchræ mulieris nuda, est peccatum mortale, propter periculum tali conspectui annexum. Non verò ità peccant qui, secluso speciali periculo, vident matres aut nutrices infantulos lactantes: hæ tamen mulieres prudenter se occultare debent, ne incautæ scandalum aliis et præsertim juvenibus præbeant.

6° Oculos in formosam alterius sexûs personam figere, sæpè grave est peccatum, quia talis consideratio plena est periculi: verumtamen, si, omnibus, attentis, periculum non sit grave, et desit affectio libidinosa, peccatum est tantùm veniale. Non ideò necesse est demissis oculis incedere et neminem conspiciere: naturaliter quippè et sine ullo conatu justum tenendum est medium.

7° Qui, sine affectu libidinoso et morosâ consideratione, quasdam partes mulieris nudas,

sed honestas, videt, v. g., pedes, crura, brachia, collum, scapulas, secluso speciali periculo, mortaliter non peccat; tales enim aspectus venerem ordinariè graviter non excitant, maximè si mos has nuditates effecerit communes, ut videtur apud personas utriusque sexûs tempore ætatis promiscuè laborantes in agris. Ità *Sylvius, Billuart, S. Ligorius*, etc.

8° Oculos ex curiositate vel ex levitate in pudenda ejusdem sexûs conjicere, ut contingit inter viros simul natantes, vel inter mulieres simul se lavantes, peccatum mortale esse non videtur, nisi affectus libidinosus vel speciale adsit periculum, quia talis visio sensus graviter non excitat: secùs manifestè dicendum, si aspectus esset morosus. Ità citati auctores.

Caveant nihilominus natantes ne, postpositâ verecundiâ christianâ, alienis oculis, præsertim personarum diversi sexus, nudos se objiciant: aut in locis remotis et solitariè se lavent, aut ad minùs partes secretas semper habeant modestè tectas.

9° Genitalia brutorum eorumque coïtus ex solâ curiositate vel levitate aspicere, non est peccatum mortale, quia communiter indè non grave nascitur periculum.

10° Idem dicendum est de aspectu picturarum et sculptilium parùm decentium, quæ spiritus graviter non commovent: tales sunt imagines aut sculpturæ angelos vel pueros repræsentantes nudos aut quasi nudos, sicut plures in templis christianis exponuntur. A mortali verò excusare nolunt doctores eos qui

morosè conspiciunt tabellas vel statuas verenda personarum alterius sexûs grandioris ætatis omninò nuda exhibentes, nisi ratione pueritiæ, senectutis aut complexionis frigidæ, à gravi periculo sint immunes. *S. Ligorius, l. 3, n° 324, etc.*

Notandum est oscula et tactus ex objecto specificari, ac proindè quandò sunt peccata mortalia, circumstantias personarum declarandas esse. Non ità consentiunt auctores de aspectibus; multi tamen volunt eos speciem objecti sui induere: tutius est ergo has circumstantias aperire. Quis auderet affirmare filium, v. g., qui pudenda matris suæ libidinose conspexisset, vel conspiciere desideravisset, talem circumstantiam declarare non teneri?

§ IV. — De ornatu mulierum.

De ornatu mulierum specialiter tractant *S. Thomas, in 2, 2., q. 169, art. 2, Sylvius, l. 3, p. 871, Pontas, Collet, Billuart, etc.*

Notandum est ad quatuor ordinari posse cultum corporis, scilicet 1° ad illud contra injurias aeris protegendum; 2° ad tegendas partes naturæ verecundas; 3° ad servandam proprii statûs decentiam, juxta morem patriæ, et 4° ad augendam pulchritudinem et ad aliis placendum. Primum et secundum sunt necessaria; tertium est conveniens et licitum: ratio enim approbat ut unusquisque decentiam statûs sui secundum morem patriæ semper conservet. De ornatu igitur in quarto sensu

accepto nobis dicendum est, et speciatim de ornatu mulierum, quia mulieres ad hoc genus peccati multò procliviores esse semper consueverunt, et quia suo apparatu oculos virorum allicientes, sæpè occasionem ruinæ spiritualis eis subministrant. Itaque:

1° Mulier conjugata eâ intentione decenter se ornare potest, ut viro suo placeat, idque probatur sequentibus B. Pauli verbis, I ad Corint. 7, 34: *Quæ nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodò placeat viro;* et his aliis, I ad Tim. 2, 9: *Mulieres in habitu ornato, cum verecundiâ et sobrietate ornantes se.* Ergo ad placendum viris suis decenter se ornare possunt, juxta conditionis suæ statum.

2° Puella aut vidua quæ, juxta conditionem suam, decenter se ornat ut viris castè placeat et sponsum inveniat, non peccat: matrimonium quippè ipsi licitum est; ergo et ea quæ ad inveniendum conveniens matrimonium necessaria sunt.

3° Mulieres verò quæ viros non habent, nec habere volunt, vel quæ non sunt in viâ habendi, ut ait S. Thomas, mortaliter peccant, si eâ intentione se ornent ut amorem viris inspirent; cum enim, ex suppositione, amor ille ad matrimonium terminari non debeat, necessariò est impurus. *A fortiori* mortaliter peccarent mulieres conjugatæ quæ talibus ornamentis amorem alienis viris inspirare vellet. Si autem ex solâ levitate aut vanitate, vel propter quamdam jactantiam ità se vestiant, communiter non mortale est peccatum, sed

veniale. Sic *S. Thomas*, *Sylvius*, et communis alii.

4° Faciem fuco pingere ad tegendum defectum naturalem, ad placendum marito, sponso aut juveni cui destinata est puella, nullum est peccatum, juxta *S. Thomam*, *S. Franciscum Salesium*, *Sylvium*, *S. Ligorium*, etc.; ad placendum viris sine relatione ad legitimum matrimonium, est peccatum mortale: et eo sensu SS. Patres talem usum velut grave peccatum exhibuerunt. Ex solâ vanitate id facere, esset peccatum *in se* veniale. Itâ adhuc *S. Thomas*, 2, 2, q. 169, art. 2, ad. 2^m, quidquid dicat Continuator *Tournely*, t. 6, p. 304, et plerique alii theologi.

Dixi *in se*, quia fieri potest ut, ratione periculi, scandali vel alterius circumstantiæ, peccatum fiat mortale.

5° Uti alienis capillis ad ornamentum, sicut lanâ, lino et pellibus animalium utimur, vel nullum est peccatum, inquit *Sylvius*; vel solum veniale, si nempè ille ornatus, habitâ ratione conditionis, sit superfluous aut ex vanitate procedat.

Similiter habere caput discoopertum et capillos intortos, juxta morem introductum, vel nullum, vel veniale tantum est peccatum, propter easdem rationes: secus dicendum esset de eis quæ morem introducerent, vel pravâ intentione sic agerent, et eo sensu accipi debent hæc B. Pauli verba, I ad Tim., 2, 9: *Non in tortis crinibus, aut auro aut margaritis, vel veste pretiosâ*; et alia B. Petri, I Epist., 3, 3.

6° Vestes alterius sexûs induere cum intentione aut gravi periculo libidinis, vel cum notabili scandalo, peccatum est mortale, ut patet: ex necessitate, v. g., ad se occultandum, vel defectu aliarum vestium, secluso scandalo et periculo, nullum est peccatum. Si ex joco vel ex solâ levitate id fiat, et absit scandalum ac periculum, veniale tantum est peccatum. Itâ *Sylvius*, explicans *S. Thomam*, et dicens præceptum Deuteron. 22, 5: *Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste femineâ: abominabilis enim apud Deum est qui facit hæc*, esse partim positivum, et eâ ratione Judæos olim sub mortali obligasse, sed novâ lege abrogatum fuisse, partim verò naturale et eo respectu sub mortali aut sub veniali obligare, secundum circumstantias.

7° Eâdem ratione judicandum est eos qui utuntur larvis, non semper mortaliter peccare, si nempè ex joco vel ex levitate, secluso scandalo et periculo, sic agant, præsertim quando vestes proprii sexûs non mutant, sed tantum conditionem, ut si servus in vestibus domini, aut puella in ornatu dominæ appareant. Hæc decisio est contra *Pontas* et *Collet*.

Rarò tamen à mortali excusari possunt qui extraneis et singularibus vestibus ac larvis in publicis congressibus utuntur, propter indecentiam, periculum ac scandalum. Nec pariter à mortali excusantur qui ex professo tales vestes aut larvas ad hunc solum usum destinatas conficiunt aut vendunt. Secus verò dicendum est de iis qui larvatos aspiciunt eosque deri-

dent, nisi sub aliquo respectu scandalum præbeant, ut, v. g., si sint clerici.

8° Ubera denudare aut veste adeò tenui cooperire ut transluceant, peccatum est mortale, quia grave est libidinis incentivum, ait Sylvius, *t. 3, p. 872*. Modicè verò denudare pectus, juxta consuetudinem introductam, pravâ intentione et periculo seclusis, non est peccatum mortale, propter rationem oppositam. Ità *S. Antonius, Sylvius, S. Ligorius, l. 2, n° 55*, etc. *A fortiori*, quæ brachia, collum et scapulas juxta morem patriæ denudant, aut leviter tegunt, graviter per se non peccant. Mortaliter verò à citatis auctoribus judicantur peccare quæ tales consuetudines introducunt.

ARTICULUS TERTIUS.

De turpiloquiis, libris obscenis, choreis seu saltationibus et spectaculis.

§ I. — De turpiloquiis.

1° De rebus in se obscenis sermonem habere, non est absolutè malum, ut patet exemplo medicorum, theologorum, confessoriorum, etc., qui de his rebus absque peccato loqui possunt.

2° Contrà verò quæcumque verba obscena, et simplices æquivocationes ex motivo libidinis, vel cum voluntariâ delectatione carnali, vel cum gravi periculo, pro se aut pro aliis, eis assentiendi prolata, sunt peccata mortalia: imò peccata ista pro numero audientium, quibus nocent, multiplicantur. Ratio est evidens et patet ex dictis.

Hinc, verba graviter obscena, ut nominare pudenda alterius sexûs, coitum et modos coitus, etiamsi hæc sine delectatione, ex levitate ad risus excitandos proferrentur, æstimanda forent peccata mortalia, quia nata sunt motus libidinis excitare, tum in ea proferente, tum in audientibus, maximè non conjugatis et junioribus, secundum hæc B. Pauli verba, I ad Corinth, 15, 33: *Corrumpunt mores bonos colloquia mala.*

Diximus, *maximè non conjugatis*: certum est enim conjugatos rebus venereis assuetos non ità facile commoveri; vix tamen fieri potest ut mortaliter non peccent, qui verba adeò obscena coram conjugatis à conjugate diversis proferunt.

3° Verba non multum turpia, et æquivocationes ob vanum solatium vel ex joco proferre, non est peccatum mortale, nisi audientes ità sint debiles ut scandalum patiantur.

Undè dicteria minus honesta, quæ à messoribus, vindemiatoribus, molitoribus, aliisque operariis proferri solent, communiter non sunt peccata mortalia, quia ea proferentes et audientes, ordinariè parum commoventur. Ità *S. Antonius, Sanchez, Lessius, Bonacina, Sylvius, Billuart, S. Ligorius*, etc. Secus verò dicendum foret, si grave periculum existeret, aut si præberetur scandalum.

4° Qui verò audiunt obscena, vel auctoritatem habent in proferentes, vel non: si prius, eos cohibere debent quantum moraliter possunt; si posterius, eos admonere tenentur, aut

ad minus tacere debent, præsertim mulieres, quibus summoperè cavendum est ne turpibus assentire videantur; hinc enim libido virorum inflammari solet.

Non tamen leviter pronuntiandum est eos omnes qui, audientes turpiloquia ex parte loquentis mortalia, parùm derident, mortaliter peccare; fieri enim potest ut de modo dicendi, potiusquàm de rebus ipsis, rideant; porrò in eo casu mortaliter non peccant, nisi grave præbeant scandalum. Scandalum autem facilè præberent religiosi, clerici et personæ virtutibus christianis eximiæ, si de verbis obscenis riderent.

5° Quod de verbis turpibus diximus, pari ratione dicendum est de cantilenis inhonestis. Carmina valdè turpia componere, cantare vel libenter audire, peccatum est mortale: item si grave detur scandalum, v. g., si clericus carmina tantummodò æquivoca conficiat, aut coram aliis et præsertim coram secularibus cantet.

6° Quicumque auctoritatem in alios exercent, et imprimis pastores ac confessarii, sollicitè curent inferiores sibi commissos à consuetudine minus castè loquendi aut cantandi avertendos, sequentium B. Pauli verborum memores: *Fornicatio... et omnis immunditia... nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitude, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinent* (Eph., 5, 3 et 4).

7° Tenera colloquia cum personis diversi

sexûs, maximè, si sint diuturna, sæpè repetita, in locis solitariis, valdè periculosa et proximi naufragii in castitate sunt signa; cautè igitur devitari debent, licèt non semper ut peccata mortalia habenda sint.

8° Summoperè etiam caveant juniores confessarii ne puellæ aliæque mulieres sensibili modo sibi adhæreant, quod frequenter in ruinam animarum et in religionis detrimentum accidit: ubi prima inordinatæ hujus affectionis specimina advertunt, asperis verbis eas repellere non timeant, et si hoc non sufficiat, ad alios confessarios eas statim remittant; alioquin incauti eas perdent et cum eis peribunt.

Per gloriam Dei æternamque eorum salutem cunctos adjuramus clericos, ut conciliorum statutis semper obtemperantes, juniores mulieres apud se nunquàm detineant, eas non visitent, cum eis familiariter non loquantur, multò minus eas amplexentur aut in cubiculum suum introducant. Heu! quot indè prodière mala: quot religioni opprobria!!!

§ II. — De libris obscenis.

De libris hæreticis et impiis hic non loquimur, sed tantùm de libris bonis moribus oppositis, præsertim de romanensibus vulgò dictis, *romans*, qui ordinariè continent amores illicitos, et intricatas historias modo excitandis libidinibus inordinatis aptiori dispositas.

1° Qui componunt libros graviter obscenos mortaliter peccant: multis enim præbent occa-

sionem ruinae spiritualis, et nullam invocare possunt rationem quae eos excusare possit.

2° Similiter impossibile est dari rationem sufficientem libros hujusmodi ex professo vendendi: ergo mortaliter peccant librarii qui eos in officinam suam detinent, exponunt et occurrentibus vendunt.

3° Libros hujus generis ex libidine, imò ex levitate, ex curiositate, vel recreationis causa legere, est regulariter peccatum mortale; quia ex se nati sunt sensus commovere, imaginationem conturbare et flammam impuras in corde accendere.

Dicimus *regulariter*, quia nolumus definire eos mortaliter peccare qui, ex sola curiositate, tales libros legunt, si, ob aetatem provectam, complexionem frigidam aut consuetudinem de rebus veneris tractandi, grave periculum non incurrant.

4° Alii sunt libri amores licitos vel illicitos describentes, qui ad libidinem graviter non excitant, nec sensus commovent, nec periculo notabili exponunt, ut sunt multae tragodiae, comediae aliaque poemata: qui, secluso gravi periculo et aliorum scandalo, ejusmodi libros ex sola curiositate legunt, mortaliter non peccant; si verò ob causam legitimam, v. g., ad discendum, ad acquirendam aut perficiendam eloquentiam id faciant, nullatenus peccant, supposito quòd officia sibi ratione status imposita propterea non omittant nec negligant. Rarò clerici istiusmodi lectioni vacare possunt sine peccato, quia vel officia sua communiter

negligerent, vel scandalum aliis præberent: ad minus enim inde sequuntur, ut ex experientia constat, tedium pietatis, incapacitas labori continuo incumbendi, extinctio spiritus unctionis ac fervoris, etc. Unde merito notatur hos libros sæpe magis nocere fidelibus, quam prorsus obscenos qui horrorem excitarent; ab eorum igitur lectione avertendi sunt poenitentes.

Qui prædictos libros etiam non graviter obscenos componunt, sæpe mortaliter peccant, quia multis præbent occasionem ruinae, sine ratione sufficienti: non ita peccare videntur qui eos vendunt; cum enim, ex dictis, multi eos vel absque peccato, vel saltem absque peccato mortali legere possint, eo ipso aut nullatenus, aut venialiter tantum peccant eos emendo; ergo librarius qui eos in officinam suam habet et petentibus vendit, inquietari non debet.

5° Patres familias, magistri scholarum, heri et omnes qui curam aliorum habent, inferiores à lectione librorum romanensium quantum possunt avertant, eosque piis, sanctis ac gravibus studiis assuefaciant: hæc enim sola via formantur viri eruditi, sensati, virtutibus præditi, religionis ac societatis defensores, ad regendam propriam familiam idonei, et nulli negotio impares.

§ III. — De choreis seu saltationibus.

Choreae et saltationes sunt voces synonymae, quemdam ludendi vel se recreandi modum

omnibus notum exprimentes. Tria distinguuntur chorearum genera : primum inter personas ejusdem sexûs, sive mares, sive feminas, semoto omni actu, gestu aut verbo impudico, exercetur, et hoc procul dubio licitum est. Secundum inter personas ejusdem vel diversi sexûs peragitur, sed modo inhonesto, vel ex pravâ intentione, et certum est illud ab omnibus reprobandum esse. Tertium genus inter mares et feminas modo honesto et sine pravâ intentione exercetur; de illo solo inter auctores disputatur.

Scriptores theologiæ moralis, inquit Benedictus XIV, Inst. 75, n° 3, unanimi sententiâ affirmant nullum crimen admittere qui choreis indulget..... E contrario sancti Patres choreas criminibus obnoxias et implicatas exclamant.

Attamen theologi morales et SS. Patres non sibi contradicunt, quia priores de choreis in se sumptis loquuntur, posteriores verò earum pericula ac consecutaria præcipuè advertunt. Ità P. Segneri apud Benedictum XIV, *ibid.*, S. Ligorius, l. 3, n° 429, etc. Duo igitur apud omnes constant, videlicet 1° saltationes per se illicitas non esse, et 2° modum saltandi consuetum periculi esse plenum. His prænotatis, quædam statuendæ sunt regulæ praxim spectantes, et ad regimen animarum non parvi momenti.

1° Interesse choreis graviter inhonestis ratione nuditatum, modi saltandi, verborum, cantuum, gestuum, est peccatum mortale : hujusmodi saltationes nequeunt ergò permitti,

nec communiter quæ fiunt cum larvis, aut cum vestibus partes inhonestas nudantibus.

2° Qui, propter personalem imbellicitatem, grave subeunt periculum libidinis in saltationibus, ab iis sub peccato mortali abstinere debent, nisi fortè, quod improbable est, quædam necessitas urgeat et periculum consensûs absit : idcirco absolutio eis deneganda est, donec emendentur, aut sincere promittant se eis deinceps non adfuturos.

3° Qui grave præbent scandalum, etiam honestè saltando, mortaliter peccant, exceptâ necessitate, si adesse possit : ratio patet. Undè moniales, religiosi, sacerdotes et ipsi inferiores clerici in choreis publicis saltantes, à peccato mortali excusari non possunt, quantumvis castè sic agant. Ità judicare videntur plurimi theologi, et inter eos, Benedictus XIV, qui in *Inst. 76*, jam citatâ, choreas sacerdotibus et clericis strictissimè interdicit, et interdictas esse multis rationibus ac testimoniis demonstrat.

Si autem choreæ à clericis vel religiosis fierent inter se, non in præsentia laicorum, ex quodam solatio et levitate, essent peccata, non tamen mortalia, ait idem Pontifex, ex S. Thomâ.

4° Modestè saltare vel choreis honestis adesse ex quâdam necessitate, vel ex statu sui decentiâ, sine probabili libidinis periculo, nullum est peccatum; si quod enim tunc esset peccatum, maximè quia præberetur aliis occasio peccandi, et peccatis eorum participaretur; verum, ex hypothesi, sufficiens datur

ratio hæc præter voluntatem accidentia permit-
tendi. Pulchra mulier decenter ornata à tem-
plis aut à publicis deambulacris abstinere non
tenetur, quia plurimis est occasio peccati :
ergo nec ab honestis choreis sibi non pericu-
losis, si ratio sufficiens id ipsi suadeat, quod
ex solis circumstantiis determinari potest :
v. g., puella matrimonio destinata, choreis in
domo paternâ, vel apud vicinos aut cognatos
honestè celebratis adesse tenetur, et saltationem
sibi oblatam recusare non potest quin
derideatur, vel parentibus aut juveni eam requi-
renti displiceat; nullatenus peccat, decenter et
purâ intentione saltando. Undè S. Franciscus
Salesius sic habet (*Introduction à la vie dévôte*,
3e partie, ch. 23) :

*Je vous dis des danses, Philotée, comme les
médecins disent des potirons et des champi-
gnons : les meilleurs n'en valent rien, disent-ils;
et je vous dis que les meilleurs bals ne sont
guères bons ; si néanmoins il faut manger des
potirons, prenez garde qu'ils soient bien appres-
tez. Si par quelque occasion, de laquelle vous
ne puissiez pas vous bien excuser, il faut aller
au bal, prenez garde que votre danse soit bien
apprestée. Mais comment faut-il qu'elle soit
accommodée ? de modestie, de dignité et de
bonne intention. Mangez-en peu et peu souvent
(disent les médecins, parlant des champignons);
car pour bien apprestez qu'ils soient, la quan-
tité leur sert de venin. Dansez et peu et peu
souvent, Philotée ; car faisant autrement, vous
vous mettez en danger de vous y affectionner,*

Abs re non est observare pium episcopum
velle saltationes fieri cum modestiâ, purâ inten-
tione et rarò : insuper, cum simpliciores tunc
essent mores, fortè minùs periculosi erant
hujus generis ludi.

5° Interesse choreis honestis, et, seclusis
gravi periculo ac notabili scandalo, decenter
in eis sine ratione sufficienti saltare, est pecca-
tum, sed tantùm veniale; quòd sit peccatum,
à nullo in dubium revocari potest; quòd sit
duntaxat veniale, sequitur ex ipsâmet hypo-
thesi. Rigidiore negant quidem hypothesim,
et contendunt in omnibus choreis virorum et
mulierum promiscuè saltantium, grave semper
adesse libidinis periculum, nec audiendos qui
dicunt se motus inordinatos non experiri, vel
in eis non delectari. Verùm non ex præsump-
tione judicandi sunt pœnitentes, nec creden-
dum est eos prudenter interrogatos, magis
reos esse quàm ex ipsorum declaratione patet,
nisi evidenter constet eosdem sibi illudere aut
decipere velle. Si, adhibitâ sufficienti diligentâ,
confessarius diciatur, et absolutionem indi-
gnis concedat, innocens erit apud Deum; con-
trâ verò, si ex solâ præsumptione pœnitentem
rectè dispositum à sacramentis repellat, gravis
injustitiæ fit reus. Non temerè ergo pronun-
tiandum est viros ac mulieres eo ipso absolu-
tione esse indignos, quia saltaverunt, vel cho-
reis adfuerunt, et sæpè ab iis prudenter non
exigeretur sub denegatione absolutionis, ut
promitterent se deinceps non saltaturos nec
choreis adfuturos.

6° Attamen choreæ, prout fieri solent, semper sunt periculosæ; idcirco confessarii, parochi et ii omnes quibus animarum cura commissa est juvenes utriusque sexûs ab illis, quantum possunt, avertere debent: si eas omninò impedire nequeant, pericula ipsis adhærentia pro posse minuant, exigendo, v. g., ut saltationes locum non habeant diebus pœnitentiæ, tempore divinorum officiorum, in popinis, ad quas dissoluti et dissolutæ omnis generis conveniunt, nec protrahantur in noctem.

Nunquàm istiusmodi oblectamenta positivè approbare, ad ea concurrere, aut eis adesse possunt dicti sacerdotes; ea, è contrariò, semper improbare debent, tanquàm periculosa aut saltem virtutibus christianis parum congruentia: sed aliud est ea improbare, aliud verò omnes eis utentes ab Ecclesiæ sacramentis indiscriminatim arcere.

7° Qui prudenter judicat se, magnâ utendo severitate, choreas in parochia suâ penitùs destructurum, absolutionem cunctis saltantibus, vel ad saltationem concurrentibus differre vel etiam negare potest: si enim aliqui mortaliter non peccent ratione saltationis, laqueos aliis parant saltationes introducendo, vel eas aboliri impediendo, et ideò sub hoc respectu à gravi peccato non facilè excusantur.

8° Si verò nulla detur spes choreas de medio tollendi, ut frequentissimè contingit, nimia severitas saluti animarum nocebit: multi enim arbitrantes hæc oblectamenta esse licita aut non graviter illicita, ab eis penitùs abstinere

nolunt; confessionem, Eucharistiam, conciones sacras deserunt, nullo freno amplius retenti, in teterrima omnis generis ruunt flagitia: ignorantia, corruptione, perditorum hominum consuetudine, præjudiciis adversùs religionem ejusque ministros, simul concurrentibus, in perversitate obdurescunt et nunquàm corriguntur: sæpiùs indignè matrimonium ineunt, famulos scandalizant, liberos malè educant, sicque impietas grassatur, et morum corruptio magis ac magis invalescens, nullam ferè relinquit viam bonum aliquod faciendi.

Qui, è contra, pœnitentes choreis assistentes benignè tractans, suasionem et precibus eos ab hujusmodi periculis avertit, salutaria eis præstat consilia ut discrimini se non objiciant; si lapsi fuerint, eos paternè redarguit, absolutionem eis differt, et tandem de graviter admissis contritos, licèt ab omni peccato immunes eos non judicet, absolvit, ad communionem saltem in Paschate admittit, multò efficacius saluti eorum consulit et ad bonum religionis proficit.

Ex principiis suprâ expositis quædam sequuntur consecutaria hic notanda, videlicet:

1° Ubi choreæ sunt in usu et reputantur licitæ, vel indifferentes, non proscribendæ sunt publicè: adversùs peccata quæ in eis admitti solent verbis castis pudicas aures minimè offendentibus, prædicare licebit; cautè verò de personis hujusmodi congressus frequentantibus aut apud se celebrantibus loqui oportebit; nullis infamiæ notis affici debent, nec pru-

denter declararetur omnes qui saltassent aut choreis interfuisent, pro ipsâ communionē paschali deinceps non admittendos fore.

2° Confessarius ergo non potest eos indiscriminatim repellere, qui choreis aliundē honestis omninō renuntiare nolunt, nec omnes promiscuē absolvere: itaque perpendere debet circumstantias saltationis hujus, loci, temporis, durationis, personarum ei adstantium, periculi quod pœnitens incurrit, etc.

3° Qui publicas apud se ducunt choreas, ad quas utriusque sexus juvenes sine ullâ distinctione convocant, ut plurimi caupones facere solent, absolvi non possunt: tales quippè congressus seminaria vitii et corruptelæ reputandi sunt, quod experiētiâ constat. Eâdem de causâ fidicines qui in hujusmodi choreis saltantibus præsunt, admitti non debent, nisi promittant se ab eâ professione cessaturos.

4° Non eâdem severitate tractandi forent, qui in extraordinariis oblectationibus auctoritate publicâ celebratis, vel domum suam commodarent, vel fidicines conducerent, vel ipsi, fidibus canendo, saltantes dirigerent; quia, si quod existat periculum, datur ratio sufficiens illud permittendi, aut à peccato mortali, sin à veniali, excusans. Saltem parochi et confessarii prudenter dissimulare debent, in his casibus, quod impedire nequeunt.

5° Ut reos peccati mortalis habere nollemus eos qui aliquoties tantum in anno, v. g., in messe, in diebus bacchanalibus, choream pro familiâ, pro vicinis vel operariis suis dare so-

lent; eos quidem increparemus, et tamen pro communionē paschali absolveremus; similiter et fidicinem. *A fortiori* et eos qui, secluso speciali periculo, in his tantum circumstantiis saltarent.

6° Imò absolutionem strictissimè denegare nollemus iis omnibus, qui in publicis congressibus, vulgò *les assemblées* aliquandò saltant; quibusdam enim rationibus excusari possunt, si non à toto peccato, saltem à tanto, id est à mortali, v. g., juvenis qui à sociis derideretur, vel puella quæ à viro eam requirente contemneretur nisi saltaret. Contrà verò fidicines in his congressibus ex professo canentes nonmitteremus, quia, sine causâ sufficienti, multis præbent occasionem peccandi.

7° Non arbitramur eos absolvi posse, etiam in Paschate, qui publicas choreas diu noctuque frequentare volunt, quia manifesto periculo sese exponunt, et experientia docet ferè omnes esse corruptos.

Abs re non erit referre de verbo ad verbum decisionem quam doctissimus et sapientissimus *Tronson*, ab episcopo Atrebatensi super quæstione de choreis consultus, dedit, die 29 maii, anno 1684, relative ad puellas quæ saltare volunt. Sic se habet:

1° *Les confesseurs doivent détourner, autant qu'ils le peuvent, leurs pénitentes de la danse, surtout s'il se trouve des garçons.* 2° *Ils doivent leur refuser l'absolution si la danse est pour elles une occasion de péché, soit par mauvaises pensées ou autrement, et qu'elles ne veuillent pas promettre de s'en abstenir.* 3° *Si elle n'est*

pas pour elles une occasion de péché, et s'il ne s'y passe rien de scandaleux, j'aurais peine à condamner les confesseurs qui leur donneraient l'absolution, supposé que l'évêque ne l'ait pas défendu. 4e Comme très-souvent il y a du péril dans la danse, et qu'il arrive souvent que celles même à qui elle n'est pas une occasion de péché, s'y attachent trop, les confesseurs peuvent leur donner pour pénitence de s'en abstenir pour plus ou moins de temps, selon qu'ils les trouvent disposées et qu'ils jugent que cela leur est nécessaire, et leur refuser l'absolution si elles ne veulent pas le promettre.

Je crois que la prudence est bien nécessaire dans ces occasions.

Pius doctor dicit eidem episcopo, se in hujusmodi difficultatibus solitum esse proponere prudens consilium S. Augustini, qui de sensu commensationes et ebrietates per Africam in coemeteriis, in memorias martyrum, frequentari sub specie religionis, ait Aurelio episcopo, Epist. 22 (l. 2, p. 28): *Non ergo asperè, quantum existimo, non duriter, non modo imperioso ista tolluntur: magis docendo quam jubendo, magis monendo quam minando. Sic enim agendum est cum multitudine: severitas autem exercenda est in peccata paucorum.*

Docebant Cajetanus et Azor choreas non prohibendas esse diebus dominicis et festivis, tum quia sunt signa lætitiæ, et cum fiant publicè, magnum in eis non est periculum mali; tum quia præbent aditus ad matrimonium; tum quia rustici, nisi sic occuparentur, otio, pri-

vatis colloquiis, vel malis machinationibus cum majori periculo vacarent. Rectius tamen judicat Sylvius, t. 3, p. 801: *Rusticos non esse quidem arcendos à choreis perinde ac si chorizantes hoc ipso peccarent mortaliter; bonis tamen monitionibus et persuasionibus esse ab hujusmodi retrahendos, quia, ut plurimum, in illis choreis multa peccata contingunt, etiam si publicè agitentur; nec facile est ea peccata vitari, dum ea permittuntur.* En summarium doctrinæ nostræ.

Quæ de choreis diximus, servatâ proportionè, dicenda sunt de congressibus nocturnis, vulgò nuncupatis *veillées*: in his tamen tanta communiter non sunt pericula quanta reperiuntur in illis. Cæterum omnes sedulo pensandæ sunt circumstantiæ ut de utrisque rectè judicetur: si hujusmodi cætus inter cognatos, vicinos, amicos, personas moribus præditas fiant, multò minus sunt periculosi: à laxitate igitur et à nimia severitate pari curâ caventes, justum semper teneamus medium.

§ IV. — De spectaculis.

Apud omnes in confesso est spectacula per se non esse mala: undè tragœdiæ in collegiis etiam religiosissimis olim repræsentatæ sunt. Si ergo fabulæ theatrales non essent turpes, nec accendendis libidinibus idoneæ, eas repræsentare et, à *fortiori*, eis repræsentatis adesse liceret.

Quoniam verò, ut communiter fieri solent,

periculosæ sunt, vel ratione sui, vel ratione adjunctorum, quædam hic statuenda sunt principia ad praxim attinentia.

1° Qui componunt vel repræsentant comœdias notabiliter turpes, nullo modo à peccato gravi excusari possunt, ob aliorum scandalum, quamvis ab ipsis non intentum; ità theologi etiam severitatis non suspecti, ut *S. Antoninus, Sylvester, Angelus, Sanchez, S. Ligorius*, etc. Nec certè magnum lucrum indè proveniens afferri potest tanquàm ratio excusans: alioquin non videretur cur ipsum meretricium sic excusari non posset.

2° Pecuniâ vel plausu ad repræsentationem hujusmodi comœdiarum notabiliter turpium concurrere, adhuc esset peccatum mortale, quia positiva est cooperatio ad actionem mortaliter peccaminosam. Sic, adversùs nonnullos theologos, *S. Ligorius, l. 3, n° 427*, qui testatur se oppositæ sententiæ adhæsisse, et opinionem mutavisse.

3° Scenis notabiliter turpibus interesse, ob delectationem indè consurgentem, peccatum est mortale, ut patet: si verò ob solam curiositatem aut vanum solatium id fiat, secluso periculo consensûs in rem veneream, quidam æstimant peccatum esse duntaxat veniale: verùm laxior est ista decisio, et mortale reputandum est peccatum, tum propter periculum, tum propter scandalum, tum propter cooperationem ad actionem mortaliter malam.

4° Comœdias tragœdiasve non multum turpes componere vel in theatro repræsentare, à

mortali communiter excusari non potest, propter periculum hujusmodi ludis annexum, et ob scandalum exindè pro aliis exurgens.

Actores et actrices in concilio Arelatensi, anno 314, *can. 5*, fuerant excommunicati, et ab hinc temporis saltem velut infames, si non semper ut excommunicati, habiti erant in Galliâ, ut ex antiquis Ritualibus constat. Hæc autem nota, propter circumstantiarum immutationem, et etiam propter doctrinæ et morum aliarum regionum cognitionem et diffusionem, in desuetudinem venisse videtur, nec communiter in novis Ritualibus tractatibusque moralibus de istius modi personis ut antea judicatur. Quid circa ipsas sive in tempore paschatis, sive in articulo mortis sit agendum, videbimus infrâ.

Modò diximus in *Galliâ*, quia in Italiâ, in Germaniâ, in Poloniâ, in aliisque regionibus, viri et mulieres ab Ecclesiæ sacramentis non excluduntur præcisè ob scenas theatricas quibus inserviunt, sed liberum est confessariis eas admittere vel repellere, secundum naturam repræsentationum ad quas concurrunt.

5° Si scenæ theatriæ non sint notabiliter turpes, nec modo turpi repræsentatæ, eis adesse, secluso speciali periculo et scandalo, non est peccatum mortale: actio enim scenis theatriæ sic repræsentatis assistendi non potest esse peccatum mortale, nisi in quantum esset cooperatio ad professionem illicitam actorum: verùm eâ professio non est in se semper et absolutè illicita; et insuper assistentia hujus vel istius personæ, secluso speciali scandalo,

non est ad illam gravis cooperatio; ergo, etc. Ità Sanchez, S. Ligorius et communiter theologi, præsertim extranei.

Si rationabilis causa necessitatis, utilitatis vel decentiæ status suaderet alicui personæ ut spectaculis non turpibus, nec sibi graviter periculosis, adesset, nullo modo peccaret; quia tunc daretur ratio sufficiens peccatis aliorum sic remotè cooperandi et cuidam periculo se exponendi. Hinc spectaculis hujusmodi sine peccato assistere possunt, 1° mulieres conjugatæ, ne marito imperanti displiceant; 2° famuli et famulæ, ut dominis suis inserviant; 3° filii et filiæ familiæ, si parentes id præcipiant; 4° milites et magistratus, ut bonum ordinem servandum curent; 5° reges et principes, ut affectionem subditorum sibi concilient; 6° aulici qui principem comitari tenentur, etc., modò puram habeant intentionem, et delectationi carnali fortè assurgenti non consentiant.

Princeps de Conti, Nicole, Bossuet, Desprez de Boissy ex professo contra spectacula scripserunt; auctor operis dicti, Comte de Valmont, Fromageau, Pontas et ferè omnes theologi nostri ea damnaverunt; ipse J. J. Rousseau, in longâ et eloquenti epistolâ ad d' Alembert, fortiter ea improbavit. Multi alii citari possent, ut Racine, Bayle, la Mothe, Gresset, Riccoboni, qui pericula theatrorum noverant, et idcirco vel dolebant eis serviisse, vel optabant ea suppressi posse.

Non intendimus certè tot illustribus viris adversari, nec ullo modo contendere volumus

eos damnando spectacula erravisse aut rigidiores fuisse. Libenter dicemus cum P. Alexandro (t. 10, in-8°, p. 358): *Spectaculorum et comediarum frequentatio periculosa est castitati, et multis modis animæ noxia: undè vix absque peccato interesse spectaculis et comædiis christianus potest.*

Sed ex eo quòd spectacula sint periculosa, rectè sequitur quidem christianos omni curâ ab eis avertendos esse, non verò omnes qui sine causâ excusante eis intersunt, semper mortaliter peccare et absolutione indignos esse: qui sermonibus vel scriptis, morum integritatem procurare vel defendere volunt, attendunt solummodò quid licitum vel illicitum sit in ludis theatricis, et fusiùs exponunt momenta quibus ostenditur consecraria eorum esse perniciosa, multaque colligunt testimonia Patrum, conciliorum et doctorum hanc veritatem confirmantia. Verùm hîc statuimus regulas pro confessariis: debemus ergo, quantum possumus, peccatum mortale à veniali distinguere, quia longè aliter ducendus est qui peccati mortalis est reus, quàm qui solo veniali inquinatur.

Itaque, 1° non absolvendos communiter judicamus actores et actrices, etiam in articulo mortis, nisi professioni suæ renuntient ob rationes superius allatas.

Attamen, non putamus sacerdotem ad ejusmodi personas vocatum, absolutè, sub pœnâ denegationis absolutionis, hanc renuntiationem exigere debere. Satius erit ab eis obtinere, si etiam fieri possit, quòd, recuperatâ sanitate,

decisioni episcopi, de eâ re consulti, obtemperare sint paratæ. Si autem revixerint, episcopus videbit utrûm, attentis omnibus circumstantiis, statim deserenda sit professio, an verò quædam mœra admitti possit.

Patet etiam majorem indulgentiam ergâatricem conjugatam ac sub potestate mariti positam, adhibendam esse.

Neque etiam iis qui absolutionis digni habentur, deneganda est sacra communio, nisi fortè, propter peculiarem scandali rationem, quæ obiter occurrere potest.

Si hujusmodi personæ ad sacramenta suscipienda, tempore paschatis, accedant, nec renuntiatio professioni suæ obtineri nequeat, consulatur, deficiente regulâ ab ipso editâ, et si fieri possit, episcopus.

2° Eodem modo, imò et majori cum indulgentiâ agendum est ergâ eos qui ad repræsentationes theatrales proximè concurrunt, ut famulæ quæ actrices vestiunt, aut qui vestes ad solum hunc usum destinatas ex professo vendunt, locant aut conficiunt; sedulò attendendum est ad naturam repræsentationum, vestium indecentiam, ipsorum proprium periculum, et alia hujusmodi. 3° Non absolveremus poetas qui componunt fabulas amoribus illicitis plenas in theatro repræsentandas, nisi scandalum, pro posse, se reparaturos et certò ab istius modi operibus cessaturos promittant. 4° Nec eos qui scenis theatricis assistendo, grave prebent scandalum, ut essent personæ virtutibus christianis conspicuæ, nisi gravi necessi-

tate premerentur; 5° eos qui propter circumstantiam personalem grave subeunt periculum libidinis; 6° nec eos qui sine causâ rationaliter excusante frequentissimè istiusmodi ludis intersunt, etiamsi nec grave periculum incurrerent, nec scandalum præberent; quia talis consuetudo cum vitâ christianâ conciliari non potest.

Absolveremus, è contrâ, pro communione paschali, 1° omnes qui causam sufficienter excusantem habentes, non peccant; 2° eos qui aliquoties duntaxat, vel ex quibusdam circumstantiis tantùm, spectaculis non per se notabiliter inhonestis assistunt, seclusis et periculo et scandalo; 3° eos qui ad repræsentationes theatrales non proximè, aut solummodò leviter concurrunt, v. g., aulam theatralem verrendo, ædificium instaurando, etc.

Cæterum, in plerisque regionibus extraneis, confessarii absolutionem non denegant poenitentibus qui scenis theatricis, ut communiter repræsentari solent, ex solâ curiositate vel animi relaxatione, sine gravi periculo, assistunt; nec idcirco eis qui ad repræsentationes non turpes remotè vel proximè concurrunt.

S. Franciscus Salesius, confitendo spectacula, sicut choreas, esse periculosa, ab omni peccato tamen excusat eos qui sine affectione inordinatâ eis assistunt. *Les jeux, les bals, les festins, les pompes, les comédies en leur substance ne sont nullement choses mauvaises, ains indifférentes, pouvant être bien et mal exercées, toujours néanmoins ces choses-là sont dange-*

reuses, et de s'y affectionner, cela est encore plus dangereux. Je dis doncque, Philothée, qu'encore qu'il soit loisible de jouer, danser, se parer, ouyr des honestes comédies, banqueter, si est-ce que d'avoir de l'affection à cela, c'est chose contraire à la dévotion, et extrêmement nuisible et périlleuse. Ce n'est pas mal de le faire, mais ouyr bien de s'y affectionner (Introduction à la vie dévote, 1re partie, ch. 23).

Nostra igitur doctrina, circa saltationes et spectacula, à principiis, quæ tantus magister in pietate tradebat, non recedit.

Queritur quid sentiendum sit de professione et spectaculis histrionum.

R. Circa histriones eorumque spectacula hæc habet S. Thomas, 2, 2, q. 168, art. 3 ad 3um: *Ad omnia autem quæ sunt utilia conversationi humanæ, deputari possunt aliqua officia licita. Et ideo etiam officium histrionum, quod ordinatur ad solatium exhibendum hominibus, non est secundum se illicitum: nec sunt in statu peccati, dummodò moderatè ludo utantur, id est, non utendo aliquibus illicitis verbis vel factis ad ludum, et non adhibendo ludum negotiis et temporibus indebitis..... Undè illi qui moderatè eis subveniunt, non peccant, sed justè faciunt, mercedem ministerii eorum eis tribuendo. Si qui autem superflue sua in tales consumant, vel etiam sustentent illos histriones qui illicitis ludis utuntur, peccant, quasi eos in peccato foventes.*

Alii theologi huic sententiæ S. Thomæ generaliter subscribunt, advertentes hujusmodi

homines sapius, nunc præsertim, sine fide et moribus sese exhibere. Si autem professio histrionis per se non sit illicita, à fortiori vel nullum, vel saltem non mortale est peccatum ludos histrionum, per se non turpes nec proximo nocentes, ex curiositate aspicere. Nec similiter spectaculis nonnullorum brutorum, v. g., equorum, adesse. Attamen cavendum ne aliquod præbeatur scandalum, quod fieret communiter, si religiosus, monialis, vel clericus secularis talibus ludis adesset, præsertim coram laicis, aut si quid minùs honestum fieret, vel ludentes periculum vitæ incurrerent, ut non rarò in ludis equorum accidit.

CAPUT QUINTUM.

DE CAUSIS, EFFECTIBUS ET REMEDIIS LUXURIE.

§ I. — De causis luxuriæ.

Præcipuæ et frequentiores causæ peccatorum luxuriæ sunt:

1° Intemperantia in escâ et maximè in potu: *Luxuriosa res vinum, et tumultuosa ebrietas; quicumque his delectatur, non erit sapiens (Prov. 20. 1.); Nolite inebriari vino, in quo est luxuria (ad Eph. 5, 13). Appendices gulæ, lascivia et luxuria (Tertul., lib. de Jejun.).* Experientia autem continua hanc doctrinam confirmat.

2° Otiositas quæ multam malitiam docuit (*Eccl. 33, 29*), nimius somnus, lecti mollieties aut calor, ludi, oblectationes et deliciae vitæ.

reuses, et de s'y affectionner, cela est encore plus dangereux. Je dis doncque, Philothée, qu'encore qu'il soit loisible de jouer, danser, se parer, ouyr des honestes comédies, banqueter, si est-ce que d'avoir de l'affection à cela, c'est chose contraire à la dévotion, et extrêmement nuisible et périlleuse. Ce n'est pas mal de le faire, mais ouy bien de s'y affectionner (Introduction à la vie dévote, 1re partie, ch. 23).

Nostra igitur doctrina, circa saltationes et spectacula, à principiis, quæ tantus magister in pietate tradebat, non recedit.

Queritur quid sentiendum sit de professione et spectaculis histrionum.

R. Circa histriones eorumque spectacula hæc habet S. Thomas, 2, 2, q. 168, art. 3 ad 3um: *Ad omnia autem quæ sunt utilia conversationi humane, deputari possunt aliqua officia licita. Et ideo etiam officium histrionum, quod ordinatur ad solatium exhibendum hominibus, non est secundum se illicitum: nec sunt in statu peccati, dummodò moderatè ludo utantur, id est, non utendo aliquibus illicitis verbis vel factis ad ludum, et non adhibendo ludum negotiis et temporibus indebitis..... Undè illi qui moderatè eis subveniunt, non peccant, sed justè faciunt, mercedem ministerii eorum eis tribuendo. Si qui autem superflue sua in tales consumant, vel etiam sustentent illos histriones qui illicitis ludis utuntur, peccant, quasi eos in peccato foventes.*

Alii theologi huic sententiæ S. Thomæ generaliter subscribunt, advertentes hujusmodi

homines sapius, nunc præsertim, sine fide et moribus sese exhibere. Si autem professio histrionis per se non sit illicita, à fortiori vel nullum, vel saltem non mortale est peccatum ludos histrionum, per se non turpes nec proximo nocentes, ex curiositate aspicere. Nec similiter spectaculis nonnullorum brutorum, v. g., equorum, adesse. Attamen cavendum ne aliquod præbeatur scandalum, quod fieret communiter, si religiosus, monialis, vel clericus secularis talibus ludis adesset, præsertim coram laicis, aut si quid minùs honestum fieret, vel ludentes periculum vitæ incurrerent, ut non rarò in ludis equorum accidit.

CAPUT QUINTUM.

DE CAUSIS, EFFECTIBUS ET REMEDIIS LUXURIE.

§ I. — De causis luxuriæ.

Præcipuæ et frequentiores causæ peccatorum luxuriæ sunt:

1° Intemperantia in escâ et maximè in potu: *Luxuriosa res vinum, et tumultuosa ebrietas; quicumque his delectatur, non erit sapiens (Prov. 20. 1.); Nolite inebriari vino, in quo est luxuria (ad Eph. 5, 13). Appendices gulæ, lascivia et luxuria (Tertul., lib. de Jejun.).* Experientia autem continua hanc doctrinam confirmat.

2° Otiositas quæ multam malitiam docuit (*Eccl. 33, 29*), nimius somnus, lecti mollieties aut calor, ludi, oblectationes et deliciae vitæ.

3° Familiaritas inter personas diversi sexûs, etiam sub prætextu matrimonii, aspectus, tactus, amplexus, colloquia tenera, juxta hæc Ecclesiastici verba, 9, 11: *Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti sunt; colloquium enim illius quasi ignis exardescit.*

4° Choreæ, comœdiæ aliaque spectacula profana, lectiones librorum obscenorum et romanensium, turpiloquia, cantilenæ amatorix, ornatus immodesti vel superflui, frequentatio tabernarum: hæc omnia *castitatis morituræ sunt indicia*, juxta verba Tertull.

§ II. — De effectibus luxuriæ.

S. Thomas, post S. Gregorium, octo nominat filias luxuriæ, 2, 2., q. 153, art. 5, quæ sunt: ex parte intellectûs, 1° *Cæcitas*, cujus terribile extitit exemplum in ipso Salomone; 2° *præcipitatio*, quâ homo, sine deliberatione et consilio, ad incongruentia rapitur; 3° *inconsideratio*, quæ facit ut quispiam malè judicet de fine sibi proponendo vel de medio ad illum assequendum idoneo; 4° *inconstantia*, undè luxuriæ deditus *vult et non vult*, sicut piger (Prov. 13, 4.), et in proposito meliùs vivendi communiter non persistit.

Ex parte autem voluntatis, filiæ luxuriæ à S. Thomâ assignatæ, sunt 1° *amor sù inordinatus*, quo libidinosus finem ultimum in voluptatibus carnis constituit, et omnes cogitationes suas ad eas assequendas dirigit; 2° *odium Dei*, qui peccata castitati adversa

prohibet pœnisque gravissimis punit; 3° *affectus præsentis seculi*, in quo sitæ sunt voluptates quas velut finem suum exoptat luxuriosus; 4° *horror futuri seculi*, ubi scit delectationibus obscenis se privatum iri, et loco earum cruciatus acerbissimos subiturum. Ille horror producit desperationem felicitatis æternæ, quia impossibile videtur à voluptatibus terrenis recedere; qui autem sic desperati sunt, in omne genus obscenitatum prouunt. Undè B. Paulus, ad Eph., 4, 19: *Qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitæ, in operationem immunditiæ omnis*, et David; Ps. 9, 26: *Non est Deus in conspectu ejus: inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore. Quasi diceret*, inquit Sylvius, t. 3, p. 821, *postquàm timorem et reverentiam Dei abjecit, vitam ducit vitiorissimam.*

Præter hos effectus, alii sunt corporales, quos suprâ indicavimus, p. 70 et seq., et insuper horribilis morbus venereus, à Venere sicut dictus, quia abusum delectationum venerearum sequitur.

§ III. — De remediis peccatorum luxuriæ.

Primum necesse est ut tollantur causæ peccatorum luxuriæ, quas suprâ exposuimus. Præterea, hæc maximè præscribi debent remedia, scilicet 1° frequens ac fervens oratio: *Ut scivim quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det....., adii Dominum et deprecatus sum illum* (Sap. 821); 2° lectio librorum piorum, meditatio passionis Christi, recordatio æterni-

tatis et præsertim suppliciorum quæ in alterâ vitâ libidinis reservantur: *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in æternum non peccabis* (Eccl. 9, 40.); 3° non nutrire corpus delicatè vel copiosè: *Hæc fuit iniquitas Sodomæ; superbia, saturitas panis, et abundantia, et otium ipsius* (Ezech., 16, 49); 4° custodia sensuum, maximè visûs: *Virginem ne conspicias, ne fortè scandalizeris in decore illius* (Eccl. 9, 4); 5° fuga otii et sollicita occasionum devitatio: *Qui amat periculum in illo peribit* (Eccl. 3, 27): caveant igitur parentes ne pueris diversi sexûs, etiam fratribus et sororibus, communem permittant lectum; experientiâ enim constat hoc perniciosum esse castitati; 6° carnis macerationes et jejunia; contraria enim contrariis curantur: *Hoc autem genus (dæmoniorum) non ejicitur nisi per orationem et jejunium* (Math. 17, 20); 7° elemosynæ et alia charitatis opera, quibus uberiores gratiæ à Deo impetrantur; 8° frequens et devota sacramentorum Pœnitentiæ et Eucharistiæ susceptio; 9° fidelitas in revocandâ Dei præsentia; 10° resistentia primis voluptatum illecebris, avertendo cogitationem ad aliquod objectum præsertim sanctum: *Resistite diabolo, et fugiet à vobis* (Jac., 4, 7); 11° prudentis confessarii et, quantum fieri potest, ordinarii consilia; suggeret enim pœnitenti remedia infirmitati ejus proportionata et tentationi vincendæ magis idonea.

FINIS.

SUPPLEMENTUM

AD

TRACTATUM DE MATRIMONIO.

Plurimæ sunt quæstiones gravissimi momenti et usûs quotidiani, ad tractatum de Matrimonio pertinentes, quas in publico theologiæ cursu tractari prudentia non sinit: cum à sacerdotibus formidandum onus regiminis animarum suscepturis ignorari non debeant, eas diaconibus nostris proponere et explanare solemus: ad duas generatim revocari possunt, quarum 1^a de impedimento impotentia, et 2^a de debito conjugali.

QUESTIO PRIMA.

De impedimento impotentia.

Hæc materia est foeda, pudibunda ac sæpè periculosa: quæ circa illam, cogente necessitate, dicturi sumus, nunquam legi debent, nisi ex motivo puro rectoque fine, nempe ut lepra à leprâ prudenter secernatur, aptum remedium malo applicetur, sapiens consilium detur, et animæ à cœno vitii turpis retrahantur, vel ab illo removeantur. Ferè semper aliquod existit periculum in hujusmodi studio: sed qui ex

tatis et præsertim suppliciorum quæ in alterâ vitâ libidinis reservantur: *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in æternum non peccabis* (Eccl. 9, 40.); 3° non nutrire corpus delicatè vel copiosè: *Hæc fuit iniquitas Sodomæ; superbia, saturitas panis, et abundantia, et otium ipsius* (Ezech., 16, 49); 4° custodia sensuum, maximè visûs: *Virginem ne conspicias, ne fortè scandalizeris in decore illius* (Eccl. 9, 4); 5° fuga otii et sollicita occasionum devitatio: *Qui amat periculum in illo peribit* (Eccl. 3, 27): caveant igitur parentes ne pueris diversi sexûs, etiam fratribus et sororibus, communem permittant lectum; experientiâ enim constat hoc perniciosum esse castitati; 6° carnis macerationes et jejunia; contraria enim contrariis curantur: *Hoc autem genus (dæmoniorum) non ejicitur nisi per orationem et jejunium* (Math. 17, 20); 7° elemosynæ et alia charitatis opera, quibus uberiores gratiæ à Deo impetrantur; 8° frequens et devota sacramentorum Pœnitentiæ et Eucharistiæ susceptio; 9° fidelitas in revocandâ Dei præsentia; 10° resistentia primis voluptatum illecebris, avertendo cogitationem ad aliquod objectum præsertim sanctum: *Resistite diabolo, et fugiet à vobis* (Jac., 4, 7); 11° prudentis confessarii et, quantum fieri potest, ordinarii consilia; suggeret enim pœnitenti remedia infirmitati ejus proportionata et tentationi vincendæ magis idonea.

FINIS.

SUPPLEMENTUM

AD

TRACTATUM DE MATRIMONIO.

Plurimæ sunt quæstiones gravissimi momenti et usûs quotidiani, ad tractatum de Matrimonio pertinentes, quas in publico theologiæ cursu tractari prudentia non sinit: cum à sacerdotibus formidandum onus regiminis animarum suscepturum ignorari non debeant, eas diaconibus nostris proponere et explanare solemus: ad duas generatim revocari possunt, quarum 1^a de impedimento impotentia, et 2^a de debito conjugali.

QUESTIO PRIMA.

De impedimento impotentia.

Hæc materia est foeda, pudibunda ac sæpè periculosa: quæ circa illam, cogente necessitate, dicturi sumus, nunquam legi debent, nisi ex motivo puro rectoque fine, nempe ut lepra à leprâ prudenter secernatur, aptum remedium malo applicetur, sapiens consilium detur, et animæ à cœno vitii turpis retrahantur, vel ab illo removeantur. Ferè semper aliquod existit periculum in hujusmodi studio: sed qui ex

solâ necessitate se ei committit, supernum fiducialiter expectare potest auxilium, quo adjutus, victor de tentatione exhibit. Unusquisque ergo præsentiam summi Dei, qui est ipsarum cogitationum discretor, in mentem suam frequenter revocare studeat; et sicut in principio hujus opusculi monuimus, brevem et piam orationem ad beatissimam Virginem dirigat.

Notiones prævia.

De essentiâ matrimonii est ut consummari queat: consummatio autem fit per immissionem seminis viri in vas naturale mulieris vel per commixtionem viri ac mulieris, ita ut sint una et eadem caro, juxta hæc Genesis verba, 2, 24: *Et erunt duo in carne unâ.* Quotiescumque semen vel portio seminis viri modo ad generationem apto in vas mulieris intromittitur, matrimonium reputatur consummatum, sive mulier seminaverit, sive non, quod quidem certò sciri non potest, et quod præterea nec ad conceptionem, nec ad consummationem absolutè necessarium est, juxta multos. Impotentia igitur nihil aliud est, quàm incapacitas matrimonium eo modo consummandi.

Undè qui carent uno tantùm testiculo, non sunt impotentes, quia semen prolificum emitte-
tere possunt. Nec pariter senes etiam decrepiti eo ipso impotentes haberi debent: nonnulli quippè visi sunt qui, centum annis majores, prolem ex junioribus puellis habuerunt.

Mulieres steriles non ideò sunt impotentes,

quia nihilominus fieri potest ut semen viri suscipiant, sed non retineant, vel aliâ de causâ non concipiant. Si semen intra vas naturale perveniat, actus matrimonii perficitur, ac proindè nulla est impotentia, licèt conceptio per accidens locum non habeat.

Contra verò senes ita debiles, vel decrepiti ut semen effundere nequeant, verè sunt impotentes, ut patet. Item qui carent utroque testiculo vel utrumque habent attritum, quia seminis prolifici sunt incapaces.

Multiplex distinguitur impotentia, scilicet naturalis et accidentalis, absoluta et respectiva, perpetua et temporalis, antecedens et subsequens.

Impotentia naturalis ea est quæ ex causâ naturali et intrinsecâ oritur, v. g., ex parte viri, frigiditas inexcitabilis, quæ sufficientem erectionem non permittit, vel nimius calor, qui efficit ut ante copulam semen effundatur; vel carentia virgæ aut testiculorum; ex parte mulieris, nimia partium generationis coarctatio; vel positio aut conformatio quæ impedi-
ne semen viri penetrare valeat, quod non rarò accidit.

Impotentia accidentalis illa est quæ ex causâ extrinsecâ, scilicet ex accidente, vel per hominis operam, vel à dæmone per maleficium exoritur, sive in viro, sive in muliere: in viro quidem, si cum ad opus conjugale accedit, ipsius nervos torpescere faciat dæmon; in muliere autem, si vas ejus coarctet, vel ejusdem phantasiam ita lædat, ut virum ad se acce-

dentem non ferat, vel subito inflammetur odio erga illum et excandescat.

Impotentia absoluta ea est quæ efficit ut quis respectu omnium personarum sit impotens: talis est vir qui utroque caret testiculo, vel omnino est frigidus. Impotentia verò respectiva ea est quæ respectu talis aut talis personæ se tenet, non autem respectu aliarum, v. g., mulier arctior esse potest respectu unius viri et non respectu alterius; vir potest esse maleficiatus, vel nimis frigidus respectu unius puellæ et non respectu alterius.

Impotentia perpetua ea est quæ decursu temporis non cessatura est, nec remedio naturali et licito, nec per consuetas Ecclesiæ preces tolli potest, seu, ut alii loquuntur, quæ citra culpam, periculum mortis, aut miraculum auferri nequit. Si autem uno ex his mediis, id est, lapsu temporis, remedio naturali et licito, aut per consuetas Ecclesiæ preces auferri possit, dicitur temporalis.

Impotentia vocatur antecedens, si matrimonium præcedat, et subsequens, si matrimonio jam contracto superveniat.

His notatis, quæritur an et quænam impotentia sit impedimentum matrimonium dirimens.

PROPOSITIO.

Omnis et sola impotentia antecedens ac perpetua, sive absoluta, sive respectiva, est impedimentum matrimonium dirimens.

PROB. Per partes; 1º omnis impotentia ante-

cedens et perpetua; ille namque contractus est nullus in quo res promissa præstari non potest, quia ipsius objectum non existit; at qui impotentia antecedente et perpetua laborat, præstare non potest quod promisit; promisit enim copulam naturalem, quia talis est finis matrimonii: porro copulam naturalem perficere non potest, ex hypothesi; ergo, etc.

Idem probatur jure ecclesiastico, nempe toto titulo: *De frigidis et maleficiatis* (Decretal, l. 4, tit. 15), et ex bullâ Sixti V, *Cum frequenter*, anni 1587; ergo, etc.

Cum autem impedimentum istud sit juris naturæ, à nullâ potestate per dispensationem tolli potest.

2º Sola impotentia antecedens et perpetua, sive absoluta, sive respectiva, est impedimentum matrimonium dirimens: neque enim impotentia consequens, neque impotentia temporalis matrimonium dirimere possunt: 1º non impotentia consequens, cum certò constet matrimonium semel validè contractum, ex institutione suâ esse perpetuum; 2º non impotentia temporalis, nam usus actualis matrimonii ad essentiam ejus non pertinet; et sponsi fidem conjugalem sibi promittendo, tempus consummationis non determinant; sufficit ergo ut consummatio futura sit possibilis, nisi fortè consensus alterius conjugis ab actuali possibilitate realiter penderet.

Hinc infirmi et ipsi moribundi matrimonium validè contrahere possunt, licet actualis coitus sint incapaces. Item qui, ob nimium naturæ

calorem, ante penetrationem semper seminant, quia ut observat *Cabassut, lib. 3, cap. 15, n° 2*, sperare possunt fore ut conatus ipsorum non semper futuri sint inutiles.

Diximus, *Sive absoluta, sive respectiva, quia* matrimonium cum personâ determinatâ contrahitur : si ergo respectu illius consummari nequeat, reverâ est nullum.

Quamvis impedimentum istud nunc in Codice civili non reperiatur, non dubitandum est, quin tribunalia nullitatem matrimonii in his casibus pronuntiarent, si de impotentiâ antecedente et perpetuâ constaret. Itâ semper judicatum est in foro civili, sicut et in foro ecclesiastico. Sic expressè docet *Delvincourt, t. 1, p. 405*, arrestum curiæ appellationis Trevirensis, diei 27 januarii 1808, in hoc sensu editum totis viribus defendens. *Toullier, t. 1, n° 525*, fortiter contendit arrestum istud menti Codicis esse oppositum : fatetur tamen mulierem nullitatis matrimonii declarationem à iudicibus obtinere posse, ob impotentiam mariti accidentalem et manifestam, v. g., si constaret illum fuisse eunuchum ante matrimonium, suamque sententiam probat ex articulo 312 Codicis civilis, in quo statuitur maritum diffiteri posse infantem, quem uxor ejus peperit, si ostendat se propter absentiam, vel propter aliquod accidens illam cognoscere non potuisse.

Nos autem de iis quæ forum internum respiciunt specialiter agere debemus : plurimæ sunt difficultates circa hanc materiam sub hoc respectu spectatam; eas per ordinem referemus

et secundùm vires nostras solvere conabimur. Itaque,

Queritur, 1° an vir et mulier impotentia in alterutro vel in utroque existentis simul conscii, matrimonium secum inire possint, eâ intentione ut in commune sibi sint adiutorium, perpetuam castitatem servare sibi proponentes.

R. *Sanchez* et multi apud ipsum, *l. 7, disp. 97, n° 13*, affirmant id licitum esse, sicque opinionem suam probare nituntur : qui cum tali impotentia matrimonium contraxerunt, secum habitare possunt ut frater et soror, secluso periculo peccandi : ergo, *à pari*, si hujusmodi periculum rationabiliter non timeant, matrimonium cum impotentia cognita inire possunt eâ intentione ut se mutuò adjuvent. Sic beatissima Virgo et S. Joseph verum inierunt matrimonium cum expressâ intentione copulam non exercendi.

Verùm cæteri doctores communissimè negant id licere : nam, inquit, matrimonium istud certò esset nullum, siquidem nunquam consummari posset : porrò attentatio voluntaria matrimonii nulli, vera esset impostura et ritus sacri profanatio, ac consequenter sacrilegium; ergo talia connubia nunquam permittenda sunt. Quoad exemplum, negant paritatem : validum quippè erat, nonobstante voto, beatissimæ Mariæ et S. Joseph matrimonium, in sensu dicto in *Tr. de Matrim.*, scilicet, quia aderat potentia naturalis et physica ad actum, quæ est de essentiâ matrimonii et sufficit. Sic *Billuart* et cæteri.

Sola hæc sententia nobis videtur admittenda.

Quæritur 2º Quid agendum in dubio an impotentia matrimonium præcesserit vel subsequuta fuerit.

R. Cùm de foro interno tantùm nunc sermo apud nos habendus sit, ex solâ declaratione pœnitentis res judicanda est: si pœnitens clarè dicat veram existere et semper extitisse impotentiam actum conjugalem perficiendi, pronuntiandum est matrimonium esse nullum.

Quæritur 3º utrùm sponsi licentiâ conjugali uti possint, ubi constat unum esse impotentem.

In foro externo semper præsumitur impotentiam accidentalem matrimonio supervenisse, donec contrarium probetur.

R. Nullâ omninò licentiâ uti possunt: vel enim impotentia est antecedens, vel subsequens; si sit antecedens, matrimonium est nullum, proindeque omnis actus venereus est prohibitus: si verò impotentia sit subsequens, consummatio actûs conjugalis perfici non potest; ergo actus ad illam deducentes finem obtinere nequeunt, ideòque graviter aut venialiter mali sunt, juxta id quod infra dicemus, ubi de tacitibus inter conjuges.

Quæritur 4º quid agere debeat mulier quæ certò novit maritum esse impotentem, et prolem ex facto alterius habuit, si maritus arbitrans se prolis esse patrem, licentiâ conjugali uti velit.

R. Cavendum est ne mulier certò judicet impotentem virum cujus impotentia ad summum est dubia. Verùm, supposito quòd impo-

tentia sit certa, nullam permittere potest licentiam, licèt grave ex repulsu sibi imminet detrimentum, quia rem intrinsecè malam faceret; in molestissimâ ergo hæc hypothesi debet suadere marito, meliori quo poterit modo, ut in continentiam deinceps vivat, v. g., sub prætextu quòd sit senex, quòd unicus infans ipsis sufficiat, quòd ipsa ab actu conjugali nunc abhorreat, etc. Si quâdam die videretur plenè assentire, sic eum alloqui posset: *Ne fortè tentationibus victi, à proposito nostro avertamur, simul, quæso, perpetuam voveamus continentiam.* Si votum semel emittat, in tuto erit mulier: votum utriusque obtendendo, illum conjugali licentiâ uti volentem, sine ullo suspicionis loco, semper repellere poterit.

Confessario de re adeò difficili consulto, maximâ opus est prudentiâ ut circumstantias rectè judicare et bonam fidem pœnitentis, si existat, dignoscere valeat; si, attentis omnibus, adhuc dubitet, prudentioris et doctioris vel etiam episcopi consilium requirat.

Memor sit mulier obligationis reparandi damnum marito et hæredibus per introductionem spurii inferendum, juxta id quod in tractatu de Restitutione diximus.

Quæritur 5º quid agendum si dubitetur an impotentia sit temporalis vel perpetua.

R. Vel agitur de impotentia naturali et intrinsicâ, vel de impotentia ex maleficio. In priori casu, exceptâ carentiâ alicujus partis essentialis, solorum medicorum est pronuntiare circa naturam et durationem istiusmodi impotentia.

Præcipua ejus signa sunt pro viro, 1° partium genitalium difformitas, v. g., nimia magnitudo, vel singularis exiguitas; 2° mollities inexcitabilis, undè fit quòd emissio seminis prolifici sit impossibilis; 3° aversio naturalis ab omni commercio carnali et à cunctis rebus venereis; 4° mala testiculorum conformatio.

Pro muliere autem duo indicantur signa, videlicet, 1° nimia uteri angustia vel totalis ejusdem clausura, et 2° mala illius aut matricis positio.

De impotentiâ verò proveniente ex maleficio, canonistæ et præsertim episcopi judicant: hæc ipsius assignantur indicia, 1° si mulier virum aliundè diligens, eum ad se non patiatur accedere, æstimans se ab illo cognosci non posse; 2° si uterque se invicem amans, subito inflammetur odio et sese exhorescat, cum ad copulam deveniendum est; 3° si vir mulierem non arctam et obicem non ponentem cognoscere nequeat, quamvis ad alias mulieres non sit impotens.

Quidquid dicant nonnulli, quorum opinio, juxta S. Thomam, *Supp.*, q. 58, art. 2, ex radice infidelitatis sive incredulitatis procedit, certum est impotentiam ex maleficio provenire posse: innumera concilia, omnia ferè ritualia illud supponunt: omnes theologo idem fatentur. Jus canonicum præscribit regulas in tali casu sequendas (*Decret.*, causâ 33, q. 1, c. 4, et *Decretal.*, l. 4, tit. 15, c. 6 et 7). Plures auctores ecclesiastici punctum istud ex professo tractant, hancque veritatem solidis rationibus

demonstrant: sic, inter alios, *Thiers*, in opere inscripto: *Traité des superstitions*. Sola Encyclopaedia et scriptores ejusdem scholæ hanc Ecclesiæ doctrinam irridendo suggillant. Si ergo confessarius advertat ea existere signa quæ operationem diaboli indicant, consulat episcopum aut vicarios ejus generales. At caveat ne phantasie illusiones pro diabolicis operationibus sumat. Casus veri maleficii rarissimè temporibus nostris occurrunt, si quidam realiter eveniant.

Queritur 6° si, perquisitionibus factis, dubium adhuc circa perpetuitatem impotentie existat, quid agendum sit.

R. Constat apud omnes theologos et canonistas triennium ab Ecclesia concedi sponsis in eo casu, ad tentandam matrimonii consummationem. Patet ex *Decretal.*, l. 4, tit. 15, c. 5, et ex perpetuâ tribunalium ecclesiasticorum praxi, saltem à Papâ Cœlestino III: hæc autem regula in foro interno pariter admittitur.

Quoad initium trienni, canonistæ non sunt sibi concordēs; alii enim ab ipso die celebrationis matrimonii incipiendum esse putant, alii verò à die sententiæ judicis. Prior opinio communior est; Rota eam sequitur, et sola admittenda est in foro interno, ut satis patet.

Si, tempore ad experientiam concessio, accidat partes rei venereæ per notabile intervalum vacare non posse, ob morbum diuturnum vel longam absentiam, tempus illud, ex communiore sententiâ, supplere licet: triennium enim ab Ecclesiâ conceditur; atqui triennium

in eo casu non completur; ergo, etc. Secus autem dicendum esset, si unâ tantum vel alterâ hebdomade partes impeditæ fuissent, quia breve hujusmodi tempus pro nihilo respectu triennii haberi debet.

Ubi verò conjuges matrimonium statim post adeptam unius pubertatem contraxerunt, illudque consummare nequeunt, tempus probationis non à die contractus, sed à die plenæ pubertatis computandum est; quia, antè plenam pubertatem, semper dubium est an impotentia ex causâ perpetuâ, vel potius ex virium imbecillitate proveniat. Ità Sanchez, l. 7, disp. 110, n° 10, *Collator Andeg., Pontas, Collet, etc.* Ætas autem perfectæ pubertatis est 14 annorum pro feminis, et 18 pro viris.

Cæterum, si, triennio experientiae nondum elapso, clarè advertant partes impotentiam esse perpetuam, concludere debent matrimonium esse nullum, et ab omni actu venereo statim abstinere tenentur.

Nullum conceditur tempus experientiae iis qui aliquâ parte essentiali carent, quia nullitas matrimonii non est dubia.

Quæritur 7° quid confessarius præcavere debeat in conjugibus, vel eis consulere, durante tempore experientiae.

R. Vel impotentia provenit ex causâ naturali, vel ex maleficio: in utroque autem casu, alia confessarius præcavere et alia consulere debet.

1° Præcavere debet ne impotentia, quæ causæ naturali tribuitur, ab excessu libidinis vel ab aliis causis sanabilibus oriatur, quia

tunc ad remedia naturalia recurrendum esset; medici enim quædam hujus generis remedia indicant et præscribunt. Plures sunt causæ naturales virum à coitu impediens, quæ sine ope medicorum tolli possunt, v. g., difformitas in uxore, halitus tetrum spirans, negligentia in ornatu vel munditie, odium, contemptus, etc.: pulchritudo enim aliæque qualitates, quæ mulierem reddunt amabilem, ad consummationem matrimonii multum excitant. Tunc prudens confessarius debet imprimis consulere sponsis, ut in re tanti momenti, ad æternam utriusque salutem pertinenti, rem toto tempore experimenti cum bonâ fide et ex purâ intentione agant, sine libidine inordinatâ, sine odio, tædio, inimicitia et fastidio, ut corpora sibi invicem communicent modo ad perficiendam copulam aptiori, ut mulier munditiei plus solito studeat, blanditiis et ornamentis licitis amabiliorem viro se præbeat, et tandem quærat *quomodo ei placeat*: sunt verba ipsius Apostoli.

2° Si verò impotentia ex maleficio procedat, quædam adhuc præcavenda, quædam verò consulenda sunt.

Confessarius præcavere debet, 1° ne maleficio tribuatur quod sæpè oritur *ex verecundia et pudore, vel ex nimio amore, vel ex infenso odio sponsæ quam vir invito duxit*; sunt verba Zachariæ, doctissimi medici, à Collat. Andeg. relata, *du Mariage, t. 2, p. nobis 237*; 2° ne imaginatio præjudiciis sit vitiata, et vano timore concutiat; sunt enim agrestes qui, ex solâ

ideâ nodationis, à coitu impediuntur; 3° pertinaciter tamen non neget confessarius impotentiam ex maleficio provenire, quia timendum foret ne hæc pertinacia ex radice incredulitatis oriretur.

Interea consulere debet sponsis in hocce miserrimo statu constitutis; 1° ut integram confessionem de omnibus peccatis suis Deo et sacerdoti, corde contrito et humiliato, faciant; 2° ut per lacrymas, eleemosynas, orationes et jejunia justitiæ divinæ satisfacere studeant; 3° si hæc ad tollendam impotentiam ex maleficio certè aut probabiliter provenientiem non sufficiant, recurrendum est ad exorcismos, sed tantum ex judicio episcopi et cum expressâ ipsius licentiâ. Preces pro faciendis hujusmodi exorcismis præscriptæ in novo rituali nostro non reperiuntur. Si ergo judicaret episcopus remedium istud adhibendum esse, delegaret sacerdotem, et formulas necessarias ad ipsum mittendas curaret.

Quæritur 8° an mulier, præ arctitudine vasis impotens, incisionem pati teneatur, si, judicantibus medicis, hæc operatione apta fieri possit.

P. Debreyne testatur, 1° talem operationem apud medicos esse prorsus inauditam; 2° eam esse impossibilem, quia arctitudo vaginæ sic ope secationis dilatari non posset, benè verò introductione quorundam corporum, vel mediantibus nonnullis unctionibus, ut experientia pluries constitit. Hujusmodi ergo sponsi remittantur ad medicos peritia ac probitate notissimos.

Quæritur 9° an matrimonium sit validum, quando mulier arcta per commercium cum altero facta est apta.

R. Communiùs docetur illud esse validum, quia judicatur impotentiam non fuisse perpetuam: attamen si mulier ità respectu viri sui arcta fuisset, ut ab illo nunquàm viâ naturali et licitâ cognosci potuisset, tunc impotentia habenda foret ut respectivè perpetua; in eâ hypothesi matrimonium esset nullum: porrò nullitas hujus matrimonii reparari non potuit per commercium mulieris cum altero viro, ut patet, sed novus iniri potest contractus ex mutuo consensu. Vix hujus generis casus accidere potest.

Quæritur 10° si sponsus ex maleficio impotens, per novum maleficio vel aliud remedium iniquum fiat potens, quid censendum et agendum?

R. In eo casu matrimonium est nullum, supposito quòd impedimentum aliâ viâ tolli non potuisset, siquidem, ex capite 6° tituli 15, lib. 4, *Decretal.*, impedimentum quod absque peccato tolli non potest, reputatur perpetuum: undè, v. g., Petrus ducit Paulam, à quâ, propter impedimentum ex maleficio proveniens, separatur; aliud init matrimonium cum Gertrude, et iterum, propter maleficii perseverantiam, eam cognoscere non potest. Si hoc impedimentum, elapso triennio, adhuc perseveret, et ope maleficii tollatur, posterius sicut et prius nullum erit matrimonium, ac proindè, secluso scandalo, nec Paulam, nec Gertrudem

ducere tenebitur, aut alterutram pro arbitrio eligere poterit: hæc decisio est contra *Pontas*, qui verbe, *Empêchement d'impuissance, cas 15*, dicit Gertrudem tunc retinendam esse, nec licere viro ad Paulam reverti. In utroque autem casu matrimonium per iterationem consensûs de novo celebrandum esset.

Cæterùm, cum matrimonia nunc civiliter separari non possint ob tale impedimentum, frustrâ exponeremus alias quæstiones circa eandem materiam olim inter doctores agitatas.

Quæritur 11° quid, elapso triennio et adhuc perseverante impotentia, determinandum sit.

R. Olim, in foro externo, partibus de novo appellatis et auditis, ac imperatâ, si jam facta non fuerat, corporum inspectione per idoneas personas, vel impotentia certò judicabatur perpetua, et statim matrimonium declarabatur nullum; vel dubium adhuc existebat, et nihilominus matrimonium dissolvebatur, ne pars impotentia expers diutius et fortè in æternum expectare cogeretur. Ità *Sanchez* et multi apud ipsum, *l. 7, disp. 94, n° 12*. Ratio est, quia si impotentia reipsâ non fuisset perpetua, Ecclesia, suâ auctoritate matrimonium dirimebat, constituendo talem circumstantiam ut impedimentum dirimens.

In utrâque hypothesis licentia concedebatur sponso potenti ad alias nuptias transeundi: impotenti verò novæ nuptiæ prohibebantur, nisi constaret impotentiam ejus ex naturâ suâ non esse absolutam.

Nunc autem, cum de foro interno tantum

pro nobis agatur, ubi certò constat impotentiam esse perpetuam, exigendum est à sponsis ut tanquam fratrem et sororem se invicem habeant, proindèque ut separentur quoad torum, et ab omni licentiâ solutis interdictâ abstineant: sic caput 5, *tit. 15, lib. 4, Decretal.* Si verò ità secum habitare nequeant sine proximo peccandi periculo, mutuam societatem solvere debent de facto, sin de jure, etiam cum proprio incommodo et aliorum scandalo, postquam omnia frustrâ tentaverunt media servandi castitatem.

Quæritur 12° an sponsi, impotentia perpetuâ detenti, matrimonii nullitatem ignorantes, et post triennium illius consummationem tentantes, in bonâ fide relinqui possint.

R. Si constaret eos in bonâ fide versari et admonitos non emendandos esse, fortè liceret illos in ignorantia relinquere, quia tunc minus malum, videlicet peccatum materiale, permetteretur, ad vitandum majus, nempe peccatum formale. Improbabile videtur sponso bonâ fide semper arbitrari sibi licitum esse tentare actum quem nunquam perficiunt, nec perficere possunt. Verùm fieri potest ut ignorantia excusentur, si non à toto, saltem à tanto, id est à mortali. Quapropter, judicamus eos ordinariè admonendos esse et à peccato avertendos; sed communiter prudentius est non eis aperire gravitatem peccati.

Quæritur 13° quid agendum, si, matrimonio ob impotentiam dissoluto, conjux qui judicatus fuerat impotens, deprehendatur potens.

R. Si impotentia sublata fuerit per medium illicitum, supernaturale aut graviter periculosum, impedimentum erat perpetuum, ac proinde matrimonium rectè fuit dissolutum.

Si verò impotentia viis naturalibus cessaverit, duplex est canonistarum sententia; prior est Gallicanorum, qui contendunt partem ob impotentiam alterius separatam, ad eam etiam probantem se esse potentem redire nunquam teneri: 1° quia si de viro agatur, ut communiter, difficile est probare illum factum fuisse potentem: fieri namque potest ut non sit pater liberorum quos æstimat suos; 2° quia Ecclesia Gallicana efficere potuit ut talis impotentia, licet non perpetua, matrimonium jure positivo dirimeret; 3° quia præsumitur impotentiam fuisse tantum respectivam.

Posterior sententia est extraneorum, qui multò communiùs, post S. Thoman, *suppl.*, q. 58, art. 1, docent conjugem auctoritate officialis vel episcopi separatam et secundis nuptiis jam implicatam, ad priorem conjugem factum potentem redire teneri; idque Innocentius III et Honorius III statuerunt, ut refertur *Decretal.*, l. 4, tit. 15, cap. 5 et 6.

Si casus hujus generis occurreret in praxi, quod nunc ferè impossibile est apud nos, res deferenda esset episcopo.

Quæritur 14° quid sentiendum sit de matrimoniis impuberum.

R. Matrimonia impuberum jure ecclesiastico sunt nulla, et valent tantum ut sponsalia. *Decretal.*, l. 4, tit. 2, cap. 12. Hoc sapientissimè

fuit institutum, ne plena deliberatio, ad contractum tanti momenti requisita, in multis deesset.

Tres tamen excipiuntur casus in quibus matrimonia impuberum reputarentur valida, scilicet:

1° Si malitia suppleret ætatem, id est, si vir per actus repetitos factus esset capax consummandi actum conjugalem ante pubertatem, quod fieri posse probat S. Hieronymus exemplo regis Achaz, qui anno ætatis suæ undecimo genuit Ezechiam, ut ex quarto libro Regum, c. 16, 2, et *cap.* 18, 2, colligitur, vel si mulier duodecim annos nondum nata jam concepisset.

2° Si conjuges, adeptà pubertate, in matrimonio antea contracto maneant, jam separari non possunt; nam in illud de novo consensisse judicantur. *Decretal.*, l. 4, tit. 2, cap. 10 et tit. 19, c. 4.

3° Principes et principissæ pro bono pacis ante pubertatem validè matrimonio conjungi possunt: volunt nihilominus doctores necessariam esse dispensationem summi Pontificis, vel saltem episcopi diocesani. Hanc postremam sufficientem esse asserunt *Navarrus*, *Coll. Andeg.*, *Collet*, etc.

Vide quod diximus in tractatu *de Matrimonio*, circa ætatem ad contrahendum requisitam.

Quæritur 15° quid sentiendum sit de matrimonio hermaphroditorum.

R. Hermaphroditi, à duobus verbis græcis, HERMÈS (*Mercurius*) et APHRODITE (*Venus*), sic dicti, quia Hermaphrodites, Mercurii et Veneris

filius, utriusque erat sexus. Dicuntur etiam *Androgyni*, id est, simul viri et mulieres.

Si fides adhibeatur viris in historiâ naturali valdè peritis, nulli unquam exstiterè hermaphroditum propriè dicti, qui organa utriusque sexus ità habuerint ut generare potuerint sicut viri et concipere tanquàm mulieres. Ordinariè nihil aliud sunt quàm monstra quæ nec generare, nec concipere, nec matrimonium consummare possunt. Manifestum est in isto casu eos matrimonium validè contrahere non posse; ac proindè parochum qui incapacitatem eorum certò novit, tali matrimonio obsistere teneri.

Si verò alteruter sexus sic in eis prævaleat, ut matrimonium consummare possint, eâ tantùm conditione ad nuptias admitti debent, quòd sexu prævalente duntaxat usuri sint, idque promittant.

Notandum est eos neque ordinationis neque professionis religiosæ esse capaces, quamdiù sexus eorum est dubius. Ità expressè Sanchez et multi apud ipsum, *l. 7, disp. 106, n° 10.*

QUESTIO SECUNDA.

De debito conjugali.

Hanc secundam quæstionem in tria dividemus capita; 1um erit de petitione et redditione debiti; 2um de usu conjugii, et 3um de agendi ratione confessarii erga conjugatos.

CAPUT PRIMUM.

DE PETITIONE ET REDDITIONE DEBITI.

Certum est conjuges strictissimè obligari fidem conjugalem sibi mutuò servare: eam quippè sibi solemniter promittunt coram sacerdote eos in nomine Dei, cujus est minister, interrogante, eisque benedicente. Aliundè, ex ipsâ matrimonii institutione, vir et mulier sunt duo in carne unâ; unus ergo cum aliâ carne commisceri non potest, quin gravem injuriam comparti suæ inferat. Undè quilibet actus venereus cum alienâ personâ, vel circa alienam personam exercitus, ut copula, tactus, oscula, vel hujusmodi actuum desideria, aut voluntaria in illis complacentia, duplicem habet malitiam in confessione declarandam; unam contra castitatem, alteram verò contra justitiam. Idem dicendum est de mollitiè, quæ suo modo fidei promissæ adversatur, ut potè abusus corporis cujus altera pars dominium, in ordine ad actus venereos, acquisivit.

His notatis, dividemus præsens caput in tres articulos: in 1° dicemus de actu conjugali in se spectato; in 2° de petitione debiti, et in 3° de redditione debiti.

ARTICULUS PRIMUS.

De actu conjugali in se spectato.

Probavimus in tractatu *de Matrimonio, t. 4,*

filius, utriusque erat sexus. Dicuntur etiam *Androgyni*, id est, simul viri et mulieres.

Si fides adhibeatur viris in historiâ naturali valdè peritis, nulli unquam exstiterè hermaphroditum propriè dicti, qui organa utriusque sexus ità habuerint ut generare potuerint sicut viri et concipere tanquàm mulieres. Ordinariè nihil aliud sunt quàm monstra quæ nec generare, nec concipere, nec matrimonium consummare possunt. Manifestum est in isto casu eos matrimonium validè contrahere non posse; ac proindè parochum qui incapacitatem eorum certò novit, tali matrimonio obsistere teneri.

Si verò alteruter sexus sic in eis prævaleat, ut matrimonium consummare possint, eâ tantùm conditione ad nuptias admitti debent, quòd sexu prævalente duntaxat usuri sint, idque promittant.

Notandum est eos neque ordinationis neque professionis religiosæ esse capaces, quamdiù sexus eorum est dubius. Ità expressè Sanchez et multi apud ipsum, *l. 7, disp. 106, n° 10.*

QUESTIO SECUNDA.

De debito conjugali.

Hanc secundam quæstionem in tria dividemus capita; 1um erit de petitione et redditione debiti; 2um de usu conjugii, et 3um de agendi ratione confessarii erga conjugatos.

CAPUT PRIMUM.

DE PETITIONE ET REDDITIONE DEBITI.

Certum est conjuges strictissimè obligari fidem conjugalem sibi mutuò servare: eam quippè sibi solemniter promittunt coram sacerdote eos in nomine Dei, cujus est minister, interrogante, eisque benedicente. Aliundè, ex ipsâ matrimonii institutione, vir et mulier sunt duo in carne unâ; unus ergo cum aliâ carne commisceri non potest, quin gravem injuriam comparti suæ inferat. Undè quilibet actus venereus cum alienâ personâ, vel circa alienam personam exercitus, ut copula, tactus, oscula, vel hujusmodi actuum desideria, aut voluntaria in illis complacentia, duplicem habet malitiam in confessione declarandam; unam contra castitatem, alteram verò contra justitiam. Idem dicendum est de mollitiè, quæ suo modo fidei promissæ adversatur, ut potè abusus corporis cujus altera pars dominium, in ordine ad actus venereos, acquisivit.

His notatis, dividemus præsens caput in tres articulos: in 1° dicemus de actu conjugali in se spectato; in 2° de petitione debiti, et in 3° de redditione debiti.

ARTICULUS PRIMUS.

De actu conjugali in se spectato.

Probavimus in tractatu *de Matrimonio, t. 4,*

p. 125, *quint. edit.*, adversus plures hæreticos, matrimonium in se spectatum esse bonum et honestum: constat igitur actum conjugalem per se nihil habere mali, et fieri posse meritorium, si nempè ex motivo supernaturali exerceatur, v. g., solo intuitu servandi justitiam comparti sub attestazione Dei promissam, vel religionis causâ, ad obtinendos liberos qui Deo fideliter serviant, vel ad repræsentandam unionem Christi cum Ecclesiâ.

Si qua igitur supersit difficultas, versatur circa copulam ex solâ voluptate, vel solummodo ad vitandam incontinentiam exercitam.

§ I. — De copulâ ob solam voluptatem exercitâ.

Actum conjugalem ob solam voluptatem exercere est peccatum, sed tantum veniale: Quòd sit peccatum, probatur 1° auctoritate Innocenti XI, qui sequentem damnavit propositionem anno 1679: *Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpâ ac defectu veniali*; 2° ratione: voluptas enim actui conjugii annexa est tanquam medium ad finem ejus, scilicet ad procreationem prolis deducens: ergo illicita est si fine suo careat; à fortiori illicitus est actus, si, fine suo frustratus, voluptati subjiciatur; ergo, etc. Quòd autem peccatum istud sit duntaxat veniale, sic ostenditur: delectatio in actu bono non est mala in se, sed tantum defectu relationis ad finem legitimum; talis est delectatio in manducatione: defectus autem relationis debitæ in aliquo casu

particulari, v. g., manducare propter solam delectationem, est solum culpa venialis, juxta omnes; ergo, etc. Ità, post S. Augustinum, S. Ambrosium, S. Thomam, S. Bonaventuram, communissimè theologi, contra alios, qui dicunt peccatum esse mortale, et contra plures qui apud Sanchez, l. 9, disp. 11, n° 1, volunt nullum esse peccatum.

§ II. — De actu conjugali ad vitandam incontinentiam exercito.

Petitur an debitum conjugale ex solo motivo vitandæ incontinentiæ postulare, sit peccatum, et quale peccatum. Multum circa hanc questionem scinduntur theologi: duæ præcipuè celebrantur eorum opiniones, quæ sat clarè exponuntur apud Sanchez, lib. 9, disp. 9, et apud P. Antoine, editione novâ, q. 5, de obligatione conjugum, t. 4, p. 296.

1° Multi dicunt nullum esse peccatum, suamque opinionem sic probant: 1° Ex I ad Corint., 7, 2.: *Propter fornicationem unusquisque uxorem suam habeat, et unaquæque suum virum habeat.* Versu 5 addit Apostolus: *Nolite fraudare invicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi, et iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos satanas, propter incontinentiam vestram; hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium; volo enim omnes vos esse sicut me ipsum.* Solam incontinentiam hic allegat B. Paulus ad permitendum actum conjugalem: atqui dici non potest Apostolum concedere facultatem exer-

cendi actum peccaminosum ; ergo, etc. 2° auctoritate catechismi concilii Trid., qui 2° parte, cap. 14, § III, declarat tertiam causam ineundi matrimonium esse, post lapsum primi parentis, *ut qui sibi imbecillitatis suæ conscius est, nec carnis pugnam vult ferre, matrimonii remedio ad vitanda libidinis peccata utatur, de quo ita Apostolus scribit: Propter fornicationem, etc.* 3° Quotidiè Ecclesia benedicit matrimoniis senum qui certè prolem habere nequeunt ; non arbitratur tamen eos matrimonio usuros non esse, nec ullo modo ab actu conjugali avertit ; ergo credit eos ad concupiscentiæ sedationem coire posse. 4° Actus in se honestus ad finem honestum relatus, malus esse non potest. Porrò actus conjugii in se honestus est: sedare autem concupiscentiam, vitando incontinentiam, finis honestus est; ergo, etc. Ità *S. Antoninus, Paludanus, Soto, Sylvester, S. Ligorius, l. 6, n° 882, et multi alii, tum apud ipsum, tum apud Sanchez, l. 9, disp 9, n° 3.*

2° Alii verò multi tenent actum conjugalem ad vitandam incontinentiam exercere, peccatum esse veniale ; nam, inquit : 1° actus ad legitimum finem non relatus, est peccaminosus ; atqui finis actûs conjugalis est procreatio prolis ; ergo si actus ille ad alium finem, v. g., ad vitandam incontinentiam exerceatur, fit malus ; 2° motibus libidinis obsequi, sine causâ sufficienter excusante, peccatum est saltem veniale : sed qui matrimonio utitur præcisè ad vitandam incontinentiam, motibus libidinis obsequitur, ut patet, nec habet causam sufficienter eum

excusantem ; nam aliæ ipsi suppetunt viæ stimulos carnis sedandi, scilicet elevatio mentis ad Deum, orationes, jejunia, aliaque mortificationis christianæ opera ; 3° incontinentia esset quidem peccatum grave, sed non ideò licitum est libidini sub alio respectu indulgere. Res comparatione melius intelligetur : monachus cui prohibitum est manducare extra monasterium sine licentiâ superioris, parumper servit gulæ in monasterio, ne, tentationi foràs cedendo, contra regulam et obedientiam superiori debitam peccet ; nonne venialiter peccat ? ergo similiter et qui actum conjugii ad vitandam incontinentiam exercet, libidini obsequitur in re levi, ne, ab illâ victus, in gravia dejiciatur peccata. Ità *S. Augustinus, S. Gregorius Magnus, S. Fulgentius, S. Thomas, S. Bonaventura, Sylvius, Natalis Alexander, Collet, Billuart, Denis, etc.*

Ad rationes alterius sententiæ respondetur : 1° B. Paulum proprium finem conjugii, videlicet procreationem prolis, non excludere, sed, è contra, eam supponere, et sensum ipsius verborum esse, vitandam fore incontinentiam per usum matrimonii in ordine ad prolem ; 2° eundem esse sensum catechismi concilii Tridentini ;

3° Ecclesiam senes ab ineundo matrimonio non avertere, quia majora indè forte orirentur mala, nempe fornicationes, aliæve incontinentiæ.

Undè matrimonium nihilominus in remedium concupiscentiæ fuit institutum, sed secundariò,

et non nisi per copulam intuitu prolis vel debiti reddendi habitam: idcirco debitum petere non licet ab uxore sterili, seni aut gravidâ, et ipsa nunquam petere posset.

Verumtamen patroni hujus sententiæ dicunt peccatum in utroque casu esse duntaxat veniale; nam actus conjugalis in se bonus est, et solummodo defectu relationis ad finem legitimum fit peccaminosus: atqui defectus iste non est materia peccati mortalis. Itaque nihil dicunt sponsis matrimonio rectè utentibus sine intuitu prolis, modo finem hunc non excludant, ne illos à peccato veniali retrahere volentes, ad graviora impellant.

Hæc igitur controversia parvi est momenti, quoad praxim, in eis quæ spectant confessarios, sed nata est timoratos homines à conjugio remove: etenim facilè concipitur Apostolum de conjugatis dixisse: *Tribulationem tamen carnis habebunt hujusmodi (I ad Corint., 7, 28)*, et versu 8 ejusdem capituli, *Dico autem non nuptis et viduis, bonum est illis si sic permanent, sicut et ego.*

Ut probabilius insuper docent theologi actum conjugalem exercere, partim intuitu prolis, partim ob delectationem ei annexam, esse adhuc culpam venialem, quia reipsâ servitur libidini. Ità *Sylvius, t. 4, p. 663, Billuart, Dens, etc.* Quinimò contendit *Sylvius* admittere delectationem in actu ad prolis generationem relato, eique consentire, esse peccatum veniale; quia talis delectatio, cum à naturâ corruptâ oriatur, turpis est et rationem obscurat. Verum

Dominicus Soto, Sanchez et alii valdè probabiliter docent ibi nullum adesse peccatum, quia natura delectationem actui adjunxit propter conservationem speciei, sicut sumptioni cibi et potûs ad conservationem individui, ne scilicet illi actus summè necessarij negligerentur.

Queritur an liceat uti matrimonio sanitatis causâ.

R. Certum est non licere matrimonium inire, vel illo contracto uti præcisè ob sanitatem conservandam vel recuperandam; talis quippè finis matrimonio est extraneus: actus igitur conjugii careret fine debito et culpa esset venialis: sic *S. Thomas, Suppl., q. 93, art. 5, ad 4um*, et generatim theologi. At matrimonium contrahere vel illo uti intuitu prolis, secundariò exonerationem naturæ ac sanitatis conservationem sibi proponere, quasi per accidens, nullum est peccatum: tunc enim nihil est inordinatum.

ARTICULUS SECUNDUS.

De petitione debiti.

Conjuges per se non tenentur debitum conjugale petere; nam unusquisque de jure succedere potest. Aliquando tamen tenentur per accidens, videlicet, 1° si, ad præcavendum grave religionis aut reipublicæ damnum, prolis susceptio necessaria sit: hoc patet; 2° si unus conjux, et præsertim uxor, quibusdam signis ostendat se cupere remedium, quod præ vere-

cundiâ petere non audet, alter eum prævenire debet, et potius est redditio implicite petenti quàm petitio debiti.

Plurimi autem sunt casus in quibus debitum petere non licet, modò sub mortali, modò sub veniali: hinc duplex paragrahus.

§ I. — De iis qui mortaliter peccant debitum exigendo.

Conjux mortaliter peccat, debitum exigendo, in sequentibus casibus:

1° Si castitatem ante vel post matrimonium voverit: vi enim voti ab omni actu venereo ex justitiâ non debito abstinere tenetur, et ita statutum est in Decretal., l. 3, tit. 32, c. 12; sed debitum petenti reddere tenetur; nam vel emisit votum post initum matrimonium, et tunc jus compartis suæ alienare non potuit; vel ante matrimonium, et nubendo graviter quidem peccavit, sed tamen dedit conjugi quòd Deo promiserat, et conjux, votum ignorans, jus in rem acquisiit; ergo jure illo uti potest, et alter illud denegare nequit. *Ita omnes theologi.*

Diximus *votum ignorans*, quia si sponsus votum alterius ante matrimonium novisset, censeretur illius observationi assensusse, nec igitur debitum licite petere posset absque dispensatione.

Item, si, durante matrimonio, unus spon-
sorum ex consensu alterius castitatem voveret, et, à fortiori, si ex mutuo consensu eam simul voverent, neuter petere posset.

Merito judicat *Dens*, t. 7, p. 196, commu-

niter non expedire ut sponsi, præsertim juniores, perpetuam voveant castitatem, quia *decrescit amor conjugalis, remittitur animorum nexus, acriusque pungit carnis stimulus: undè confessarius tale votum nec suadere, nec permittere debet.*

Ideo igitur, post matrimonii consummationem, ordinariè sufficiens existit ratio postulandi dispensationem hujusmodi voti, scilicet, ne sponsi secum habitantes, tentationibus carnis victi, contra obligationem sibi impositam peccent.

Nota quòd votum, ab uno conjugum, altero insciente, emissum, summo Pontifici non sit reservatum; nam, ex principio, *odia sunt restringenda*, solum votum perfectæ castitatis reservatur: porrò in eo casu perfecta non vovetur castitas, cum remaneat obligatio debitum reddendi. Similiter votum ante matrimonium emissum non reservatur; nam, per matrimonium subsequens, ex perfecto fit imperfectum. Certum est igitur episcopum ab hujusmodi voto dispensare posse: secus verò, si votum ab utroque vel ab uno ex consensu alterius emissum fuisset, ut patet.

Votum non nubendi vel sacros ordines suscipiendi, post matrimonium contractum, et votum religionem ingrediendi post matrimonii consummationem emissum, nec redditionem, nec petitionem debiti impediunt, nec igitur in his casibus dispensatione opus est; hæc enim vota non nisi post matrimonii dissolutionem obligant.

Notandum est etiam votum perpetuæ castitatis, ante vel post matrimonium emissum, licet redditionem debiti non impediatur, per mortem conjugis fieri perfectum, et à solo Pontifice Romano relaxari posse, eo fine ut novum ineatur matrimonium.

Qui post votum non nubendi matrimonium contraxit, mortaliter peccavit, et tamen sine dispensatione debitum reddere et petere potest: sed, matrimonio dissoluto, aliud sine dispensatione inire non valeret.

2º Coniux qui naturale habuit commercium carnale completum cum personâ compati suæ consanguineâ in primo vel in secundo gradu, à jure petendi debitum excidit, et mortaliter peccaret si illud exigeret, quia affinitatem erga partem suam contraxit; hæc affinitas vocatur impedimentum matrimonio validè contracto superveniens.

Ab eo episcopus dispensare per se vel per vicarios suos generales, aut facultatem ab eo dispensandi confessariis tribuere potest.

In nostrâ autem diœcesi, ex speciali concessione DD. de Pidoll, adhuc perseverante, parochi primarii quemlibet diœcesanum super hoc impedimento dispensare possunt, sed in foro pœnitentiæ tantum, sive absolutionem sacramentalem impertiant, sive non (*Enchiridion*, p. 9).

Cum impedimentum istud matrimonio superveniens per modum pœnæ fuerit institutum, pars innocens eo non ligatur; igitur debitum petere potest, et alter illud reddere tenetur.

Si tamen incestus ex ipsius consensu locum habuisset, multi volunt illam eo ipso jus petendi amisisse, quamvis alii id negent, dicentes hanc pœnam in jure canonico formaliter expressam non esse.

Certum est mulierem vi oppressam, et virum peccantem cum muliere, quam ignorat esse uxoris suæ consanguineam, impedimentum non contrahere; nam vel nulla est culpa, vel saltem incestus non est formalis: atqui tamen scientia requiritur, *Decretal.*, l. 4, tit. 13, cap. 1. Ex eodem capite concluditur ignorantiam prohibitionis Ecclesiæ similiter ab impedimento eximere, quia verè non adest scientia; tutius est tamen, ut notat *Collet*, t. 6, p. 89, dispensationem ab episcopo sollicitare.

3º Qui propriam prolem vel prolem compatis suæ, durante matrimonio, baptizat vel in fontibus baptismatis tenet, impedimentum cognationis spiritualis contrahit, et jus petendi debitum amittit. Ità statutum est in Decreto, *causâ* 30, q. 1, *can. ad limina*, et in *Decretal.*, l. 4, tit. 11, c. 2. Nihilominus reddere tenetur conjugi petenti, qui tamen et ipse à jure excidisset, si consentiendo vel exhortando, in causâ fuisset cur alter prolem baptizasset vel tenuisset.

Si, tamen, ex necessitate vel ex ignorantia invincibili, coniux propriam vel compatis suæ prolem baptizasset, impedimentum non induisset; id sequitur ex capite citato, *lib. 4, Decretal.* Necessitas autem censetur existere respectu patris, si absit sacerdos, inquit *Pontas*, *Collator Andeg.*, *Collet*, etc., quamvis alii non

desint laici; nam odia sunt restringenda, et jus de absentia laicorum clarè non loquitur; alii verò non pauci dicunt patrem in verà necessitate non versari, si alius quicumque, sive clericus, sive laicus, sive etiam mulier sciens baptizare, adsit; hoc enim significare videtur vox *necessitas*, et ità fert Rituale Romanum: *Pater aut mater propriam prolem baptizare non debet, præterquam in articulo mortis alius non reperitur qui baptizet.* Igitur pars tutior eligenda, et dispensatio in eo casu postulanda esset. Parochus primarius hic, sicut superius, in foro pœnitentiæ quemlibet diocesanum dispensare posset.

Qui nescit prolem quam baptizat vel tenet esse suam vel compartis suæ, jus petendi debitum non amittit, quia nullius culpæ est reus: si verò, sciens prolem esse suam vel compartis suæ, prohibitionem Ecclesiæ ignoret, probabilius est adhuc illum pœnam non incurrere. Sic sentire videntur *Dens, t. 7, p. 262, et S. Ligorius, l. 6, n° 152.* Tutius tamen foret dispensationem tunc obtinere.

Non tamen indè sequitur patrem qui, sive ignoranter sive ex necessitate, prolem mulieris sibi non conjunctæ, legitimam aut spuriam, suam vel alterius, baptizat, aut suscipit, impedimentum cum illà non contrahere, ità ut matrimonium inire possit sine dispensatione: ratio est quia cognatio spiritualis, extra matrimonium contracta, per modum pœnæ non constituitur.

4° Qui certò cognoscit matrimonium suum

esse nullum, v. g., propter impedimentum affinitatis ex commercio illicito provenientes, debitum nec petere, nec reddere potest ob quamcumque causam, quia formalem committeret fornicationem; hoc ratione patet, et expressè continetur in Decretal., *l. 5, tit. 39, cap. 44.*

Si autem matrimonium cum dubio contraxerit, aut, illo contracto, dubium de validitate ejus habuerit, vel advertit dubium istud nullis rationibus esse fundatum, et illud velut scrupulum abjicere debet, atque debitum petere potest; vel agnoscit illud rationibus non spernendis esse innixum, et tunc debitum petere nequit, propter periculum fornicationis, quin prius conscientiam sibi efformaverit certam. Illud verò non dubitanti et petenti reddere debet, quia ex duobus malis, quæ simul vitari non possunt, minus est eligendum: atqui minus est malum periculo fornicationis materialis se exponere, quam periculo injustitiæ erga alteram partem. Hæ decisiones in capite juris modò citato reperiuntur.

Supponitur quòd justæ non adsint causæ debitum negandi aut redditionem ejus subterfugendi; nam tunc, cum periculum injustitiæ cessaret, reddi non deberet. Item, si argumenta pro nullitate matrimonii multò validiora forent argumentis pro ejus validitate, debitum reddere non liceret, quia fermè certò committeretur fornicatio. Ità *Dens, t. 7, p. 199.*

Si ambo sponsi de validitate matrimonii dubitarent, neuter debitum petere aut reddere posset: sequitur ex dictis.

§ II. — De iis qui venialiter peccarent debitum exigendo.

1° Nonnulli theologi apud *S. Ligorium* citati, *l. 6, n° 915*, dicunt, post *S. Thomam*, accedere ad uxorem tempore menstrui, id est fluxûs sanguinis in mulieribus ad concipiendum aptis per singulos menses communiter accidentis, esse peccatum mortale, propter nocumentum prolis et prohibitionem divinam in *Levitico, 20, 18*. contentam: alii verò communissimè docent peccatum esse quidem, propter indecentiam, sed duntaxat veniale; quia coitus hoc tempore exercitus vel minimè vel solummodò leviter nocet proli, et prohibitio in *Levitico* expressa, utpotè cæremonialis, accedente lege novâ, fuit abrogata. Ità *S. Antoninus, Navarrus, Concina, Pontius, Bonacina, Paludanus, Cajetanus, Sylvius, Billuart, Dens, etc.* Si rationalis adsit causa petitionem cohonestans, v. g., gravis tentatio et incontinentia in se devitanda, nullum erit peccatum. Sic *Navarrus, Paludanus, Sanchez, Salmanticenses, S. Ligorius.*

Hinc si fluxus, qui ordinariè ultra duos aut tres dies non extenditur, esset nimis diuturnus et quasi perpetuus, ut aliquoties contingit, vir sine peccato debitum petere posset, quia gravius sibi foret semper abstinere. Mulier debitum reddens tempore fluxûs ordinariî non peccat, juxta omnes: imò reddere tenetur, si vir benignæ monitioni acquiescere nolit, nisi grave pateretur damnum, quale in magnis fluxibus accidere solet.

Quod autem de tempore menstrui dicitur, pari ratione de tempore puerperii, seu fluxûs partum sequentis, dicendum est. Vide *S. Ligorium, l. 6, n° 926.*

2° Petere debitum conjugale tempore prægnationis non est peccatum mortale, secluso abortûs periculo: est communissima theologorum opinio: sequitur ex dictis ubi de petitione debiti ad vitandam incontinentiam. Cum fœtus humanus ità secundinis involvatur in matrice, ut semen viri illum tangere nequeat, periculum abortûs non facilè præsumendum est, nec conjuges importunis interrogationibus circa hoc punctum vexandi sunt.

Sanchez, l. 9, disp. 22, n° 6, et multi theologi apud ipsum, docent ne quidem venialem esse culpam in petitione debiti tempore graviditatis, quia alioquin ab usu conjugii ferè semper abstinendum foret, et ille status, in remedium concupiscentiæ institutus, libidinem potiùs inflammaret quàm sedaret, ac laqueus esset. *S. Ligorius* tamen, *l. 6, n° 924*, cum multis, hanc licentiam limitat ad solum casum in quo periculum incontinentiæ existit.

Alii verò non pauci arbitrantur etiam in eo casu petitionem debiti culpa veniali non carere; nam, inquiunt, actus conjugii, licèt ad vitandam incontinentiam exercitus, legitimo fine suo est destitutus: ità doctores suprâ citati, *p. 151.*

Nos autem hanc litem terminare non aggredimur. Periculosam conjugatorum vicem miserentes, dicemus tantùm eos in suâ bonâ fide

relinquendos esse, nec à tali usu arcendos, ne in graviora incidant.

3° S. Carolus monet conjuges ut in festis solemnibus, in diebus dominicis, in diebus jejuniorum, et in diebus quibus sacram Eucharistiam susceperunt vel suscepturi sunt, ab usu matrimonii, mutuo consensu, abstineant: sic etiam statuerunt plurima ritualia, et, inter alia, rituale Cenomanense, p. 140. Plures, apud Sanchez et S. Ligorium, censent petitionem debiti diebus supra dictis, et præsertim quibus suscipienda est sacra Eucharistia, à culpâ veniali immunem non esse, nisi rationabilis causa, ut gravis tentatio, excuset; quia delectatio carnalis mentem multum distrahit, eamque reddit minus aptam spiritualibus, quibus vacandum est in his diebus. Notat tamen Benedictus XIV, in Synodo diœcesanâ, l. 5, cap. 1, n° 8, id nunc meri esse consilii, licet olim ab Ecclesiâ sub gravi præscriptum fuerit.

Omnes fatentur, cum S. Francisco Salesio (*Introduction à la Vie dévôte, 2e partie, chap. 20*), conjugem qui die, quâ divinam Eucharistiam suscepit vel suscepturus est, debitum petenti reddit, non peccare; imò illud reddere teneri, si alter precibus acquiescere nolit.

Hâc occasione, quærunt theologi an qui pollutionem intra somnum expertus est, sacram Eucharistiam suscipere possit. Respondere solent, cum sancto Gregorio Magno, in epistolâ ad sanctum Augustinum, Angliæ apostolum, relatâ in Decreto, *part. 1^a, dist. 6, c. 1*, distin-

guendo: vel illa pollutio provenit ex superfluitate naturæ aut ex infirmitate, et minime est culpabilis; vel ex quodam excessu in usu alimentorum, et est peccatum veniale; vel ex præcedenti cogitatione, et mortalis esse potest in causâ: in primo casu, hæc illusio non est timenda; in secundo, à susceptione sacramenti et celebratione mysterii non impedit, si quædam ratio excusans id suadeat, v. g., circumstantia diei festi aut dominicæ; in tertio autem casu, *propter talem pollutionem à sacro mysterio eâ die abstinere oportet*, inquit S. Gregorius. Attamen, si pollutio non fuerit mortalis in causâ, vel si sacerdos, verè pœnitens, ab eâ absolutus fuerit, et aliqua ratio id suadeat, celebrare poterit.

Conjux qui in usu matrimonii exoptat ut proles ex suâ actione non nascatur, peccat, juxta omnes; sed peccatum istud est duntaxat veniale; quia finis præcepti non cadit sub præcepto; ita Sanchez, l. 9, disp. 8, n° 10, et multi alii, contra paucissimos qui volunt peccatum esse mortale. Si quod autem impedimentum voluntariè opponeretur conceptioni, peccatum esset mortale.

ARTICULUS TERTIUS.

De redditione debiti.

Nobis dicendum est, 1° de obligatione reddendi debitum; 2° de causis à redditione debiti excusantibus; 3° de iis qui mortaliter peccarent, debitum reddendo; 4° de iis qui peccatum Onæ

committunt; 5° de iis qui debitum reddendo peccarent venialiter.

§ I. — De obligatione reddendi debitum.

Constat Scripturâ Sacrâ et ratione strictam existere obligationem, pro utroque conjugè, reddendi debitum alteri expressè vel tacitè petenti. 1° Scripturâ Sacrâ: I ad Corint., 7, 3: *Uxori vir debitum reddat; similiter et uxor viro. Nolite fraudare invicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi.* Hæc verba strictam obligationem clarè exprimunt. 2° Ratione: ex omni contractu nascitur obligatio naturalis standi conventionibus; præcipuum autem matrimonii objectum est mutua traditio corporis in ordine ad actum conjugalem; ergo qui absque legitimâ causâ debitum negaret, conventioni solemniter factæ et juramento firmatæ graviter deesset, ac proinde mortaliter peccaret. *Ita omnes theologi.*

Hinc 1° debitum rationabiliter et instanter petenti vel unâ vice, sine causâ legitimâ, denegare, peccatum est mortale; si verò postulans facile acquiesceret et periculum incontinentiæ abesset, debitum semel aut iterum denegare, vel nullum esset peccatum, vel saltem non mortale.

Hinc 2° unus conjugum diu, invitâ comparte suâ, abesse non potest, nisi necessitas eum premat, quia talis absentia negationi debiti æquivaleret, et justitia in re gravi tunc læderetur.

§ II. — De causis à redditione debiti excusantibus.

Sicut legitima causa à restitutione faciendâ quandoque excusat, sic et à debito conjugali reddendo. Plures autem numerantur hujusmodi causæ; scilicet:

1° Si petens non sit suû compos, v. g., si sit amens vel ebrius, nulla est obligatio debitum reddendi, quia talis petitio non est actus humanus. Attamen, si vir ita petens actum consummare possit, uxor petitioni ejus acquiescere potest, imò et tenetur, si rationabiliter timeat ne ab eâ repulsus, in incontinentiam incidat, vel ad aliam accedat, aut blasphemias vel turpia coram famulis vel liberis proferat. Ita Sanchez, l. 9, disp. 23, n° 9, S. Ligorius, l. 6, n° 948, etc., qui dicunt debitum uxori amenti vel furiosæ non esse reddendum nec petendum, propter abortûs periculum.

2° Qui debitum reddere non potest sine gravi periculo sanitatis, ab illo excusatur; quia prius est existere et sanum esse, quàm debitum reddere. Idem dicendum est, si grave existat periculum nocendi proli.

Hinc 1° nulla est obligatio reddendi debitum marito laboranti morbo contagioso, v. g., venereo, peste, leprâ, etc. Dicit quidem Alexander III debitum reddendum esse leproso; sed Sanchez, l. 9, disp. 24, n° 17, S. Ligorius, l. 6, n° 930, et multi apud eos, docent id intelligendum esse de casu in quo reddenti probabile non immineret periculum lepram contrahendi;

quia repugnat conjugem tali periculo se exponere teneri. Excipiunt autem iidem auctores, nisi lepra matrimonium præcessisset et ab altero fuisset cognita: supponendum est tamen quod periculum nimis grave, v. g., mortis, non existat.

Hinc 2° conjux æger, qui absque gravi detrimento debitum reddere non potest, ab illo tamdiu excusatur, quamdiu infirmitas ejus perdurat: illud verò negare non licet propter graviditatis aut educationis prolis incommoda, nec propter ordinariam partus difficultatem; hæc enim matrimonii sunt appendices.

3° Conjux debitum reddere non tenetur ei qui per adulterium à jure petendi excidit; nam frangenti fidem fides amplius non debetur: si verò ipse adulterii reus esset, debitum negare non posset, quia compensatio injuriarum existeret. Id certum est de muliere respectu viri; non ita forsitan de viro respectu mulieris, quia mulier adulterans gravius peccat, propter periculum falsos introducendi hæredes.

Cæterum, qui adulterium compartis suæ condonavit, v. g., debitum ei reddendo, post notitiam adulterii, debitum jam negare non potest. Adulter nihilominus debitum, tanquam sibi benignè concedendum, à conjuge infidelitatem non ignorante petere potest, et ignorantiam eam revelare non tenetur: nemo quippè gravem pœnam sibi infligere obligatur; ergo, etc.

4° Si debitum frequentius petatur, v. g., pluries in unâ nocte, alter illud reddere non tenetur; id enim rationi est dissentaneum et

graviter fieri potest nocivum. Debet tamen uxor, quantum potest, ait *Sanchez, l. 9, disp. 2, n° 12*, necessitatibus viri vehementes stimulos carnis experientis subvenire: etenim officium charitatis exigit ut periculum incontinentiæ ab illo pro posse suo avertat.

5° Uxor debitum reddere potest, sed non tenetur, tempore fluxus menstrui, nisi merito timeat ne vir incontinentiæ periculum incurrat; si tamen precibus illi persuadere non possit ut ab actu desistat, reddere debet; quia semper timendum est periculum incontinentiæ, vel jurgium, vel aliud incommodum. Ità *S. Bonaventura* et multi alii apud *Sanchez, l. 9, disp. 21, n° 16*. Eodem modo non tenetur reddere tempore puerperii, et fieri potest ut non debeat, si nempe aliquid existat periculum.

Communissimè docent theologi licere debitum reddere et petere tempore lactationis, quia experientiâ constat quòd rarissimè lac hæc actione inficiatur. *Sanchez, l. 9, disp. 22, n° 14, et S. Ligorius, l. 6, n° 911.*

6° Debitum negare non licet ob metum numerosioris prolis: sponsi christiani confidunt in Deo, qui dat jumentis escam ipsorum et pullis corvorum invocantibus eum (*Ps. 146, 9*); dando enim benedictionem fœcunditatis, sæpè dat etiam benedictionem boni temporalis et spiritualis, efficiendo ut inter liberos unus nascatur, qui peculiaribus polleat dotibus, ac totam familiam in utroque bono promoveat.

Veruntamen si deesset facultas numerosiorem prolem secundum proprium statum alendi,

Sanchez, l. 19, disp. 25, n° 3, et plures alii æstimant licitum esse debitum negare, modo periculum incontinentiæ non timeatur: sed, cum sponsus debitum eâ ratione denegans ferè nunquàm certò cognoscere possit an nullum sit periculum incontinentiæ in petente, rarissimè confessarius permittere potest ut debitum sub hoc prætextu denegetur. Semper exigere debet ut ex mutuo consensu id fiat, et, non obstante proposito perfectam continentiam servandî, uterque paratus sit debitum petenti reddere.

7° Mulier quæ, de consensu mariti, alienum suscepit infantem pactâ pecuniâ nutriendum, à reddendo debito tempore lactationis excusatur; quia si lac mulieris gravidæ propriæ proli illud sugenti ordinariè non noceat, non ita est de alienâ prole. Undè qui prolem suam committunt nutrici lactandam, ægrè audiunt illam esse gravidam.

§ III. — De iis qui mortaliter peccant, debitum reddendo.

1° Si petens mortaliter peccet ob circumstantiam ex parte ipsius actûs se tenentem, v. g., si petat in loco publico vel sacro, vel cum gravi periculo abortûs, aut propriæ alteriusve sanitatis, vel cum evidenti discrimine semen extra vas naturale effundendi, cum aliter coire posset, certum est reddentem etiam mortaliter peccare; quia in ipsomet crimine participat et malitiam ejus induit.

2° Si vir adeò sit decrepitus vel debilis ut

actum perficere nequeat, nec spem illum perficiendi habeat, mortaliter peccaret, debitum exigendo, quia esset actus contra naturam, et uxor eâdem ratione mortaliter peccaret, reddendo. Si verò identidem vir actum perficeret, quamvis sæpè non consummaret, uxor reddere posset, imò et teneretur, quia ob dubium de felici exitu, maritum jure suo privare non posset: ipsemet maritus in eo casu debitum licitè petit, dum aliqua est ratio sperandi fore ut ad consummationem perveniat; et si contingat semen extra vas effundi, id per accidens evenire censetur, nec ad peccatum imputatur. At ubi nulla remanet spes ad consummationem actûs perveniendi, certum est ab illo sub mortali abstinendum esse. Ità *Sanchez, l. 19, disp. 17, n° 24, S. Ligorius, l. 6, n° 954, dub. 2*, et multi apud eos.

3° Si unus conjugum debitum petendo mortaliter peccet, ob circumstantiam sibi personalem, v. g., quia castitatem vovit, vel malum finem sibi proponit, quærunt theologi an reddere liceat. Quidam videntur opinari esse peccatum mortale in reddendo, nisi gravis causa excuset, tum quia petens in eo casu non habet dominium in corpus alterius, tum quia, posito voto aut fine perverso, actus fit malus in petente; ergo alter ei participare non potest.

Multi, è contra, dicunt alterum conjugem non solum posse, sed teneri debitum reddere, quia petens jus suum per votum non amisit; petit illicitè, sed non injustè. Qui vovisset pecuniam à te debitam non exigere, si contra

votum illam exigeret, possesne eam denegare? minimè sanè; ergo à pari, inquirunt, conjux debitum negare non potest conjugi illud, non obstante voto, petenti et mortaliter peccanti. Ità Sanchez, l. 9, disp. 9, n° 4, S. Ligorius, etc.

Certum tamen nobis videtur conjugem à quo debitum sic petitur, teneri ex præcepto charitatis petentem monere et à peccato avertere, modo possit monere sine timore magni dissidii, vel indignationis, aut incontinentiæ, ait S. Ligorius, quæ incommoda sæpissimè timenda sunt: tunc enim præceptum correctionis fraternæ non obligat, quando nulla est spes emendationis.

Omnes fatentur conjugem voto non ligatum licitè debitum petere posse, et multi suadent ut petat, quando prævidet alterum illud petiturum esse, et sic peccatum avertetur.

4° Constat ex dictis conjugem, qui habuit commercium incestuosum cum personâ comparti suæ consanguineâ in primo aut secundo gradu, à jure petendi debitum excidisse; si nihilominus petat, alter teneturne reddere?

Certum est partem innocentem petere posse et alteram reddere teneri: undè plures in hoc casu, sicut in præcedenti, consulunt hujusmodi petitionem, ad præcavendum alterius peccatum.

Multi apud Sanchez, l. 9, disp. 6, n° 11, tenent innocentem mortaliter peccare, si petenti debitum reddat, quia petitioni ejus mortaliter malæ acquiescit, ejusque malitiam facit propriam.

Multò tamen communiùs et probabiliùs docent Sanchez, S. Ligorius, innumerique alii, nullum esse peccatum in reddendo, si petens à peccato suo prudenter averti nequeat: innocens enim, actum conjugii exercendo, facit rem in se bonam ad quam jus habet, et jure isto per crimen alterius privari non potuit; sive ergo petat sive reddat, jure proprio utitur; ergo non peccat, præsertim si quod pateretur incommodum in negando, et si peccatum alterius impedire non posset.

§ IV. — De iis qui peccatum Onæ committunt.

Peccatum istud in eo consistit quòd vir, post penetrationem, se retrahat et semen extra vas mulieris effundat ut generationem impediatur. Nomen suum sortitur ab Onâ, secundo filio patriarchæ Judæ, qui, defuncto fratre suo Her sine posteritate, viduam ejus nomine Thamar ducere coactus est, ut suscitaret semen fratri suo: *Ille sciens non sibi nasci filios, introiens ad uxorem fratris sui, semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur* (Gen. 38, 9).

Nihil nunc frequentius est, quam detestabilis hæc consuetudo inter juniores conjugatos, qui, timore Dei non retenti, præceptum Apostoli, *Honorable connubium in omnibus, et torus immaculatus* (Hebr., 13, 4), non servant, sed solas voluptates carnis in matrimonio quærentes, onera ejus refugiunt, et nullam prolem, vel eam in numero determinato habere volunt.

Si autem hæc agendi ratio sit adeò frequens temporibus nostris, et si exindè tot et tantæ difficultates in sacro tribunali assurgant, magni interest ut, quantum in nobis erit, certa ponamus principia tum circa quæstionem in se spectatam, tum circa practicam harum principiorum applicationem.

Nobis autem statuenda priùs videntur quæ certa habentur apud omnes, et absque respectu ad bonam fidem, saltem à tanto, si non à toto, excusantem, admittuntur.

1° Theologi docent virum sic agentem quæcumque ex causâ, mortaliter peccare (nisi, ut dicemus infra, bona fides excuset), et absolvi non posse nisi de peccato doleat, et ampliùs non ita peccare sincerè proponat.

Ratio est quia hæc actio fini primario matrimonii, id est, procreationi prolis est opposita. Semper sic fuit apprehensa à doctoribus, qui de tali deordinatione interpretantur verba textum supra citatum sequentia, *et idcirco percussit eum (Onam) Dominus, quòd rem detestabilem faceret.*

Non diffitemur quædam exurgere posse dubia circa hunc textum, in quo agitur de actione multipliciter deordinatâ et verè detestabili, quia, v. g., nonobstante lege, Onas semen fratri suo, ex pravo motivo, semen suscitare volebat, quin hæc gravis improbatio ad actum incompletum, precisè sumptum, referatur necessariò. Alia etiam proferuntur quæ fortè rem solâ ratione spectatam non ita certam efficerent, de quibus infra. Sed auctoritas tantæ doctorum multitudinis qui,

re maturiùs perpensâ, actum in se malum habuerunt et de eo textum Genesis interpretati sunt, abjicienda non videtur. Insuper, sacra Pœnitentiaria, pluries interrogata, non quidem pronuntiavit circa gravitatem peccati; sed ita respondit quòd gravitas ea ab ipsâ supposita meritò videatur.

2° Eodem modo et propter easdem rationes judicandum est de muliere virum ad sic agendum inducente, vel detestandæ actioni ejus consentiente, et à *fortiori* seipsam ante seminationem, invito marito, retrahente. Sæpè, enim, mulieres in causâ sunt quòd viri actum non perficiant, aut saltem nefandæ eorum actioni libenter consentiunt.

3° Uxor, saltem ordinariè, tenetur maritum monere, illumque pro posse à perversâ agendi ratione avertere: lex charitatis hoc ab ipsâ exigit.

4° Uxor debitum reddere potest et tenetur, si vir monitus promittat se perfecturum esse actum, et illum saltem quandoquè perficiat; nam in dubio abusûs jus certum denegari non potest: verum actioni mariti se retrahentis dissentire debet, alioquin graviter peccaret.

Nunc igitur difficultas est an, tulâ conscientia, debitum reddere possit, ubi certò cognoscit virum se retracturum, nec precibus eum à tali proposito avertere potest.

Multi contendunt uxorem in eo casu debitum reddere non posse, etiam ad vitandam mortem certò sibi imminentem: 1° quia actus mariti se retrahentis essentialiter est malus, uxor autem,

petitioni assentiens, malitiæ ejus participaret; 2° quia vir, ex hypothese, non actum conjugalem petit, sed solummodo licentiam vas penetrandi, ut sese ad pollutionem excitet; 3° quia, si vir participationem in actu sodomitico exigeret, nullam ob causam mulier ei assentire posset, nequidem ad vitandam mortem: porro, in casu supposito, petitio mariti ad actum sodomiticum reducitur, siquidem actus consummatio excluditur; ergo, etc. Ità *Habert*, t. 7, p. 745; *Collator Parisiensis*, t. 4, p. 348, plures doctores sorbonici apud *Collet*, t. 16, p. 244; *Collator Andeg.*, sur les Etats, t. 3, p. ultimâ, *Bailly*, etc.

Multi alii docent uxorem petitioni acquiescentem et consueto modo se præbentem, ab omni peccato esse immunem, si actioni viri se retrahentis penitus dissentiat, quia vacat rei licitæ, et utitur jure suo, quo, propter malitiam viri, privari non potest: nihil enim facit, nisi quod, posito matrimonio, licitè facere potest; vir ad eam accedens et vas penetrans non peccat, sed tantum se retrahendo et semen extra vas effundendo; ergo si mulier huic actioni omnino dissentiat, peccato viri non participat. Ità *Sanchez*, l. 9, disp. 17, n° 3, *Pontius*, l. 10, cap. 11, n° 3, *Tamburinus*, l. 7, cap. 3, § 5, n° 4, *Sporer*, p. 356, n° 490, *Pontas* verbo, *Devoir conjugat*, cas 55, *S. Ligorius*, l. 6, n° 947.

Roncaglius et *Elbel*, apud *S. Ligorium*, *ibid.*, permittunt quoque uxori debitum marito se retrahere volenti reddere, modo peccato ejus

dissentiat, sed gravem requirunt causam ut ab omni culpâ excusetur. Hæc sententia sola ex se admittenda nobis videtur; etenim firmiter persuasum habemus actionem mulieris per se nihil habere mali, ac proinde sententiam *Habert*, aliorumque theologorum ei adhærentium, severiorem esse et non fundatam; mulier ergo potest, ob rationem sufficientem, marito se passivè præbere. Sed ratio excusans malitiæ peccati et efficacitati cooperationis proportionata esse debet; nam negari non potest mulierem in eo casu peccato viri proximè cooperari; ergo gravis requiritur causa excusans. Ità nunc communissimè sentiunt confessarii docti et pii, et Pœnitentiaria sacra, sequentibus verbis interrogata:

Potestne pia uxor permittere ut maritus suus ad eam accedat, postquam experientia ipsi constiterit eum more nefando Onam se gerere.... præsertim si uxor denegando, se exponat periculo sævitiarum, aut timeat ne maritus ad meretrices accedat?

Respondit die 23 aprilis anni 1822:

Cum in proposito casu mulier, è sua quidem parte, nihil contra naturam agat, detque operam rei licitæ, tota autem actus inordinatio ex viri malitiâ procedat, qui loco consummandi, retrahit se et extra vas effundit, ideò si mulier, post debitas admonitiones, nihil proficiat, vir autem instet, minando verbera, aut mortem, aut alias graves sævitiarum, poterit ipsa (ut probati theologo docent), citra peccatum passivè se præbere; cum in his rerum adjunctis ipsa viri

sui peccatum simpliciter permittat, idque ex gravi causâ quæ eam excuset, quoniam charitas, quâ illud impedire teneretur, cum tanto incommodo non obligat.

Uxor igitur debitum in his circumstantiis reddendo non peccat, dummodo gravi causâ excusetur: causa autem reputatur gravis,

1° Si mors, verbera aut graves sævitiae timeantur: patet ex responso sacrae Pœnitentiariæ et ex ratione.

2° Si detur locus timendi ne maritus concubinam in domo conjugali habeat et cum illâ maritaliter vivat, quia nulla est uxor sensata quæ sævitias vel etiam verbera non mallet sufferre quàm commercium adeò sibi injuriosum in propriâ domo videre.

3° Etiam si maritus concubinam in domo non habiturus esset, si timeretur ne illam alibi frequentaret, vel ad meretrices accederet, quamvis sacra Pœnitentia ad hoc quæsitum non respondeat, nobis videtur adesse causam sufficientem ut mulier excusetur; quia certè hoc valdè molestum est illi, ratione jurgii, dissensionis, dissipationis rei domesticæ, scandali, etc.

4° Notandum est autem gravitatem molestiarum ex circumstantiis personarum judicandam esse. Quod enim respectu unius reputatur leve, gravissimum esse potest respectu alterius: sic rixæ transitoria, dissensiones, et etiam quædam verbera non multùm ponderantur inter rusticos, et prorsùs intolerabilia forent mulieri timidæ, exquisitâ disciplinâ instructæ

et urbanitati assuefactæ. Metus ergo notabilium jurgiorum in his conditionibus esset causa sufficiens debitum reddendi.

5° Pariter si mulier certò sciat virum, ex repulso iratum, blasphemias in Deum et in religionem, injurias erga confessarium et sacerdotes in genere, verba scandalosa coram famulis aut liberis pronuntiaturum, tunc debitum reddere potest; quia unum peccatum impedire volens, in causâ esset quòd alia æquè gravia vel graviora patrantur: nihil ergo proficeret, et grave incommodum frustrâ subiret.

6° *A fortiori* metus divortii aut separationis aut infamiæ aut gravis scandali esset causa sufficiens.

7° Non necesse est quòd mulier virum repellat, donec sævitias, molestias, aliave incommoda superius memorata experta fuerit; tunc enim debitum reddendo vel offerendo, malum jam existens sæpè non averteret, et aliundè illud subire non tenetur ad peccatum mariti impediendum: sufficit ergo ut illud rationabiliter timeat.

8° Similiter virum, debitum cum intentione se retrahendi petentem, singulis vicibus monere non tenetur, quandò ex adjunctis certò cognoscit se ab illo nihil obtenturam: debet tamen, saltem aliquoties, ostendere se crimini ejus non assentire. Verùm sedulò cavendum est ne illa, metu prolis, molestiarum graviditatis, aliove motivo sibi illudens, interiùs peccato mariti assepiat, vel in illo sibi com-

placeat. Sic disposita esse debet, ut mallet mori quàm generationem impedire, si hoc ab ipsâ penderet.

In cunctis autem his casibus ea mulieri licent quæ licerent si actus mariti rectè perficeretur.

Principia hùc usquè posita ut certa sunt habenda.

Non ità autem in praxi premenda sunt, quandò, scilicet, adest bona fides in conjugibus, quæ, si non à toto, saltem à tanto, id est, à mortali excuset.

Sunt enim conjuges qui, sive propria convictione et conscientia, sive sæpius quia sic edocti fuerunt, de gravitate peccati non dubitant, et tunc evidens est eos absolvi non posse quin de eo doleant, firmum que habeant propositum non peccandi de cætero.

Sunt autem, et quidem plurimi, qui variis rationibus innixi, in bonâ fide suprâ dictâ versantur. Persuasum habent se, in statu vitæque communi matrimonii, continere non posse, nec tamen numerosiorem prolem habere volunt, sive quia conditionem honestam et decentem educationem procurare nequirent, sive propter ipsam uxoris sanitatem quam salvam et felicem servare intendunt. Insuper, hujusmodi actum saltem concupiscentiam extinguere, mutuum que amorem, adeò necessarium, fovere, advertunt. Convinci nequeunt pejorem esse actum incompletum quam usum matrimonii, quandò adest impossibilitas physica procreationis prolis, inter senes, v. g., et

præsertim in tempore graviditatis; nituntur tandem sensu communi, ut aiunt, patrum familiâs alioquin proborum et etiam christianorum.

Quidquid de his rationibus vel de gravibus doctorum responsis speculativè æstimetur, nobis certum est prædicta bonam fidem inducere posse. Non tantum in rusticis et ignaris, sed etiam in doctis et probis viris reperimus; multi confessores, pii et sapientes, à nobis de his interrogati, responderunt se pluries eandem bonam fidem reperisse, nec de ipsius possibilitate et in pluribus casibus existentia dubitare licet. Notandum est etiam hanc sæpius in uxoribus haberi, quæ, ut potè passivæ, facilius se excusatas sentiunt, ut experientia constat.

Hisce difficultatibus nobis à confessoribus sæpissime expositis pressi, dolentesque è nimia severitate tanta oriri incommoda, sequentibus verbis anxietates nostras summo Pontifici exposuimus.

Beatissime Pater,

Episcopus Cenomanensis, ad pedes Sanctitatis vestræ summâ cum reverentiâ provolutus, ea quæ sequuntur humillimè repræsentat.

Ferè omnes juniores sponsi numerosiorem prolem habere nolunt, et tamen ab actu conjugali abstinere moraliter nequeunt.

A confessariis interrogati circa modum quo juribus matrimonii utuntur, graviter communiùs offendi solent, et moniti, nec ab actu conjugali

temperantur, nec ad nimiam prolis multiplicationem determinari queunt.

Tunc adversus confessarios mussitantes, sacramenta Pœnitentiæ et Eucharistiæ derelinquunt, malum præbent exemplum liberis, famulis aliisque Christi fidelibus. Lugendum inde oritur religionis detrimentum.

Numerus eorum qui ad sacrum tribunal accedunt multis in locis, ab anno in annum decrescit, præsertim ob hanc causam, fatentibus plerisque parochis, pietate, scientiâ et experienciâ magis conspicuis.

Quomodo ergo olim agebant confessarij, aiunt multi? Non plures quàm hodiè communiter nascebantur liberi ex singulis matrimoniis. Conjugati non erant castiores, et nihilominus præceptis annuæ confessionis ac communionis paschalis non deerant.

Omnes libenter admittunt infidelitatem erga compertam et abortus intentionem maximam esse peccata. At vix quidam persuaderi possunt se teneri sub peccato mortali aut perfectam in matrimonio servare castitatem, aut incurrere periculum innumeram generandi prolem.

Præfatus Cenomanensis episcopus, ingentia hinc obventura esse mala prævidens, et anxietate turbatus, à Beatitudine vestrà sollicitè exquiri:

1° An conjuges, qui matrimonio eo utuntur modo, ut conceptionem præcaveant, actum per se mortaliter malum exerceant?

2° Si actus habendus sit ut per se mortaliter malus, an conjuges de illo se non accusantes,

considerari possint tanquam in eâ constituti bonâ fide quæ eos à gravi culpâ excuset.

3° An probanda sit agendi ratio confessariorum qui, ne conjugatos offendant, illos circa modum quo matrimonii jûribus utuntur non interrogant.

RESPONSIO.

Sacra Pœnitentiaria, maturè perpensis propositis quæstionibus, ad 1^{am} respondet: cum tota actûs inordinatio ex viri malitiâ procedat, qui, loco consummandi, retrahit se et extra vas effundit, idè, si mulier, post debitas admonitiones, nihil proficiat, vir autem instet minando verbera aut mortem, poterit ipsa (ut probati theologi docent), citra peccatum passivè se præbere, cum in iis rerum adjunctis, ipsa viri sui peccatum simpliciter permittat, idque ex gravi causâ quæ eam excusat, quoniam charitas, quâ illud impedire teneatur, cum tanto incommodo non obligat;

Ad 2^{am} autem et 3^{am} respondet: quòd præfatus confessarius in mentem revocet adagium illud, Sancta sanctè esse tractanda, atque etiam pendat verba S. Alphonsi de Ligorio, viri docti et harum rerum peritissimi, qui in Praxi confessarii, § 4, n° 7, inquit: Circa autem peccata conjugum respectu ad debitum maritale, ordinariè loquendo, confessarius non tenetur, nec decet interrogare, nisi uxorem an illud reddiderit, modestiori modo quo possit.... De aliis

taceat, nisi interrogatus fuerit; *nec non alios probatos auctores consulere non omittat.*

Datum Romæ, die 8 junii 1842.

Verba S. Alphonsi de Ligorio citata reperiuntur in editione undecimâ, in-4°, § indicato, sed n° 41.

Advertendum est, ut supra diximus, sacram Pœnitentiariam, quanquam priori quæsito respondere noluerit, actum viri matrimonio abutentis per se mortaliter malum supponere; is videtur responsionis sensus obvius.

Sed nunc, ut ad praxim deveniamus, eadem S. Pœnitentiaria admittit regulam à S. Ligorio indicatam esse prudentem, et confessarium eam tutò sequi posse.

2° Cautè abstineant confessarii, præsertim juniores, ab indiscretis interrogationibus, quæ gravem inferunt molestiam conjugibus; prudenter admodum agant et loquantur, nec citius et inconsideratè ipsis gravitatem actûs, aliudè non omnibus ità certam, innotescere faciant, ne bonam fidem, absque ullo pro animabus fructu, destruant.

3° Cum omni sollicitudine et discretione conscientiæ statum perpendant, ut ipsis constet utrùm sit bona fides, an non.

Si non existat, jam quid faciendum sit diximus.

Si verò judicetur eam existere saltem circà gravitatem actûs, cautè pœnitentes hortentur; nam, hâc bonâ fidè sublatâ, quin ipsi ad aliam

agendi rationem adduci valeant, peccata hùc usquè materialia formalia fient, absque ullo fructu, inductis in contrarium de quibus suprâ incommodis.

4° Interrogatus confessor cum eâdem discretione respondere debet, et aliquandò tacere circà gradum malitiæ poterit, quandò, scilicet, spes firma rectiorem agendi modum obtinendi non affulgebit.

Verumtamen, si directè circà gradum malitiæ interrogetur nec tacere queat, mentem suam aperiet; in nullo enim casu veritatem lædere licet; sed cautè etiam, nec nimis affirmativè aut absolutè, ne bonam fidem fortè adhuc superstitem auferat.

5° Nihilominus, sedulò inducendi sunt conjuges ad sanctè vivendum in matrimonio, hortandique, prout prudentia sinet, vel ad rectè utendum, vel ad abstinendum.

Studeat uxor pro viribus maritum blanditiis, omnibus amoris indiciis, præcibus, hortationibusque ad actum rectè perficiendum, vel ab eo prorsus abstinendum et christianè vivendum adducere: experienciâ constat plurimas mulieres, viros sic allicientes, eos lucratas fuisse.

Queritur 1° an uxor debitum petere possit à viro quem novit eo abusurum.

R. Plures theologi simpliciter affirmant, quia jus habet et jure suo utitur. Ità *Pontius, Tamburinus, Sporer, etc.* Alii verò multò rectius, ut patet ex dictis, gravem requirunt causam ut licitè petere possit, quia proximam occasionem peccandi præberet marito; vix

autem hanc causam habere potest, cum alia media tentationes superandi ipsi suppetant. Sed, positâ de facto causâ gravi, v. g., tentatione difficillimè superandâ, neutiquàm peccaret; licet quippè rem in se bonam rectâ intentione, et ob graves rationes ab eo petere, qui eam sine peccato reddere potest, quamvis, per abusum, illam sine peccato non præstiturus sit; sic sacramenta ab indigno sacerdote, mutuum ab usurario, juramentum à pagano, etc., petere licet, quandò sufficientes adsunt rationes, ergo à *pâri*, etc.

Queritur 2° an maritus semen extra vas effundere possit, si, ex declaratione medicorum, mulier parere non valeat absque evidenti mortis periculo.

Respondemus cum omnibus *negativè*, quia res est contra naturam et detestanda; vel perficiendus est actus, si periculum mortis non sit multum probabile; vel ab eo totaliter abstinendum, si periculum sit moraliter certum. In eo casu alia via salutis non relinquitur sponsis præter continentiam: lugenda est illorum conditio: attamen mutari non potest. Tunc miserabiles hujusmodi sponsi separari debent quoad thorum, ut facilius se continent et castè vivant.

Hic notandum est fornicantes, adulterantes, etc., generationem per voluntariam seminis effusionem extra vas impedire non posse, quia hæc circumstantia est contra naturam: ea igitur in confessione declaranda est.

§ V. — De iis qui venialiter peccarent, debitum reddendo.

1° Quandò usus conjugii est peccatum veniale ex parte petentis, v. g., quia ob solam voluptatem petit, aliqua esse videtur culpa in reddendo, si nulla ratio excuset; quia est subministratio materiæ peccati venialis. Sed absoluta petitio est ratio sufficiens redditionem cohonestans; nam timendum est ne ex denegatione nascantur rixæ, odia, scandala, pericula gravius peccandi, etc.

2° Si verò usus conjugii sit venialiter malus ex parte ipsius copulæ, v. g., quia petitur in vase quidem naturali, sed modo vel situ insolito et venialiter malo, vel tempore menstrui aut puerperii, reddi non debet sine causâ, propter indecentiam: at si ex denegatione debiti quædam timeantur incommoda, eo ipso datur ratio sufficiens illud reddendi. Itâ Sanchez, l. 9, disp. 6, n° 6, S. Ligorius, l. 6, n° 946, et multi apud eos, contra alios non paucos, qui nolunt indecentiam actûs venialiter mali quâcumque ex causâ abstergi posse: mendacium, v. g., inquit, ex necessitate licitum fieri non potest; ergo, etc. Verum negatur paritas; mendacium enim ex naturâ suâ malum est, non item petitio debiti in casu supposito, sed ex circumstantiâ quæ, juxta omnes, per rationabilem causam cohonestari potest; ergo similiter et redditio cohonestatur. Undè probabilius nobis videtur redditionem in eo casu ab omni culpâ abstergi.

Queritur 1° an mulieres quæ hactenus non nisi mortuos habuerunt liberos, debitum nihilominus reddere aut petere possint.

R. *Sanchez, l. 7, disp. 102, n° 8, S. Ligorius, l. 6, n° 953*, et multi alii dicunt mulierem non peccare reddendo, nec petendo; nam 1° rem in se licitam, ad quam jus habet, facit; mors autem foetus per accidens evenit et ideò non potest imputari; 2° melius est hominem cum peccato originali existere, quàm non esse, ut longius probare conatur *Sanchez*; 3° quia nunquam accidit ut mulier, post multos abortus, feliciter pariat.

Sylvius verò, *l. 4, p. 718, Billuart, t. 19, p. 396, Bailly, etc.*, dicunt mulierem nec petere nec reddere posse, ubi moraliter certum est prolem venire vivam nequire; tunc quippè legitimus et propriè dictus matrimonii finis obtineri non potest: hæc opinio sic restricta probabilior in se nobis videretur et sola tenenda. Non dicunt tamen auctores citati, peccatum esse mortale; nec id definire audeamus.

Nunc verò contendunt medici numquam moraliter esse certum mulierem edere non posse prolem viventem. Sic ergo evanescit difficultas.

Queritur 2° an mulier quæ ex iudicio medicorum parere non potest absque manifesto aut saltem valdè probabili vitæ periculo, debitum marito instantè petenti reddere teneatur.

R. Jàm probavimus virum in eo casu quamcumque ob causam debitum petere non posse; ergo similiter nec uxor reddere potest, quia

dominium vitæ suæ non habet. Sed peccatum non est mortale, nisi periculum sit manifestum.

CAPUT SECUNDUM.

DE USU CONJUGII.

In eo capite examinandum est, 1° quandònam peccent conjuges in usu matrimonii, et 2° quid sentiendum sit de tactibus inter conjuges.

ARTICULUS PRIMUS.

Quandònam peccent conjuges in usu matrimonii.

1° Mortaliter peccant conjuges non solùm quandò habent copulam extra vas naturale, sed etiam quandò copulam in vas indebitum inchoant, cum intentione in vas naturale eam consummandi; medium quippè eligunt omninò improportionatum; et actio ista, cum ad effusionem extra vas tendat ex se, nihil aliud est quàm sodomia inchoata. Sic *Sanchez, l. 9, disp. 17, n° 4, S. Ligorius, l. 6, n° 916*, et multi apud eos.

2° Si non servetur situs naturalis et grave sit periculum effundendi semen extra vas, peccatum est mortale, juxta omnes, tum in petendo, tum in reddendo: ratio patet. At, secluso tali periculo, debitum sic petere aut reddere absque necessitate, peccatum est duntaxat veniale;

Queritur 1° an mulieres quæ hactenus non nisi mortuos habuerunt liberos, debitum nihilominus reddere aut petere possint.

R. *Sanchez*, l. 7, disp. 102, n° 8, *S. Ligorius*, l. 6, n° 953, et multi alii dicunt mulierem non peccare reddendo, nec petendo; nam 1° rem in se licitam, ad quam jus habet, facit; mors autem foetus per accidens evenit et ideò non potest imputari; 2° melius est hominem cum peccato originali existere, quàm non esse, ut longius probare conatur *Sanchez*; 3° quia nunquam accidit ut mulier, post multos abortus, feliciter pariat.

Sylvius verò, t. 4, p. 718, *Billuart*, t. 19, p. 396, *Bailly*, etc., dicunt mulierem nec petere nec reddere posse, ubi moraliter certum est prolem venire vivam nequire; tunc quippè legitimus et propriè dictus matrimonii finis obtineri non potest: hæc opinio sic restricta probabilior in se nobis videretur et sola tenenda. Non dicunt tamen auctores citati, peccatum esse mortale; nec id definire audeamus.

Nunc verò contendunt medici numquam moraliter esse certum mulierem edere non posse prolem viventem. Sic ergo evanescit difficultas.

Queritur 2° an mulier quæ ex iudicio medicorum parere non potest absque manifesto aut saltem valdè probabili vitæ periculo, debitum marito instantè petenti reddere teneatur.

R. Jàm probavimus virum in eo casu quamcumque ob causam debitum petere non posse; ergo similiter nec uxor reddere potest, quia

dominium vitæ suæ non habet. Sed peccatum non est mortale, nisi periculum sit manifestum.

CAPUT SECUNDUM.

DE USU CONJUGII.

In eo capite examinandum est, 1° quandonam peccent conjuges in usu matrimonii, et 2° quid sentiendum sit de tactibus inter conjuges.

ARTICULUS PRIMUS.

Quandonam peccent conjuges in usu matrimonii.

1° Mortaliter peccant conjuges non solùm quondò habent copulam extra vas naturale, sed etiam quondò copulam in vas indebitum inchoant, cum intentione in vas naturale eam consummandi; medium quippè eligunt omninò improportionatum; et actio ista, cum ad effusionem extra vas tendat ex se, nihil aliud est quàm sodomia inchoata. Sic *Sanchez*, l. 9, disp. 17, n° 4, *S. Ligorius*, l. 6, n° 916, et multi apud eos.

2° Si non servetur situs naturalis et grave sit periculum effundendi semen extra vas, peccatum est mortale, juxta omnes, tum in petendo, tum in reddendo: ratio patet. At, secluso tali periculo, debitum sic petere aut reddere absque necessitate, peccatum est duntaxat veniale;

quia talis inversio non est essentialis, nec generationi obstat. Severè tamen increpanda est, maximè si vir, more pecudum, à tergo, ob majorem delectationem, accedat vel si succumbat: nam talis inversio ordinis sæpè est signum concupiscentiæ mortaliter malæ in eo cui modi ordinarii non sufficiunt.

Positâ verò necessitate sic agendi, v. g., ob graviditatem, vel quia corpus alium situm non patitur, nullum erit peccatum, modò probabile non adsit periculum effusionis extra vas.

3º Mortaliter peccant conjuges, si actus valde turpes et honestati naturali graviter repugnantes, præsertim eos qui ad copulam in vase indebito ordinantur, exercent; v. g., si mulier membrum viri in os suscipiat, etc.; nunquàm enim status conjugalis infamias hujusmodi cohonestare potest.

4º Peccatum est mortale si conjuges generationem impediunt, v. g., si vir semen extra vas effundat, ut diximus, si completè non seminet, si mulier semen ejiciat, vel ejicere conetur, si passivam se teneat, ut conceptionem impediât, etc.

S. Antoninus, *Sanchez*, et multi alii apud *S. Ligorium*, l. 6, n° 918, dicunt peccatum non esse mortale si, ante seminationem, vir de consensu mulieris se retrahat, v. g., ne proles nascatur, modò absit periculum pollutionis in utroque conjugue. Verùm *Navarrus*, *Sylvester*, *Ledesma*, *Azor* et plures alii meritò censent peccatum esse mortale, tum quia semper est periculum pollutionis in viro, tum quia gra-

viter est contra naturam copulam sic relinquere imperfectam. Secunda hæc opinio sola sequenda est in praxi.

5º Mortaliter peccant, si copulam habeant cum gravi periculo abortûs, etiamsi foetus non esset animatus, vel cum notabili detrimento valetudinis prolis, petentis aut reddentis; patet ex superiùs jam dictis: tunc enim gravis est naturæ inversio.

6º Mortaliter adhuc peccant conjuges, si in usu conjugii adulterinum habeant affectum, id est, si aliam personam, sibi præsentem esse fingant, et in cogitatione commercii cum illâ habiti, voluntariè delectentur. Item si copulam ex fine mortaliter malo exercent, v. g., si vir debitum petat aut reddat ex desiderio quòd uxor difficultate pariendi moriatur.

7º Copula est peccatum mortale si habeatur in loco sacro, etiam tempore belli, ob reverentiam ei debitam, et ob legem Ecclesiæ eam prohibentis; sponsi enim aliis mediis necessitati suæ subvenire possunt.

8º Peccant adhuc mortaliter conjuges, si copulam coram aliis exercent, ob grave scandalum: caveant igitur ne in eodem cubiculo alii lectum suum habeant. Pauperes et rustici quibus sæpè unicum suppetit cubiculum pro ipsis, pueris et famulis, cautè sibi diu noctuque invigilent, ne juribus suis utendo, occasionem ruinæ aliis præbeant. Heu! quot famulæ, quot pueri in tenerâ ætate moribus jam sunt perditæ, et depravationem suam incautis debent conjugibus!

ARTICULUS SECUNDUS.

De tactibus inter conjuges.

1° Tactus ad legitimam copulam ordinati, secluso periculo pollutionis exerciti, procul dubio sunt liciti; sunt enim velut accessoria copulæ: licitâ igitur copulâ, illiciti esse non debent. Si tamen ob majorem delectationem fierent, licet ad copulam tenderent, peccata essent venialia, propter finem venialiter malum. Si verò graviter forent rectæ rationi repugnantes, quamvis ad copulam directi, ut admovere genitalia ad vas indebitum, peccata essent mortalia; conjuges enim christiani agere non debent *sicut equus et mulus quibus non est intellectus* (Ps. 31, 11): sed *sciat unusquisque vas suum possidere in sanctificatione et honore, non in passione desiderii, sicut et gentes quæ ignorant Deum* (I ad Thess. 4, 4).

2° Tactus inter conjuges, cum proximo periculo pollutionis exerciti, sunt peccata mortalia: pollutio enim non magis licita est conjugatis quam solutis, nec igitur periculum pollutionis voluntarium magis excusari potest. Amplexus verò, aliique tactus non turpes, qui ad fovendum mutuam amorem exerceri solent inter conjuges, si periculum pollutionis non inducant, minimè sunt peccata; permittuntur inter solutos ob justam causam, etiam cum aliquo pollutionis periculo; ergo à fortiori inter conjuges; causa autem mutui amoris fovendi

esset sufficiens ad excusandum leve periculum, si existeret; ergo, etc.

3° An tactus graviter turpes, inter conjugatos, secluso proximo pollutionis periculo, sint peccata mortalia, an verò venialia, disputant inter se doctores.

S. Antoninus, Sylvester, Comitulus et multi alii apud Sanchez, l. 9, disp. 44, asserunt hujusmodi tactus et aspectus tot esse peccata mortalia, si absque intentione ad copulam perveniendi exercentur; tunc enim non tendunt ad copulam, quæ excluditur; ergo ad pollutionem quæ essentialiter mala est.

Sanchez verò, l. 9, disp. 44, n° 11 et 12, S. Ligorius, l. 6, n° 932, et communiùs alii, contendunt hujus generis tactus et aspectus, secluso, ut supra, proximo pollutionis periculo, peccatum veniale non excedere, etiamsi ad actum conjugalem non referantur: tales quippè actus ex naturâ suâ non sunt peccata inter conjuges, cum licitè fieri possint ad copulam; si ergo ad copulam non dirigantur, carent legitimo fine, ac proinde sunt saltem peccata venialia; sed peccatum veniale non excedunt, ubi grave periculum pollutionis non existit.

Posterior hæc sententia multò probabilior nobis videtur. Attamen conjuges sic agentes communiter seriò increpandi sunt in praxi, præsertim si spiritus genitales graviter moveantur, quia rarò tunc abest periculum pollutionis. Ità P. Antoine et Collet. Non ideò habendi sunt ut rei peccati mortalis,

dùm asserunt bonâ fide sensus suos non commoveri, aut probabile periculum pollutionis abesse, quod non rarò accidit in conjugibus venereis à longo tempore assuefactis. Saltem damnare nollemus piam uxorem quæ ex timiditate, ex metu alicujus mali, vel ex causâ servandæ pacis, tales in se permittit tactus, asserens non exurgere motus in se, vel illos esse leves.

Turpiloquia inter virum et uxorem tantùm, peccata mortalia non sunt, nisi grave periculum pollutionis inducant, quod rarum est; ideo confessarii ea parum curare debent.

4° Sanchez, l. 9, disp. 44, n° 15, et plures apud ipsum dicunt conjugem qui in absentia alterius libidinosè seipsum tangit vel aspicit, sine periculo pollutionis, venialiter tantùm peccare, quia hi actus sunt secundarii, et tendunt ad actum principalem per se licitum, videlicet ad copulam, et tantummodò debito fine carent. Idem censendum esse arbitrantur de delectatione perceptâ in actu conjugii sibi exhibito ut præsentî.

Verùm alii multò communiùs, v. g., Layman, Diana, Sporer, Vasquez, S. Ligorius, etc., nimie severitatis non suspecti, tenent ut probabilius peccatum esse mortale, tum quia sponsus non habet jus in proprium corpus, nisi per accidens et in ordine ad copulam, tum quia istiusmodi tactus, si fiant morosè et cum spirituum commotione, ad pollutionem tendunt, et cum proximo ejus periculo connectuntur.

tales, quando sensus notabiliter commovent: secus verò, solummodò veniales nobis videntur.

Cùm delectatio in actu conjugii habito vel habendo in commotionem spirituum minùs influat, sæpè illam à mortali excusandam esse arbitramur: delectatio rei licitæ graviter mala esse non potest: at copula licita est conjugatis; ergo in illâ habitâ, vel habendâ, vel ut præsentî exhibitâ delectari, secluso proximo pollutionis periculo, non est peccatum mortale. Undè S. Thomas, de malo, q. 12, art. 2, ad 17^m: *Sicut carnalis commixtio non est peccatum mortale conjugato, non potest esse gravius peccatum consensus in delectationem quàm consensus in actum*, id est, sicut exercere actum conjugalem ob solam delectationem, esset solummodò peccatum veniale, ita et in eo representato sibi delectari. Peccatum igitur mortale esse non potest nisi ratione periculi, quod quidem adesse censetur, si *delectatio habeatur, non solum cum commotione spirituum, sed etiam cum titillatione seu voluptate venered*, inquit S. Ligorius, l. 6, n° 937.

Hæc præcipua sunt peccata quibus sanctitas matrimonii commaculati solet: sæpè Deus ea plectit, etiam in præsentî vitâ, extinctione familiæ, prole male morigeratâ, morte improvisâ, aliisve calamitatibus. Multum igitur errant conjuges qui putant omnia in usu conjugii sibi licita esse; innumera facillè committunt peccata ex se mortalia, quæ confessario non aperiunt, et in quibus putrescunt. Hinc augustissimus Delphinus, pater Ludovici XVI, Ludovici XVIII

et Caroli X, meritò aiebat castitatem conjugalem perfectà continentiam esse difficiliorem.

CAPUT TERTIUM.

DE AGENDI RATIONE CONFESSARII ERGA CONJUGATOS.

Quilibet confessarius, et maximè parochus, sedulo penset, quantà scientiam indigeat ut licita ab illicitis secernat, quantà sanctitate ut sordes aliorum audiendo, se non inquinat, quantà prudentiam ut non interroget, nisi quando et quomodo decet, ne poenitentes ab illicitis retrahens, eos doceat delicta quæ huc usque feliciter ignoraverant. Duo hic reperiuntur scopuli æqualiter declinandi, videlicet, imprudentia, quæ curiositatem et verborum intemperantiam redolet, et nimia conscientiam timiditas, quæ ne plus dicat, nihil dicit. Aliquando prudenter tacetur, si nempe poenitens in bonâ fide versetur, et ex monitione nulla prævideatur emendatio: sed bona fides à peccato excusans non præsumenda est circa plurima puncta, v. g., si agatur de sodomiâ, de tactibus, aliisve infamiis rectæ rationi omnino repugnantibus.

1° Confessarii monere debent sponso, ante matrimonium, de obligationibus status quem amplectuntur, dicentes, v. g.: multi conjuges falso arbitrantur omnia sibi licita esse, agunt sicut equus et mulus, multa committunt peccata, sæpè graves plagas super se aut super familiam suam accersunt in hac vitâ, et in æter-

num miserabiliter pereunt: cave igitur ne sic agas, et ne sanctitatem divini hujus sacramenti commacules. Scito hæc sola conjugibus esse licita quæ ad habendam prolem necessaria sunt. Nihil ampliùs nunc tibi dicere volo; si quædam dubia tibi superveniant, ea mihi vel alteri confessario prudenti ne omittas aperire.

Generalia hæc monita ante matrimonii consummationem sufficere nobis videntur; si enim confessarius plura diceret, juniores sponso quæ castè semper vixerunt, forsitan scandalizaret, eorum phantasiam turbaret, et vehementes carnis stimulos in eis excitaret. Curet ut brevi tempore post matrimonium contractum ad sacrum tribunal redeant, et tunc convenientius eos docebit regulas superius expositas circa obligationem debitum reddendi, circa tempus petitionis et redditionis, circa menstruum, puerperium, graviditatem, etc.; sed semper cautè, castè, paucis verbis; imò sæpè tutius est nihil dicere, nisi juxta interrogationem à poenitente factam.

2° Experiencia constat multos conjugatos peccata in usu conjugii admissa non declarare, nisi interrogentur: confessarius autem eos sic interrogare potest, circa ea quæ inter conjuges permittuntur: Habesne aliquid contra conscientiam tuam? si dicat se nihil habere, et satis instructus ac timoratus appareat, non necesse erit ulterius progredi. Si verò sit rudis aut sinceritas ejus suspecta videatur, insistere debet confessarius; inquiret an debitum compartii suæ denegaverit: si has voces non intelligeret,

et Caroli X, meritò aiebat castitatem conjugalem perfectà continentiam esse difficiliorem.

CAPUT TERTIUM.

DE AGENDI RATIONE CONFESSARII ERGA CONJUGATOS.

Quilibet confessarius, et maximè parochus, sedulo penset, quantà scientiam indigeat ut licita ab illicitis secernat, quantà sanctitate ut sordes aliorum audiendo, se non inquinat, quantà prudentiam ut non interroget, nisi quando et quomodo decet, ne poenitentes ab illicitis retrahens, eos doceat delicta quæ huc usque feliciter ignoraverant. Duo hic reperiuntur scopuli æqualiter declinandi, videlicet, imprudentia, quæ curiositatem et verborum intemperantiam redolet, et nimia conscientiam timiditas, quæ ne plus dicat, nihil dicit. Aliquando prudenter tacetur, si nempe poenitens in bonâ fide versetur, et ex monitione nulla prævideatur emendatio: sed bona fides à peccato excusans non præsumenda est circa plurima puncta, v. g., si agatur de sodomiâ, de tactibus, aliisve infamiis rectæ rationi omnino repugnantibus.

1° Confessarii monere debent sponso, ante matrimonium, de obligationibus status quem amplectuntur, dicentes, v. g.: multi conjuges falso arbitrantur omnia sibi licita esse, agunt sicut equus et mulus, multa committunt peccata, sæpè graves plagas super se aut super familiam suam accersunt in hac vitâ, et in æter-

num miserabiliter pereunt: cave igitur ne sic agas, et ne sanctitatem divini hujus sacramenti commacules. Scito hæc sola conjugibus esse licita quæ ad habendam prolem necessaria sunt. Nihil ampliùs nunc tibi dicere volo; si quædam dubia tibi superveniant, ea mihi vel alteri confessario prudenti ne omittas aperire.

Generalia hæc monita ante matrimonii consummationem sufficere nobis videntur; si enim confessarius plura diceret, juniores sponso quæ castè semper vixerunt, forsitan scandalizaret, eorum phantasiam turbaret, et vehementes carnis stimulos in eis excitaret. Curet ut brevi tempore post matrimonium contractum ad sacrum tribunal redeant, et tunc convenientius eos docebit regulas superius expositas circa obligationem debitum reddendi, circa tempus petitionis et redditionis, circa menstruum, puerperium, graviditatem, etc.; sed semper cautè, castè, paucis verbis; imò sæpè tutius est nihil dicere, nisi juxta interrogationem à poenitente factam.

2° Experiencia constat multos conjugatos peccata in usu conjugii admissa non declarare, nisi interrogentur: confessarius autem eos sic interrogare potest, circa ea quæ inter conjuges permittuntur: Habesne aliquid contra conscientiam tuam? si dicat se nihil habere, et satis instructus ac timoratus appareat, non necesse erit ulterius progredi. Si verò sit rudis aut sinceritas ejus suspecta videatur, insistere debet confessarius; inquiret an debitum compartii suæ denegaverit: si has voces non intelligeret,

dicere posset confessarius : denegastine actum qui fit ad prolem habendam ? Si respondeat se denegasse, sciendum est ob quam rationem, et tunc judicabitur ex dictis an peccatum sit mortale, veniale, vel nullum.

3° Generatim exquiret an alia fecerit inhonesta contra sanctitatem matrimonii. Si pœnitens fateatur se aliquid fecisse, expedit ut ipse dicat quid fecerit, ne fortè doceatur quod ignorat ; nec statim ac leviter arguendus erit de peccato mortali.

Hæc de pudendâ illâ materiâ sufficiant.

Officiî conjugalis castimoniam, honestatem et sanctitatem declarent parochi et confessarii ; sæpè dicant, cum B. Paulo : *Sciat unusquisque restrum vas suum possidere in sanctificatione et honore, non in passione desiderii, sicut et gentes quæ ignorant Deum.* Hinc auditores facillimè intelligent, in quo peccaverunt et à quibus abstinere debeant, ut castè et sanctè, juxta doctrinam Apostoli, officium conjugale exercere valeant.

Plus scientiæ ex Pauli doctrinâ comparabunt parochi pro conjugatorum instructione, quàm si omnes disputationes excogitatas à Sanchezio, à Dianâ, à Gobatio, aliisque, memoriâ tenerent, inquit Concina, t. 21, p. 248.

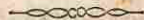
Nihil verius nobis videtur : idcirco juniores confessarios enixè rogamus ut admodum sint cauti, graves et modesti in interrogando conjugatos, quia facillimè eos offenderent et periculum sibi crearent.

FINIS.

ABRÉGÉ D'EMBRYOLOGIE,

ou

SOLUTION DE QUELQUES DIFFICULTÉS TOUCHANT LE BAPTÊME DES ENFANTS NÉS AVANT LE TERME, OU QUI NE PEUVENT NAITRE NATURELLEMENT.

La foi nous enseigne que nul ne peut entrer dans le ciel s'il n'est régénéré par le sacrement de Baptême, et que l'âme d'un enfant à peine formé est aussi précieuse aux yeux de Dieu que l'âme d'un adulte. De là naissent plusieurs graves difficultés concernant les moyens d'assurer le salut éternel des enfants, dans certaines circonstances où ils peuvent se trouver après leur conception. Nous allons les exposer brièvement, et tracer les règles que l'on doit suivre.

1re Q. A quel âge l'enfant est-il animé ?

1° Innocent XI condamna, le 2 mars 1769, une proposition qui donnait comme probable que nul enfant n'était animé tant qu'il était dans le sein de sa mère, et que l'âme n'était unie au corps qu'au moment de la naissance. Aristote, S. Thomas qui le cite, sur les *Sen-*

tences, *distinct.* 3°, q. 4°, art. 2, et après lui la foule des théologiens, enseignent qu'un garçon est animé au bout de 40 jours, et une fille vers 80 ou 90 jours. La Pénitencerie de Rome suit cette opinion, sans l'examiner ni la garantir, quand il s'agit de l'irrégularité portée contre les homicides.

2° Un grand nombre de faits récents prouvent que cette distinction entre les deux sexes n'a point de fondement, et que le *fœtus* est animé bien plutôt qu'on ne le pensait communément. L'auteur de l'*Embryologie sacrée* (1) dit en avoir vu un qui n'avait que 16 jours, et qui donnait des marques très-sensibles de vie : il cite beaucoup d'exemples circonstanciés du même genre.

3° Ne pouvant assigner le moment où l'âme humaine est créée et unie au corps, nous devons regarder comme probable que c'est dès l'instant de la conception, ou au moins dès que le *fœtus* prend la forme d'un corps humain. Comme on doit toujours prendre le parti le plus sûr, lorsqu'il s'agit d'un moyen nécessaire au salut, le doute suffit pour qu'on doive administrer le baptême sous condition. Il s'ensuit : 1° qu'on doit baptiser tout *fœtus* prove-

(1) L'*Embryologie sacrée* est un grand ouvrage sur les précautions à prendre pour le salut des enfants qui sont dans le sein de leur mère, donné d'abord en italien, puis en latin, 1 vol. in-fol., par Cangiamila, chanoine de Palerme, mort en 1763. Cet ouvrage est estimé et a été loué en particulier par Benoît XIV. (*De Synodo diœcesana*, l. XI, ch. 7, n° 13.) Il en existe un abrégé en français par Dinouart, chanoine de Paris, 1 vol. in-12, et un abrégé plus petit qui fut imprimé à Caen, en 1817.

nant de la femme, si on n'y découvre pas des marques certaines de mort (D'après Cangiamila, on en a vu qui n'étaient que de la grosseur d'une abeille et qui vivaient.); 2° qu'une femme qui éprouve une fausse couche, ou un accident qu'elle a lieu de regarder comme une fausse couche, doit veiller à ce qu'on ne jette pas inconsidérément ce qu'elle a rendu : il faut s'assurer s'il y a un ou plusieurs *fœtus*, et s'ils sont dans le cas d'être baptisés; 3° qu'il est utile d'avertir une femme nouvellement mariée de prendre, en cas d'une fausse couche, les précautions dont nous venons de parler. Cet avertissement ne peut guère se donner qu'au confessionnal; encore faut-il y mettre beaucoup de discrétion, pour ne pas choquer ni scandaliser.

IIe Q. Comment doit-on baptiser les avortons?

1° Ou l'avorton est manifestement vivant, et dans ce cas on le baptise sans condition, ou sa vie est douteuse, quoiqu'il ait bien clairement la forme humaine, et on se sert de la forme conditionnelle : *Si tu vivis, ego te baptizo*, etc., ou si l'on doute de sa forme et de sa vie, alors on dit : *Si tu es homo et vivis*, etc.

2° Si le *fœtus* est enveloppé dans sa membrane, comme il paraît que cela arrive souvent, on doit le baptiser sur la membrane, en disant : *Si tu es capax* ou *si tu es homo et capax*, etc., de peur que le contact de l'air ne le tue. On ouvre ensuite la membrane et on le

baptise de nouveau sous la condition : *Si tu non es baptizatus*, etc., parce qu'il est douteux que le baptême donné sur l'enveloppe soit valide, puisque l'eau n'a pas touché immédiatement le corps de l'enfant ; il n'est pas non plus certain qu'il soit nul, parce qu'on peut regarder cette enveloppe, à laquelle l'enfant tient, comme faisant un tout avec lui.

3° Il serait possible que l'avorton fût assez faible pour que l'eau froide le tuât en le touchant, avant même que le baptême fût accompli : pour éviter cet inconvénient, il faut se servir d'eau tiède, si on en a, ou si on peut en avoir promptement ; car s'il fallait attendre pendant un temps notable, il vaudrait mieux encore se servir d'eau froide : de deux inconvénients inévitables à la fois, on doit choisir le moindre.

4° Lorsque l'enfant est si petit qu'on ne peut le baptiser à la manière accoutumée, on met l'eau dans un plat et on le baptise par immersion, ayant soin de le retirer promptement pour ne pas le noyer. Car quoiqu'on ait la certitude qu'il ne peut vivre longtemps, il n'est pas permis de le tuer, et celui qui le ferait volontairement, serait homicide et irrégulier ; mais, s'il lui cause la mort en le baptisant avec les précautions que nous recommandons, il n'est ni irrégulier ni coupable d'aucun péché.

IIIe Q. *Quelles sont les causes des avortements ?*

1° Nous ne devons point parler ici des moyens criminels dont se servent trop souvent

des filles qui, ayant prévarié, craignent de perdre leur honneur, et des femmes mariées qui ne voudraient point avoir d'enfants : elles ne nous demandent point conseil sur l'exécution de leurs affreux desseins, et si elles nous interrogeaient, nous ne serions point embarrassés pour leur répondre.

2° Il est certain qu'une femme enceinte ne peut, sans se rendre très-coupable, s'exposer témérairement au danger d'avoir une fausse couche ou de faire périr son fruit dans son sein : ce danger se trouve, d'après l'expérience, dans des courses ou des marches forcées, dans des voyages sur des voitures non suspendues, dans des travaux pénibles, dans des efforts pour soulever ou porter des fardeaux, dans l'intempérance et dans un jeûne excessif, dans des danses et autres mouvements violents du corps, dans l'abus du café, du vin et de toutes liqueurs fortes, dans les actes de toute passion immodérée, comme la colère, la tristesse, la joie ; dans des cris violents, quelquefois dans des éclats de rire. Quoique l'avortement puisse avoir lieu dans tout le cours de la grossesse, il arrive néanmoins plus souvent, au rapport des médecins, dans le second et troisième mois. Il est bon que les curés et les confesseurs connaissent ces sortes de dangers, afin de donner les avis nécessaires aux femmes et filles enceintes, quand la prudence le leur permet.

3° Ceux qui, en maltraitant injustement une femme enceinte, en l'outrageant ou en l'effrayant, sont cause qu'elle accouche avant le

terme, sont coupables d'un homicide indirect, et ils ne pourraient être excusés de péché mortel et d'irrégularité, supposé que l'enfant eût l'âge requis, que par l'ignorance ou par l'inadvertance.

4° Mais rien au monde ne peut excuser, ni aux yeux de la religion, ni aux yeux de la raison, ceux qui donnent ou indiquent sciemment des remèdes pour procurer l'avortement. Leur péché, aussi bien que celui des femmes qui ont recours à ces moyens ou à tout autre dans le dessein de se faire avorter, est au nombre des cas réservés dans ce diocèse. Un médecin anglais, *Buchan*, ne craint pas de dire, *t. 4, pag. 167*, que ces femmes commettent le crime le plus atroce qui puisse être commis contre la nature. On ne peut l'envisager, dit-il, sans horreur, même de la part de la femme la plus abandonnée; à plus forte raison n'est-il jamais excusable chez celle qui veut passer pour honnête. Les infâmes qui prétent leurs secours à de telles femmes, méritent, selon moi, les châtimens les plus sévères.

IVe Q. Quand l'accouchement est laborieux ou paraît impossible, faut-il baptiser l'enfant dans le sein de sa mère?

1° Il est certain que dans ces cas difficiles la vie de l'enfant est manifestement en danger. S'il présente un membre au dehors, la sage-femme ou le chirurgien ne doit pas hésiter à le baptiser sur ce membre, tout le monde en convient; et si c'est la tête, S. Thomas, S. Charles

Borromée, le Rituel romain et Benoît XIV, disent que le baptême ne doit point être réitéré, parce qu'il n'y a pas lieu de douter de sa validité, pourvu qu'il ait été bien administré. Mais s'il avait été administré sur un pied ou sur une main, il faudrait le réitérer, sous condition, si l'enfant naissait vivant; parce que ces membres n'étant point essentiels à la vie, il est douteux que le baptême, administré de la sorte, soit valide.

2° Si l'on n'aperçoit aucun membre à l'extérieur, et si cependant l'accouchement s'annonce comme très-difficile ou impossible, Benoît XIV (1) est d'avis qu'on essaie de baptiser l'enfant dans le sein de sa mère. Tournely est du même sentiment. On introduit de l'eau tiède avec la main, une seringue ou un siphon, de manière qu'elle touche l'enfant ou au moins son enveloppe, n'importe en quel endroit, et on prononce en même temps les paroles de la forme. Si l'enfant vient à naître vivant, on doit le rebaptiser sous condition: c'est la décision expresse de Benoît XIV.

Ve Q. Une femme est-elle tenue de subir l'opération césarienne, lorsque l'accouchement est déclaré naturellement impossible?

1° L'opération césarienne faite sur une femme vivante n'est pas mortelle de sa nature. Des faits attestés par les *Mémoires de l'académie royale de chirurgie, t. I*, et par l'*Encyclo-*

(1) *De Synodo Diœcesanâ, l. VII, ch. 4, n. 6.*

pédie des sciences, art. *Césarienne*, en font foi. On lit que Jules César, Scipion l'Africain, Manlius et Edouard VI, roi d'Angleterre, sont nés par ce moyen. Cette opération est très-dangereuse; il est rare que les chirurgiens veuillent l'entreprendre, et peut-être plus rare encore que les femmes consentent à la souffrir, ou que ceux qui les entourent permettent qu'on la fasse.

2° Si la femme était si affaiblie par les souffrances qu'elle fût incapable de supporter cette cruelle opération, il ne serait pas permis de l'entreprendre par intérêt pour l'enfant, parce que ce serait tuer la mère, et on ne doit jamais faire un mal pour obtenir un bien. Par la même raison, si l'on n'a pas la certitude que l'enfant soit mort, ce serait un crime de le briser dans le sein de la mère et de l'arracher par morceaux, comme on dit que cela se pratique souvent; car l'enfant a droit à sa vie comme s'il était né, et une mère ne peut consentir à cette atrocité pour se délivrer elle-même du danger qu'elle court.

3° Mais si un habile chirurgien, voyant l'impossibilité de l'accouchement naturel, était disposé à faire l'opération, et avait l'espoir de réussir, un confesseur devrait engager la femme à s'y soumettre, et se servir pour cela des motifs les plus capables de l'y déterminer. Nous ne pensons pas néanmoins qu'il dût l'y obliger sous peine de lui refuser l'absolution; car nous ne sommes pas tenus à faire des choses extraordinaires pour conserver notre vie: la femme

peut espérer que son enfant lui survivra, qu'on pourra, après sa mort, l'extraire de son sein et le baptiser. D'ailleurs, en supposant qu'elle fût obligée par la loi naturelle de se soumettre à cette rigueur pour le salut corporel et spirituel de son enfant, on peut supposer que la bonne foi l'excuse, ou qu'au moins il y a du doute, et dès lors il ne faut pas la laisser mourir sans sacrements.

Depuis 1831, on connaît une manière d'opérer un accouchement artificiel, avant le terme, quand on prévoit que l'enfant venu à terme ne pourrait être mis au monde naturellement. Très-souvent l'enfant survit à l'accouchement dont il s'agit. Ce nouveau procédé n'a donc rien de répréhensible au point de vue chrétien.

VIe Q. *Est-il certain que l'enfant ne meurt pas nécessairement avec la mère?*

1° Il n'y a plus maintenant aucun doute là-dessus: des exemples innombrables prouvent de la manière la plus évidente la possibilité de retirer un enfant vivant du sein d'une femme morte. Cangiamila en cite beaucoup qui sont bien circonstanciés; dans le petit abrégé de son ouvrage qui fut imprimé à Caen, en 1817, on en cite plusieurs autres qui ne sont pas moins détaillés. Nous-même nous en pourrions citer dont nous garantirions l'authenticité; entre autres, un qui est arrivé dans la ville du Mans. Par suite de ce que nous avons ensei-

gné là-dessus, deux vicaires déterminèrent une femme, au refus d'un chirurgien, à ouvrir le cadavre d'une femme enceinte qui venait de mourir. L'opération se fit en présence de plusieurs autres femmes : on en tira un enfant plein de vie et de mouvement, et on appela avec joie les vicaires, qui se tenaient dans une maison voisine, pour qu'ils vissent baptiser cet enfant, qui vécut encore plusieurs heures après.

2° On croyait dans un temps que, pour empêcher l'enfant d'être étouffé, il fallait tenir ouverte la bouche de la femme morte, en y mettant une cuiller ou tout autre objet propre à desserrer les dents ; mais il est reconnu que ce moyen est inutile, et que la seule chose nécessaire est de préserver l'enfant des froideurs de la mort, en tenant toujours chaude la région qu'il habite. Pour cela, il faut faire chauffer des linges ou des étoffes, et les appliquer sur le ventre de la mère, en attendant qu'on puisse l'ouvrir.

3° Il arrive quelquefois que les convulsions de la mort font accoucher la femme enceinte au moment où elle expire : les personnes qui l'assistent doivent y faire attention.

VIIe Q. *Y a-t-il obligation de faire l'opération césarienne sur une femme morte?*

1° On ne peut plus contester cette obligation, puisqu'il est certain que le plus souvent on réussit à donner le baptême à l'enfant. Un

pasteur doit donc instruire ses paroissiens de cette obligation, selon que la prudence le permet, en montrant, d'une part, la nécessité du baptême pour le salut des enfants, et en faisant voir, de l'autre, combien on serait condamnable en laissant périr ceux qu'on peut si facilement sauver. Quand on ne réussirait que rarement, on ne devrait négliger aucune occasion ; car, lorsqu'il s'agit d'un sacrement nécessaire au salut, il faut toujours prendre le parti le plus sûr, s'il est possible. Combien cette obligation n'est-elle pas plus grande, s'il est vrai, comme il est impossible de le nier, que le plus souvent on trouve les enfants vivants ?

2° C'est aux femmes enceintes, surtout aux sages-femmes, aux chirurgiens, et généralement à ceux qui président aux accouchements, que les curés et les confesseurs doivent montrer la nécessité et l'obligation grave de faire l'opération césarienne sur le cadavre d'une femme morte, et cela le plus tôt possible. Il ne faudrait cependant pas l'omettre parce qu'elle aurait été différée longtemps et sans nulles précautions : on a tiré des enfants vivants du sein de leur mère 24 heures et d'autres 48 heures après qu'elles étaient mortes.

3° Il faut quelquefois démontrer cette même obligation, par l'exposé des motifs sur lesquels elle est fondée, à des parents déraisonnables, qui, absorbés dans leur douleur, ne veulent pas permettre qu'on ouvre la femme morte.

4° Si, malgré tout ce qu'on peut dire, les

parents s'obstinent à ne pas vouloir qu'on fasse l'opération, nous n'avons point de voie de coaction pour agir contre leur volonté, toute injuste qu'elle est : il ne nous reste, dans ce cas, qu'à abandonner l'enfant aux soins de la Providence. Si toutefois on pouvait persuader aux personnes qui doivent garder ou ensevelir la défunte d'en faire secrètement l'ouverture, pour essayer de sauver l'enfant, ce moyen pourrait être tenté, mais demanderait les plus grandes précautions.

VIIIe Q. *Qui doit faire l'opération césarienne sur une femme morte?*

Il ne faut rien négliger pour obtenir que ce soit un homme de l'art qui la fasse. A son défaut, ce doit être une sage-femme, ou bien une autre femme, ou un homme marié, ou enfin, dans la nécessité, une personne quelconque, mais jamais un prêtre, surtout s'il est jeune : le respect dû à son caractère, et la crainte des propos qu'on pourrait tenir, lui prescrivent cette réserve.

Par les mêmes motifs, il ne doit pas être témoin de l'opération; s'il est sur les lieux, qu'il se tienne à l'écart et vienne seulement, lorsque la femme sera décentement couverte, baptiser l'enfant, au cas qu'il y ait raison de le faire.

2° Souvent il est difficile d'acquérir la certitude que la femme soit réellement morte. La première chose à faire est donc de s'assurer du fait et de bien constater la mort.

Depuis quelques années, le ministère public a plusieurs fois poursuivi et fait condamner à l'amende des personnes qui avaient fait cette opération avec de grandes précautions, sous prétexte qu'elles avaient indûment pratiqué un acte de chirurgie.

IXe Q. *Comment doit se faire l'opération césarienne?*

1° Les hommes de l'art veulent qu'on fasse l'incision sur le côté qui paraît le plus éminent, en long et non en travers, parce qu'on arrive plus directement à la situation de l'enfant, et parce que, si par hasard la femme vivait encore, la plaie se refermerait plus aisément.

2° L'incision doit avoir six ou sept pouces de long : il faut couper les chairs, ranger les entrailles, si on les rencontre, arriver à la matrice et l'ouvrir doucement, de peur de blesser l'enfant. Lorsque la matrice est suffisamment ouverte, il faut baptiser l'enfant avec de l'eau tiède avant de l'en tirer, de peur que le contact de l'air ne le tue, puis on le tire, on déchire ses enveloppes avec les mains, et s'il ne présente pas des signes évidents de mort, il faut le baptiser de nouveau sous condition.

3° Les chirurgiens ont des instruments propres à ces sortes d'opérations : les autres personnes n'en ayant pas doivent se servir de celui qu'elles auront sous la main et qui leur paraîtra le plus propre à cet effet ; ordinairement, c'est le rasoir qui convient le mieux.

4° Si l'enfant était évidemment mort lorsqu'on l'a tiré du sein de sa mère, il ne pourrait être enseveli avec elle, ni mis en terre sainte : il devrait être inhumé dans le lieu destiné aux enfants morts sans baptême. S'il n'avait pas été extrait du sein de sa mère, il faudrait l'inhumer avec elle, sans crainte de profaner le cimetière, parce qu'il est censé, en cet état, n'être qu'une partie d'elle-même. Toutes les fois, au contraire, qu'on a cru avoir des raisons suffisantes pour lui donner le baptême conditionnellement, il doit être enterré en terre sainte, soit avec la mère, sans cérémonies particulières, soit séparément, en suivant le rit prescrit pour la sépulture des enfants baptisés. A plus forte raison doit-on agir ainsi lorsqu'il paraît assez vivant pour qu'on lui donne le baptême sans condition, quelque petit qu'il soit.

X° Q. *Si un prêtre, appelé auprès d'une fille en danger de mort, découvre, par la confession, qu'elle est enceinte, que doit-il exiger d'elle pour assurer le salut de son enfant?*

Nul doute que cette fille ne soit tenue de prendre les moyens, autant qu'il est en elle, de pourvoir au salut de son enfant; mais en même temps il lui est permis de chercher à conserver son honneur. Si elle sait écrire, il suffit qu'elle fasse une lettre close, qu'elle la remette à une personne de confiance, avec ordre de la décacheter aussitôt après mort,

et de la lui remettre cachetée, si elle ne meurt pas. Dans cette lettre, elle déclare sa grossesse, et demande qu'on l'ouvre aussitôt qu'elle sera morte, pour procurer le baptême à son enfant.

2° Si elle était trop faible pour écrire ce détail, elle pourrait faire écrire la lettre par son confesseur, la signer et la donner elle-même à la personne de confiance. Nous ne verrions même pas grand inconvénient à ce que la lettre ne fût point signée par la malade, pourvu que ce fût elle-même qui la remit.

3° Dans le cas où les circonstances ne permettraient pas de prendre ce moyen, il faudrait exiger de la fille qu'elle déclarât son état à une personne digne de sa confiance, autre que le confesseur, parce que si le confesseur prenait des moyens pour faire ouvrir cette fille après sa mort, il pourrait être soupçonné d'agir en vertu de la confession. La fille malade ne doit pas même s'en rapporter à sa mère ou à sa sœur, à moins qu'elle ne soit sûre de leurs principes.

4° Si elle n'est point en danger de mort, elle n'est tenue à aucune de ces précautions; le confesseur ne doit pas les exiger: il suffit qu'elle promette à son confesseur de ne rien faire qui puisse compromettre la vie spirituelle et corporelle de son enfant.

5° Autrefois les édits des rois de France prescrivait aux filles enceintes d'aller faire leur déclaration au curé ou au magistrat du lieu: les nouvelles lois qui nous régissent, quoiqu'elles punissent rigoureusement l'infanticide

volontaire, ne font aucune mention de cette déclaration. Le confesseur ne doit donc pas la prescrire.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE ESTUDIOS

INDEX.

DISSERTATIO IN SEXTUM DECALOGI PRÆCEPTUM.

	Pages.
<i>CAPUT I.</i> De luxuriâ in genere.....	11
<i>Quæritur</i> an luxuria itâ sit peccatum ex genere suo mortale, ut levitatem materiæ non patiatur.....	12
<i>CAPUT II.</i> De speciebus luxuriæ naturalis consummatæ.	15
<i>Art. I.</i> De fornicatione.....	16
§ I. De simplici fornicatione.....	16
§ II. De concubinato.....	20
§ III. De meretricio.....	24
<i>Art. II.</i> De stupro.....	26
<i>Art. III.</i> De raptu.....	30
<i>Art. IV.</i> De adulterio.....	33
<i>Art. V.</i> De incestu.....	36
<i>Art. VI.</i> De sacrilegio.....	39
<i>APPENDIX.</i> De clericis ad turpia sollicitantibus.....	45
<i>CAPUT III.</i> De speciebus luxuriæ consummatæ contra naturam.....	53
<i>Art. I.</i> De pollutione.....	53
§ I. De pollutione voluntariâ in se.....	54
§ II. De pollutione voluntariâ in causâ.....	57
§ III. De pollutione nocturnâ.....	60
<i>Quæritur</i> 1° ad quid teneatur homo, qui evigilans, advertit se pollutionem experiri.....	62
<i>Quæritur</i> 2° an liceat gaudere de pollutione inculpabiliter contingenti.....	63
<i>Quæritur</i> 3° quid sentiendum sit de distillatione.....	63
<i>Quæritur</i> 4° an liceat, ope medicamentorum à medicis præscriptorum, dissolvere, etc.....	64

volontaire, ne font aucune mention de cette déclaration. Le confesseur ne doit donc pas la prescrire.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE ESTUDIOS

INDEX.

DISSERTATIO IN SEXTUM DECALOGI PRÆCEPTUM.

	Pages.
<i>CAPUT I.</i> De luxuriâ in genere.....	11
<i>Quæritur</i> an luxuria itâ sit peccatum ex genere suo mortale, ut levitatem materiæ non patiatur.....	12
<i>CAPUT II.</i> De speciebus luxuriæ naturalis consummatæ.	15
<i>Art. I.</i> De fornicatione.....	16
§ I. De simplici fornicatione.....	16
§ II. De concubinato.....	20
§ III. De meretricio.....	24
<i>Art. II.</i> De stupro.....	26
<i>Art. III.</i> De raptu.....	30
<i>Art. IV.</i> De adulterio.....	33
<i>Art. V.</i> De incestu.....	36
<i>Art. VI.</i> De sacrilegio.....	39
<i>APPENDIX.</i> De clericis ad turpia sollicitantibus.....	45
<i>CAPUT III.</i> De speciebus luxuriæ consummatæ contra naturam.....	53
<i>Art. I.</i> De pollutione.....	53
§ I. De pollutione voluntariâ in se.....	54
§ II. De pollutione voluntariâ in causâ.....	57
§ III. De pollutione nocturnâ.....	60
<i>Quæritur</i> 1° ad quid teneatur homo, qui evigilans, advertit se pollutionem experiri.....	62
<i>Quæritur</i> 2° an liceat gaudere de pollutione inculpabiliter contingenti.....	63
<i>Quæritur</i> 3° quid sentiendum sit de distillatione.....	63
<i>Quæritur</i> 4° an liceat, ope medicamentorum à medicis præscriptorum, dissolvere, etc.....	64

	Pages.
§ IV. De motibus inordinatis.....	64
Quæritur an manere indifferens circa motus inordinatos, sit peccatum.....	66
§ V. De agendi ratione confessarii erga eos qui polluantur.	67
Art. II. De sodomia.....	76
Art. III. De bestialitate.....	78
CAPUT IV. De peccatis luxuriæ non consummate.....	80
Art. I. De delectatione morosa.....	80
Quæritur an liceat sponsis et viduis delectari de copulâ futurâ vel præteritâ.....	85
Art. II. De osculis, tactibus, aspectibus impudicis et ornatu mulierum.....	87
§ I. De osculis.....	87
§ II. De tactibus impudicis.....	89
§ III. De aspectibus impudicis.....	93
§ IV. De ornatu mulierum.....	96
Art. III. De turpiloquiis, libris obscenis, choreis seu saltationibus et spectaculis.....	100
§ I. De turpiloquiis.....	100
§ II. De libris obscenis.....	103
§ III. De choreis seu saltationibus.....	105
§ IV. De spectaculis.....	115
Quæritur quid sentiendum sit de professione et spectaculis histrionum.....	122
CAPUT V. De causis, effectibus et remediis luxuriæ.....	123
§ I. De causis luxuriæ.....	123
§ II. De effectibus luxuriæ.....	124
§ III. De remediis peccatorum luxuriæ.....	125

**DIR SUPPLEMENTUM
AD TRACTATUM DE MATRIMONIO.**

QUESTIO 1 ^a De impedimento impotentia.....	127
Notiones præviæ.....	128
Quæritur 1 ^o an vir et mulier existentis impotentiae conscii,	

matrimonium secum inire possint, eâ intentione ut in commune sibi sint adiutorium.....	133
Quæritur 2 ^o quid agendum sit in dubio an impotentia matrimonium præcesserit, vel subsecuta fuerit.....	134
Quæritur 3 ^o utrum sponsi licentiâ conjugali uti possint, ubi constat unum esse impotentem.....	134
Quæritur 4 ^o quid agere debeat mulier quæ certò novit maritum esse impotentem, et prolem ex facto alterius habuit.....	134
Quæritur 5 ^o quid agendum si dubitetur an impotentia sit temporalis vel perpetua.....	135
Quæritur 6 ^o si perquisitionibus factis, dubium adhuc circa perpetuitatem impotentia existat, quid agendum.....	137
Quæritur 7 ^o quid confessarius præcavere debeat in conjugibus, et quid eis consulere, durante tempore experientia.....	138
Quæritur 8 ^o an mulier, præ arcitudine vasis impotens, incisionem pati teneatur, si, judicantibus medicis, hæc operatione apta fieri possit.....	140
Quæritur 9 ^o an matrimonium sit validum quandò mulier arcta per commercium cum altero facta est apta.....	141
Quæritur 10 ^o si sponsus ex maleficio impotens, per maleficio vel aliud remedium iniquum fiat potens, quid?	141
Quæritur 11 ^o quid, elapso triennio, et adhuc perseverante impotentia, determinandum sit.....	142
Quæritur 12 ^o an sponsi impotentia perpetua detenti, in bonâ fide relinqui possint.....	143
Quæritur 13 ^o quid agendum, si matrimonio ob impotentiam dissoluto, conjux qui judicatus fuerat impotens, deprehendatur potens.....	143
Quæritur 14 ^o quid sentiendum sit de matrimoniis impuberum.....	144
Quæritur 15 ^o quid sentiendum sit de matrimonio hermaphroditorum.....	145
QUESTIO 2 ^a De debito conjugali.....	146

	Pages.
<i>CAPUT I.</i> De petitione et redditione debiti.....	147
<i>Art. I.</i> De actu conjugali in se spectato.....	147
§ <i>I.</i> De copulâ ob solam voluptatem exercitâ.....	148
§ <i>II.</i> De actu conjugali ad vitandam incontinentiam exercito.....	149
<i>Queritur</i> an liceat uti matrimonio sanitatis causâ.....	153
<i>Art. II.</i> De petitione debiti.....	153
§ <i>I.</i> De iis qui mortaliter peccarent debitum exigendo...	154
§ <i>II.</i> De iis qui venialiter peccarent debitum exigendo...	160
<i>Art. III.</i> De redditione debiti.....	163
§ <i>I.</i> De obligatione reddendi debitum.....	164
§ <i>II.</i> De causis à redditione debiti excusantibus.....	165
§ <i>III.</i> De iis qui mortaliter peccant debitum reddendo..	168
§ <i>IV.</i> De iis qui peccatum Onæ committunt.....	171
<i>Queritur</i> 1° an uxor in casibus suprâ memoratis debitum petere possit à viro quem novit eo abusurum.....	183
<i>Queritur</i> 2° an maritus semen extra vas effundere possit, si, ex declaratione medicorum, mulier parere non valeat absque evidenti mortis periculo.....	184
§ <i>V.</i> De iis qui venialiter peccarent debitum reddendo...	185
<i>Queritur</i> 1° an mulieres quæ hactenus non nisi mortuos habuerunt liberos, debitum nihilominus reddere aut petere possint.....	186
<i>Queritur</i> 2° an mulier quæ ex iudicio medicorum parere non potest absque manifesto vitæ periculo, debitum marito instanter petenti reddere teneatur.....	186
<i>CAPUT II.</i> De usu conjugii.....	187
<i>Art. I.</i> Quandonam peccent conjuges in usu matrimonii..	187
<i>Art. II.</i> De tactibus inter conjuges.....	190
<i>CAPUT III.</i> De agendi ratione confessarii erga conjugatos.	194
Abrégé d'Embryologie sacrée.....	197

INDICIS FINIS.

E NUY
BLIOTE